

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

JYLLI JENNI & KIVIMÄKI ANNIINA

SATUMAISET ISÄT - MILLAISIA ISIÄ ESIINTYY 2000-LUVUN
LASTENKIRJALLISUUDESSA

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA

Kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen yksikkö

Varhaiskasvatuksen koulutus

2014

Varhaiskasvatuksen koulutus		Tekijä Jylli Jenni & Kivimäki Anniina	
Työn nimi Satumaiset isät - millaisia isä esiintyy 2000-luvun lastenkirjallisuudessa			
Pääaine Kasvatustiede, erityisesti varhaiskasvatus	Työn laji Pro gradu-tutkielma	Aika Huhtikuu 2014	Sivumäärä 82
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää, millaisia isähahmoja esiintyy 2000-luvun lapsille suunnatussa kuvakirjallisuudessa. Keskityimme tarkastelemaan millaisilla adjektiiveilla isä kuvaillaan, ja millaisia isätyyppejä he edustavat. Lisäksi tutkimme, millaisia kasvatustyyliä isät käyttävät, mitä isyyden muotoja kirjoista on löydettävissä, ja miten isähahmo esiintyy kirjan kuvituksissa.</p> <p>Useissa perinteisissä saduissa isää ei joko mainita, hän on tarinan alussa tai hyvin pienessä osassa kirjaa. Halusimme selvittää, kuinka on 2000-luvulla. Tutkimuksemme kohde valikoitui myös siksi, että isät lastenkirjallisuudessa ovat vähemmän tutkittu ilmiö. Viime vuosina tilanteeseen on tullut muutosta, mutta lastenkirjallisuuden isissä riittää edelleen tutkittavaa. Teimme kandidaatintutkielmamme isyydestä, ja halusimme jatkaa aiheesta pro gradu-tutkielmassamme, mutta ottaa täysin uuden näkökulman aiheeseen.</p> <p>Valitsimme aineistoomme 2000-luvulta kymmenen lastenkirjaa, joiden joukossa on niin kotimaisia kuin ulkomaisiakin teoksia. Ulkomaiset kirjat olivat suomennettuja teoksia. Aineisto kerättiin Oulun kaupungin pääkirjaston lastenosastolta osittaisella satunnaisotannalla. Aineistomme valinnan pääkriteerit olivat, että kirja on julkaistu 2000-luvulla, ja isän pitää olla olennainen osa tarinaa. Valitsimme nimenomaan kirjoja, joissa on sekä kuvia että tekstiä. Käytämme aineistomme analyysissä sisällönanalyysiä, joka on osittain aineistolähtöistä ja osittain teorialähtöistä. Sisällönanalyysissä tarkastelimme aineistoa tiivistäen, erotellen sekä yhtäläisyyksiä ja eroja etsien. Listasimme analyysivaiheessa isää kuvaavia adjektiiveja ja tarkastelimme niiden toistuvuutta. Adjektiiveja ja kuvia analysoitaessa käytössä on aineistolähtöinen analyysi, joka perustuu pitkälti omiin tulkintoihimme. Kasvatustyyliä, isätyyppejä ja isyyden muotoja analysoitaessa, analyysimme on vahvasti teorialähtöistä. Teoriapohjana kasvatustyylien, isyyden muotojen ja tyyppien määrittelyssä käytimme muun muassa Juvakka & Viljamaata (2002), Huttusta (2001) ja Baumrindia (1991).</p> <p>Aineistomme perustella, 2000-luvun lastenkirjallisuudessa esiintyvä isä on rakastava ja turvallinen. Hänellä on vahva kiintymyssuhde lapseensa. Isää kuvaillaan kirjoissa superlatiivein, ja hän on lapsilleen roolimalli ja ihailunkohde. Isät kasvattavat lapsiaan auktoritatiivisella otteella, opastaen, ohjaten ja rakastaen. Isistä on löydettävissä lähes kaikkia isätyyppejä, eniten kuitenkin 'ajattelijaisää'. Aineistomme isät ovat isä kokonaisvaltaisesti ja edustavat kaikkia isyyden muotoja lapsilleen, vaikka hetkellisesti jokin osa-alue saattaa jäädä taka-alalle. Isällä on vahva tunneside lapseensa. Hän osallistuu ja kantaa vastuun. Isät ovat yllä isyydestään ja lapsistaan. Lastenkirjoissa toistuva piirre oli, että äiti oli hyvin taka-alalla. Kirjoissa selkeästi keskityttiin nimenomaan isän ja lapsen väliseen suhteeseen. Kuvitukset tukevat tekstistä saatavaa informaatiota. Kuvituksissa esiintyy rento ja rakastava isä. Isää kuvaillaan isoksi ja vahvaksi, ja tätä korostetaan kuvaamalla isä usein karhuksi. Isien kuvauksissa nousee vahvasti esiin humoristiset puolet, mutta myös selkeä opetuksellinen tehtävä. Isällä on omat heikkoutensa, eikä hän aina osaa kaikkea. Isä voi epäonnistua tai olla joskus väsynyt ja ärtyisä. Isä on siis kaikessa positiivisuudessaan myös varsin realistinen hahmo.</p> <p>Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että aineisto löytyy kirjastosta, ja on kenen tahansa lainattavissa. Tutkimus on näin ollen myös toistettavissa. Tutkimuksemme perusteella ei voida yleistää saamiamme tuloksia kattamaan kaikkea lastenkirjallisuutta. Jäimme pohtimaan, kuinka tärkeää ylipäätään on, että lapsille on omaa kirjallisuutta. Kirjat voivat toimia viihdyttävän tarkoituksensa lisäksi myös suurena apuna työstettäessä jotakin tiettyä asiaa. Kirjojen avulla lasten kanssa voi läpikäydä hyvin monenlaisia asioita. Lastenkirjojen kuvitukset toimivat mielikuvituksen tukena ja antavat lisää informaatiota tarinan kulusta. Ei ole yhdentekevää, millaisia kirjoja lapsille luemme. Niitä tulisi tarkastella huolella etukäteen ennen lukemista.</p>			
Asiasanat		Isyys, kasvatus, lastenkirjallisuus	

Sisältö

1. JOHDANTO	
2. LASTENKIRJALLISUUS	4
2.1. Lastenkirjallisuuden merkitys	4
2.2 Kuvakirjallisuus.....	6
2.3 Lastenkirjallisuus 2000-luvulla	8
3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	11
3.1 Tutkimustehtävä	11
3.2 Aineiston keruu	11
3.3 Tutkimusaineisto	13
4. ISYYS	16
4.1 Isän rooli 2000-luvun yhteiskunnassa	18
4.2 Biologinen isyys	21
4.3 Sosiaalinen isyys	23
4.4 Psykologinen isyys	24
4.5. Isätyypit.....	25
5. KASVATUSTYYLIT	27
5.1 Hemmotteleva eli salliva kasvatus	29
5.2 Laiminlyövä eli antaa mennä -kasvatus.....	30
5.3 Autoritaarinen kasvatus	31
5.4 Auktoritatiivinen eli ohjaava kasvatus.....	33
6. AINEISTON ANALYYSI JA TULKINTA.....	35
6.1 Sisällönanalyysi.....	35
6.2 Analyysin kulku	36

6.3 Millainen isä esiintyy lastenkirjoissa?.....	37
6.4 Miten isätyypit näkyvät kirjoissa?	45
6.5 Miten isyyden muodot näkyvät kirjoissa?	48
6.6 Miten kasvatustyyli kirjoissa ilmenevät?	50
6.7 Miten isähahmo näyttäytyy lastenkirjojen kuvituksissa?	52
7. TUTKIMUSTULOKSET	64
LÄHTEET:.....	75
LIITE 1	

1. JOHDANTO

Teimme yhdessä isyydestä kandidaatintutkielmamme, ja silloin jo tiesimme, että haluamme jatkaa aiheesta myös gradussamme. Kandintyötä tehdessä heräsi paljon ajatuksia ja uusia ideoita jatkotutkimuksen kohteiksi. Varhaiskasvatuksen opinnoissamme on tullut useassa kohtaan vastaan äitiys ja äidin merkitys pienen lapsen elämässä. Isistä ei ole koulutuksemme aikana kuitenkaan puhuttu yhtä paljon kuin äideistä. Halusimme tutkia isyyden merkitystä lapselle, ja tuoda isien ääntä enemmän kuuluviin. Aihe on mielenkiintoinen, ja meille naisina isyys on luonnollisesti vieraampaa, joten sitä on kiehtovaa tutkia.

Halusimme valita uuden näkökulman pro gradu -tutkimukseemme, sillä kandidaatin tutkielmassa tarkastelimme, miten isä kokee isyytensä ja roolinsa perheessä. Tutkimme myös sitä, miten yhteiskunta suhtautuu isyyteen, ja onko asennemuutoksia tapahtunut vuosikymmenten saatossa. Tuolloin käytimme haastattelumenetelmää, mutta nyt halusimme lähestyä isyyttä ikään kuin ulkopuolelta. Koska työ on jatkoa kandidaatintutkielmallemme, tulemme teoreettisessa osuudessa käsittelemään osittain samoja asioita kuin kandidaatintutkielmassamme. Oli luontevaa ja järkevää käyttää suoria lainauksia kandidaatin työstämme tähän graduun.

Pro gradussa lähdimme syventymään lastenkirjallisuuteen ja tarkastelemaan, millaisena isähahmo esiintyy 2000-luvun lastenkirjojen teksteissä ja kuvituksissa. Halusimme tutkia, miten isähahmo lastenkirjoissa kuvataan sekä millaisia isyyden muotoja kirjoissa ilmenee. Lisäksi halusimme selvittää, millaisia isätyyppejä ja kasvatustyyplejä lastenkirjoista voi löytää. Aihe tuntui mielekkäältä myös ajankohtaisuutensa vuoksi, ja siksi ettei sitä ole juurikaan tutkittu lähivuosina. Jyväskylän yliopistossa on vuonna 2008 tehty pro gradu -tutkielma, joka käsitteli sekä äitejä että isiä lastenkirjallisuudessa. Kirsi Viitanen teki vuonna 2000, Jyväskylän yliopistossa pro gradu -työn, jonka aiheena oli isyydet lastenkirjoissa. Giveans ja Robinson (1985) tutkivat isiä lastenkirjallisuudessa 1950- ja 1960-luvuilla. He havaitsivat ettei isiä juurikaan esitetty osana perhe-elämää, vaan ennen kaikkea ammattinsa edustajana. Eräsaari (1979) tutki 1960- ja 1970-lukujen isiä ja havaitsi, että niinä vuosikymmeninä isiä alettiin esittää osana perhe-elämää. Keskitymme tutkimuksessamme 2000-luvun

lastenkirjoihin, joissa isä on keskeisenä hahmona. Tutkimuksemme kohdistuu lasten ohutsivuihin kuvakirjoihin. Mukana on sekä kotimaisia että ulkomaisia kirjoja.

Monissa perinteisissä saduissa, kuten Tuhkimossa, Hannussa ja Kertussa, Punahilkassa, Lumikissa sekä Kolmessa pienessä porsaassa isää ei joko mainita, isä on vain tarinan alussa tai hän on hyvin pienessä osassa. Satuja ovat tehneet tunnetuksi muun muassa Grimmin veljekset, H.C. Andersen ja Walt Disney. Disneyn klassikkopiirroselokuvista mainittakoon vielä Bambi ja Dumbo. Hannussa ja Kertussa isä on kyllä olemassa, mutta ilkeän äitipuolen komennuksen alla. Punahilkassa, Dumbossa ja Kolmessa pienessä porsaassa isää ei mainita ollenkaan, lapsilla on vain äiti. Tuhkimossa ja Lumikissa molemmissa isä kuolee, ja lapsen ainoaksi huoltajaksi jää ilkeä äitipuoli. Näiden satujen parissa me olemme kasvaneet, ja ne ovat suosittuja edelleen. Halusimme nähdä, esiintyykö isä 2000-luvun lastenkirjallisuudessa, ja jos esiintyy, niin millainen isähahmo on.

Uskomme, että pro gradu tutkielmamme on hyödyllinen, sillä sen kautta saadaan lastenkirjallisuuden isähahmoista tuoretta tutkimustietoa. Teorian ja saatujen tulosten kautta voi havaita, kuinka suuri vaikutus ja merkitys lastenkirjallisuudella onkaan. Lastenkirjojen kuvilla ja tekstillä on merkittävä rooli lapsen oppimisessa ja kehityksessä. Lastenkirjojen kautta voidaan niin vaikuttaa kuin viihdyttääkin. Ei ole yhdentekevää, millaista isäkuva kirjot lapsille välittävät. Tämä tulisi tiedostaa valittaessa lapsille luettavia kirjoja. Uskomme, että pro gradumme tuloksista on hyötyä niin vanhemmille kuin muillekin kasvattajille, jotka lasten parissa työskentelevät.

Pro gradun toisessa luvussa käymme läpi lastenkirjallisuuden merkitystä, ja sen tyypillisiä piirteitä. Lisäksi esittelemme, mitä lapsille suunnattu kuvakirjallisuus tarkoittaa, ja mitä se pitää sisällään. Kolmannessa luvussa tarkoituksenamme on keskittyä tutkimuksen toteutukseen. Lastenkirjallisuuden teorian jälkeen tuntui luontevalta, että tässä luvussa esittelemme oman aineistomme ja tavan, jolla aineisto on kerätty. Neljännessä luvussa määrittelemme isyyteen kuuluvia keskeisiä käsitteitä, esittelemme isyyden muodot ja isätyypit. Viidennessä luvussa kerromme lyhyesti, mitä kasvatuksella tarkoitetaan, ja mitä kasvatustyyplejä on olemassa. Kuudennessa luvussa käymme läpi aineiston analyysin ja

tulkinnan. Seitsemäs luku keskittyy tutkimustulosten esittelyyn. Lopuksi pohdimme vielä tutkimuksemme antia sekä tulosten luotettavuutta ja merkitystä.

2. LASTENKIRJALLISUUS

Tässä luvussa tuomme esiin lastenkirjallisuuden tyypillisiä piirteitä sekä lastenkirjallisuuden merkitystä. Lisäksi kerromme teorian valossa, mitä kuvakirjallisuudella tarkoitetaan, ja miten kuvakirjoja voidaan luokitella. Tarkastelemme lastenkirjallisuutta 2000-luvulla, ja nostamme esiin keskeisiä asioita, jotka liittyvät 2000-luvun lastenkulttuuriin ja -kirjallisuuteen.

2.1. Lastenkirjallisuuden merkitys

Lapsi kokee pienestä pitäen ympäristönsä kiinnostavana, ja muodostaa hiljalleen kuvaa ympäröivästä maailmasta sekä omasta itsestään siinä. Kieli on äärimmäisen tärkeä apuväline tässä prosessissa. Kieli tukee lapsen ajattelun kehittymistä. Kun lapsi kasvaa, kieli toimii ajattelun tukena, liittyy loogiseen ajatteluun, kuvitteluun sekä ongelmanratkaisuun. Saduilla on tärkeä tehtävä lapselle ja tämän kielen kehittymiselle. Sadut vaikuttavat myös lapsen maailmankuvan rakentumiseen. Jäljittelyllä on suuri rooli kielen opettelussa. Kun lapsi on ihan pieni, hän ilmaisee itseään liikkein, ilmein ja elein. Kasvattajan tulee tuntee lapsen yksilöllinen tapa keskustella. Kasvattajan tehtävänä on tukea ja kannustaa lasta vuorovaikutukseen osoittaen kiinnostusta ja eläytymistä lapsen kommunikointiin. Näin myös lapsen positiivinen minäkuva kehittyy ja itseluottamus kasvaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2005, s. 19.)

Hiljalleen lapsi oppii käsitteiden merkityksiä. Hän alkaa kysellä ja vastata hänelle esitettyihin kysymyksiin. Jokapäiväisten tapojen ja tekemisten kautta lapset omaksuvat eri tilanteisiin ja tapahtumiin kuuluvaa kieltä. Kieli yhdistyy toimintaan leikin kautta. Lapselle on ominaista sanoilla hassuttelu. Lorut ja riimit harjoittavat kielellisiä valmiuksia. Lapset nauttivat saduista. Lapsen luovuutta lisäävät hänen itse kertomansa tarinat. Niiden kautta myös itseluottamus ja itsensä ilmaisu vahvistuu. Sadut tuovat ympäröivän maailman lapselle tutummaksi ja kuuntelutaito kehittyy. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2005, s. 19.)

Eurooppalaisista sanataiteen lajeista satu on vanhin. Tutkijat ovat jakaneet sadut erilaisiin

alaluokkiin. Näistä alaluokista merkittävimmät ovat novelli-, legenda-, ihme- ja pilasadut. Vanhimpana ovat eläinsadut ja ihmesadut. Ihmesaduissa tyypillistä ovat muun muassa haltijat, taikaesineet ja muodonmuutokset. Nämä edistävät päähahmon pääsemistä tavoittelemaansa asiaan kuten vaurastumiseen tai avioliittoon. Ihmesadut ja eläinsadut eli faabelit ovat yhä aktiivisessa käytössä lapsille suunnatussa kirjallisuudessa sekä kuvallisessa kerronnassa. (Apo, 2001, s. 12.)

Apon (2001, s. 14) mukaan satujen juuret yltävät hyvin syvälle historiaan ja eri kulttuuriympäristöihin. Siitä lähtien, kun ihmiset ovat kysyneet puhutulla kielellä luomaan kertomuksia, he ovat voineet kertoa näkymättömistä ympäristöistä ja olennoista toisilleen. Tyypillistä lastenkirjallisuudessa on, että leikkikalut tai eläimet inhimillistetään, ja he ovat sadussa sankareita (Suojala, 2001, s. 52).

Karjalainen (2001, s. 79) tuo esiin sen, että todentuntuinen lastenkirja voi tukea lasta orientoitumaan lähiympäristöönsä. Lapselle tuttu aihealue, ja sitä kautta myös tuttu sanasto auttavat lasta ymmärtämään paremmin kirjan sisältöä. Lisäksi Luoto (2001, s. 199) korostaa, että lapset oppivat satujen kautta uusia sanoja ja sanontoja, hyödyntäen niitä myös uusissa asiayhteyksissä. Jotta lapsen kieli kehittyisi normaalisti, on tärkeää, että lapsi voi toistaa samaa, tuttua satua sekä keksiä vanhojen satujen pohjalta myös omia, uusia kertomuksia. (Luoto, 2001, s. 199.)

Alunperin lasten kuvakirjojen tehtävänä oli ainoastaan olla opettavaisia. Viihteellinen puoli oli täysin sivuutettu. Kirjat ilmaisivat sen ajan lapsikäsitystä sekä kasvatusihanteita. (Kåreland, 1994, s. 24-26.) Apo (2001, s. 16) nostaa esille sen, että kun puhutaan satujen merkityksestä lapselle, unohdetaan usein juuri kertomuksen viihteellinen puoli. Satu ei tavoita kuulijaansa, jos sen sisältö ei toimi viihteenä. Lukija jättää tylsän sadun kokonaan kesken tai kertomus ei ainakaan synnytä minkäänlaisia tunteita kuulijassaan. Viihdyttävyyys piilee useimmiten juonissa. (Apo, 2001, s. 16.)

Heinimaa (2001, s. 144) mainitsee, että nykyään lastenkirjojen opettamistavoite voidaan kätkeä tarinan ja kuvien sisään, jos halutaan piilovaikuttaa lasten maailmankuvaan ja

asenteisiin. Sinkkosen (2008, s. 250-251, 257) mukaan taas sadut ja tarinat sinällään jo tukevat lasten ja nuorten kehitystä. Hyvä satu on sellainen, joka ei opeta mitään, vaan käsittelee lapsuuden ongelmia sitä osoittamatta tai tiedostamatta sitä. (Sinkkonen, 2008, s. 250-251, 257.) Juntunen (2007, s. 146) siteeraa kirjassaan Topeliusta, jonka mukaan sadun tulee tarjota lapselle tietoa, joka on hänestä aidosti mielenkiintoista. Lapsen tulisi voida itse oivaltaa ja nauttia siitä. Satujen tarjoaman tiedon tulisi olla jännittävää ja mielikuvitusta ruokkivaa, jossa hyvä ja oikea lopulta voittaa. (Juntunen, 2007, s. 146.) Parhaimmillaan satu antaa lukijalleen jännittävän seikkailun ja vilkastuttaa mielikuvitusta (Suojala, 2001, s. 52).

Jantusen (2007, s. 33) mukaan lapsen tulisi sadun kuultuaan saada jäädä työstämään itseksensä sadun sisältöä. Aikuisen ei tarvitse lähteä kyselemään tai kertomaan, mitä sadussa mikäkin kohta tarkoitti. Lapsen mielessä sadun tapahtumat ja kysymykset löytävät pikkuhiljaa ratkaisunsa. Lapsi ymmärtää sadun kokonaisuuden, vaikka hän ei vielä jokaista yksityiskohtaa pystyisikään käsittämään. Lapsen omaa hahmotusta ja ymmärrystä tulisi kunnioittaa. (Jantunen, 2007, s. 33.)

“Sadun maailma on avara ja vapaa. Siellä jokainen saa kulkea omia polkujaan, löytää omat ihmeensä, pysähtyä niiden kysymysten äärelle, jotka heräävät juuri sillä hetkellä ja juuri hänen mielessään.” (Leena Laulajainen, 4/1998, s. 22.)

2.2 Kuvakirjallisuus

Lapsen varhaisin kokemus kuvataiteesta on useimmiten kuvakirja. Sitä kautta lapsi kohtaa kuvallisen kielen, viivat, värit ja muodot. Kuvakirja vaikuttaa lapsen havainnointi- ja eläytymiskykyyn sekä aisteihin. Kuvakirja tarjoaa lapselle suuren elämyksen, jonka kautta kuin huomaamatta lapsi oppii erilaisia arvoja ja esteettisiä asioita. (Heinimaa, 2001, s. 155.) Kuvakirjan määrittelyyn ei ole yhtä oikeaa tapaa. Yksi määritelmä kertoo kuvakirjan olevan kaunokirjallinen teos, jonka tehtävänä on välittää tarinaa sekä kuvien että tekstien kautta. Jokaisella aukeamalla on tällöin vähintään yksi kuva.

Kuvakirjassa tietty, spesiaali piirre on *sivun kääntämisen draama*, jossa kuvat ovat kiinteässä vuorovaikutuksessa toisiinsa, ja kerronta liikuu loogisesti eteenpäin sivulta toiselle siirryttäessä. Kuva ja kuvasarjat nostavat katsojan mielessä monenlaisia ajatuksia ja merkityksiä. Kuvat rakentavat edetessään loogisen ja ehjän kokonaisuuden. Aikuinen ja lapsi lukevat kuvakirjaa yleensä yhdessä, jolloin sivun kääntäminen ja uuden kuvan näkeminen ovat täynnä intoa ja odotusta. Sanat ja kuvat kytketään toisiinsa toiston tai ketjurakenteen kautta. Tarinan taustalla vaikuttaa aina lukijan aiempi tieto sekä kokemukset käsiteltävästä asiasta. (<http://mediametka.fi/oppimateriaalit/tarinat/kuvakirja>.)

Hyvästä kuvakirjasta löytyy monia erilaisia näkökulmia ja tasoja. Heinimaa (2001, s. 142-143) siteeraa kirjassaan Torben Gregersenin, joka on luokitellut lastenkirjat katselukirjoihin, kuvitettuihin lastenkirjoihin, kuvakertomuksiin ja kuvakirjoihin. Katselukirjoissa ei ole lainkaan tekstiä, eivätkä kuvat automaattisesti kerro järkevää tarinaa. Kuvitetuissa lastenkirjoissa on tietyt kohdat, joissa tarinassa on jokunen kuvallinen kommentti. Kuvakirjassa sen sijaan kuva ja sana toimivat dialogina, ja luovat näin merkityksiä vuorovaikutuksessa toisiinsa. Toisaalta sama kirja voi olla, lukutilanteesta riippuen, mikä tahansa edellä mainituista. (Heinimaa, 2001, s. 142-143.)

Ruotsalainen tutkija Ulla Rhedin on myös väitöskirjassaan (1992) luokitellut kuvitetut kirjat erilaisiin luokkiin. Näistä luokista ensimmäinen on eepinen kuvakirja, jossa kuvan tarkoituksena on lisätä tekstin ymmärrettävyyttä, ja kuvan muodossa esittää kertomuksen merkittäviä kohtia. Toinen luokka on nimeltään laajennettu kuvakirja. Tällainen kirja välittää kuvilla jotain enemmän kuin mitä teksti kertoo. Kolmas luokka on alkuperäinen kuvakirja, jossa kuva ja teksti ovat tiiviissä dialogissa keskenään. Tällöin tekstiä ei pysty tulkita ilman kuvia. (Rhedin, 1992, s. 86-126)

Kuvakirjassa kerronta pohjautuu enenevässä määrin tekstin ja kuvan dialogille. Tästä syystä kuvan luomaa merkitystä ei voi sivuuttaa. Lastenkirjassa kuvat näyttelevät kuvallista kieltä, jota voidaan analysoida, ja sen merkityksiä voidaan pohtia. Kuvat ovat merkittävä viestinnän väline. (Heinimaa, 2001, s. 144.) Kuvakirjan kuvituksiin, kuten nättiin prinsessaan tai pelottavaan noitaan, voi samaistua (Heinimaa, 2001, s. 152). Kuvat antavat lapsen

mielikuvitukseen lisää materiaalia ja täydentävät tarinaa. Lapselle on tärkeää saada tutkia kuvia yksin ja yhdessä aikuisen kanssa. (Paju, 2004, Kuvateksti, s. 204.)

Kuvakirjojen tehtävänä on huvittaminen ja tunteiden käsittely. Lapsen tunteisiin pyritään vaikuttamaan. Sadun kertomukset hauskuuttavat, jännittävät ja liikuttavat. Satujen kautta voidaan työstää myös hankalia ja ahdistaviakin asioita. (Heinimaa, 2001, s. 152.)

2.3 Lastenkirjallisuus 2000-luvulla

Satukirjallisuus, kuten koko muukin lastenkirjallisuus, on vahvassa yhteydessä muuhun lastenkulttuuriin. Televisio on media, joka tuo lasten tietoisuuteen suomalaisia satuja ja niissä seikkailevia hahmoja. Toisaalta myös televisiossa tutuksi tulleet hahmot voivat siirtyä kirjoihin. (Suojala, 2001, s. 51.) Tietokone ja digitaalisuus integroi erilaisia medioita. Lastenkulttuurissa esimerkiksi sama satuhahmo esiintyy kirjan lisäksi myös vaatteissa, leluissa, elokuvissa ja videopeleissä. (Mäenpää, 2001, s. 166.) Marja Suojalan (2010, s. 45) mukaan tämä intermediaalisuus tukee lyhyen sadun säilyvyyttä. Satuja on jo kauan muokattu erilaisiksi teoksiksi, eikä intermediaalisuus näin ole uusi asia. Nykyään intermediaalisuus on jossain määrin kääntynyt väärin päin, sillä hahmo voi olla olemassa esimerkiksi tv-ohjelmassa ennen kuin siitä tehdään satu. (Suojala, 2001, s. 51. ; 2010, s. 45.) Tästä hyvänä esimerkkinä pelihahmot Angry Birds, joista on myöhemmin tehty televisiosarjoja, ja sitä myöten satukirjoja. Usein lastenkulttuurista puhuttaessa, sillä viitataan juuri aikuisten lapsille tekemään kulttuuriin. Esimerkiksi lastenkirjat kirjaston hyllyllä ovat pääsääntöisesti aina aikuisten kirjoittamia. (Karlsson, 1999, s. 39.)

1900-luvun lopun ja 2000-luvun lastenkirjallisuuden ominainen piirre on asioiden katsominen lapsen silmin. Kun asioita tarkastelee lapsen näkökulmasta, alkavat jokapäiväiseltä tuntuvat tapahtumat, ihmiset ja esineet saamaan fantasian piirteitä. (Suojala, 2003, s. 283.) 2000-luvun alun lastenkirjoissa identiteetin etsiminen ja suvaitsevaisuus ovat merkittävästi esillä. (emt, s. 279.) Lisäksi lastenkirjallisuudessa on havaittavissa eloisaa huumoria ja absurdiutta (Suojala, 2010, s. 43). Raitasalon (2010, s. 42) mukaan myös kirjojen kuvallinen moninaisuus on

lisääntynyt kulttuurin kuvallistumisen ja tekniikan kehittymisen myötä. Tämä on tehnyt yhä hienommat ja monipuolisemmat kuvitukset mahdollisiksi.

Eskola ja Vaijärvi (1978, 144-145) mainitsevat, että samanlaisten käyttäytymis- ja roolimallien jatkuva esiintyminen kirjoissa vaikuttaa lapsen mielipiteiden ja ajatusten muodostumiseen. Lastenkirjoilla on oma kiinteä paikkansa kulttuurissa. Ei ole yhdentekevää, millaista sisältöä ne välittävät.

Lastenkirjallisuudessa tällä hetkellä suosiossa ovat eri kirjailijoiden kirjoittamat seikkailukirjat ja tutut klassikot, kuten esimerkiksi Muumit, Tatu ja Patu, Timo Parvelan sarjat, Tammen kultaiset kirjat, Heinähattu ja Vilttitossu, Onneli ja Anneli sekä Risto Räppääjä. Seikkailukirjojen suosioista kertoo myös se, että Johanna Hulkon kirjoittama *Geoetsivät ja rahakäärön arvoitus* on saanut Arvid Lydecken - lastenkirjapalkinnon. Monet tutut kirjailijat kuten Mauri Kunnas, Sinikka ja Tiina Nopola, Tuija Lehtinen, Hannele Huovi, Kirsi Kunnas ja Kristiina Louhi ovat edelleen pinnalla. Ulkomaisista kirjailijoista mainittakoon Richard Scarry, jonka touhukas maailma on edelleen suosiossa. Myös pelistä alkunsa saanut Angry Birds kasvattaa suosiotaan lastenkirjojen muodossa.

(<http://www.tammi.fi/kirjat/-/category/n%C3%A4yt%C3%A4/Lastenkuvakirjat.>;

<http://www.wsoy.fi/kirjat/-/category/n%C3%A4yt%C3%A4/Lapset2.>;

<http://info.fi/tuote/a/9789512355839.>;<http://info.fi/lastenkirjat.>;

<http://www.suomalainen.com/lapsille/ulk-lasten-ja-nuortenkirjat.>;

<http://www.suomalainen.com/lapsille/lasten-romaanit-lorut-ja-runot.>)

Sosiaalisen median suosio näkyy lastenkirjallisuudessa, ja sitä myös käytetään hyödyksi monin tavoin. Kirjoilla saattaa olla omat Facebook-sivut tai omia sovelluksia AppStoressa. Kirjailijat, jotka osaavat hyvin soveltaa nykYTEKNIikka, tuovat sen avulla vanhoja klassikoita tutuksi ja edistävät näin suomalaisen perinteen jatkumista ja tietoisuutta. Tästä esimerkkinä Timo Parvelan nuorten kirjatriлогия *Sammon vartijat*, joka perustuu Kalevalaan. Lastenkirjallisuus ei kaihdakaan mitään aiheita, ja viime vuosina onkin saatu nauttia teoksista, joissa perhe-elämän koettelemuksia käsitellään hausalla tavalla. Kirjoissa käsitellään ihmiskunnan ja luonnon välistä vuorovaikutusta monin tavoin, ja niitä täydentää loistava

kuvitus. (Jyrkkä, Lehtoranta & Strandén. <http://www.finlit.fi/fili/en/top-10/from-board-books-for-babies-to-ipad-apps/>.)

3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Kolmannessa luvussa esittelemme tutkimustehtävämme, johon kuuluu yksi pääkysymys ja kolme alakysymystä. Kerromme aineiston keruu -menetelmästä, ja esittelemme aineistoomme kuuluvat teokset lyhyesti tuoden ilmi teoksen nimen, tekijät, julkaisuvuoden sekä juonta lyhyesti.

3.1 Tutkimustehtävä

Tehtävänäme tässä tutkimuksessa on tarkastella isähahmoa 2000-luvun lastenkirjallisuudessa, ja tutkimuksemme pääkysymys on:

Millaisena isähahmo näyttäytyy 2000-luvun lastenkirjallisuudessa?

Pääkysymyksemme on laaja ja siksi rajaamme sitä alakysymyksillä, joiden avulla pyrimme löytämään vastauksen pääkysymykseemme. Halusimme tutkia, miten isyyden muodot ilmenevät, millaisia isätyyppejä ja kasvatustyyliä kirjoissa ilmenee, sekä millaisena kirjojen kuvitus isän esittää. Alakysymyksiksemme muodostuivat:

Miten isätyypit näkyvät kirjoissa?

Miten isyyden muodot näkyvät kirjoissa?

Miten kasvatustyyliä kirjoissa ilmenevät?

3.2 Aineiston keruu

Valitsimme aineistoksi kymmenen, 2000-luvulla tehtyä lastenkirjaa, joissa isä on keskeisenä hahmona. Aineiston keräsimme osittaisella satunnaisotannalla Oulun kaupungin pääkirjaston lastenosastolta. Poimimme kirjat sillä perusteella, että kirjastoista lapset käyvät kirjansa

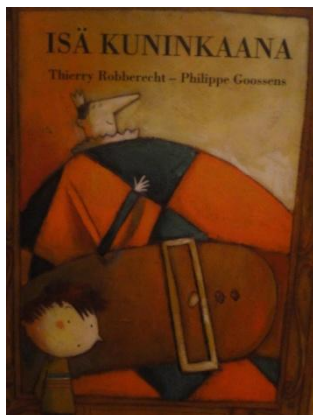
valitsemassa. Ne ovat juuri niitä kirjoja, joita lasten käsiin siis tarttuu, ja joista lapset saavat vaikutteita. Etsimme aineistoamme samoilta hyllyiltä, joilta lapset kirjansa poimivat. Pääkirjaston valitsimme paikaksi siksi, että siellä on laajin valikoima. Aineistomme koostuu lasten ”ohutsivuisista” kuvakirjoista. Mukana on sekä ulkomaisia että kotimaisia lastenkirjoja. Ulkomaiset kirjat ovat suomennettuja versioita.

Valitsimme aineistoomme teokset niistä kirjoista, jotka kirjastossa olivat paikalla. Mahdollisia lastenkirjoja olisi varmasti enemmänkin, mutta yritimme pitää aineistomme hallittavassa koossa. Empiriistä aineistoa koottaessa ei myöskään valita aineistoa etukäteen sillä perusteella, että mistä saisi parhaiten vastauksia omaan tutkimukseensa. Kuten ei haastateltaviakaan voi etukäteen seuloa siihen suuntaan, että saisi itseään parhaiten miellyttäviä vastauksia, niin sama pätee myös valintaamme siitä, että otamme kirjat osittain satunnaisesti. Tutkimme isähahmoa siis juuri näissä valitsemissamme kirjoissa, emmekä voi yleistää tuloksia kattamaan kaikkea lastenkirjallisuutta, kuten ei laadullisessa tutkimuksessa tarkoituksena olekaan.

Päädymme rajaamaan aineistoamme siten, että valitsimme siihen ainoastaan lasten ohutsivuisia kuvakirjoja. Kriteerinä oli siis, että lastenkirjoissa on sekä kuvia että tekstiä. Ulkopuolelle jäivät erilaiset koskettelukirjat sekä kirjat, joissa on pelkästään kuvia. Lisäksi valitsimme aineistoon ainoastaan 2000- luvulla ilmestyneitä lastenkirjoja. Tutkimuksemme kannalta olisi ollut hyödytöntä valita kirjat täysin satunnaisotannalla, sillä olisimme saaneet mukaan myös kirjoja, joissa isästä ei puhuta mitään. Löysimme kaiken kaikkiaan 17 kirjaa, joissa isä jollain tapaa esiintyy. Niistä viisi hylkäsimme sen vuoksi, että isä ei ollut tarinassa mukana millään tasolla, eikä tarina antanut näin mitään kuvaa isästä tai isän toiminnasta. Yhden jouduimme hylkäämään siksi, että se oli julkaistu 90-luvulla, ja oli näin liian vanha aineistoomme. Yhden kirjan jouduimme jättämään pois aineiston analyysin alkuvaiheessa todettuaamme, että se on hyvin samankaltainen kuin eräs toinen aineistomme kirja, emmekä kokeneet saavamme siitä mitään uutta irti. Lisäksi yritimme estää aineistoamme paisumasta liian suureksi, huomioon ottaen, että käsittelemme sekä tekstiä että kuvia kirjoissa. Näin mahdollistui myös se, että pystyimme syvemmin perehtyä juuri näihin valittuihin teoksiin.

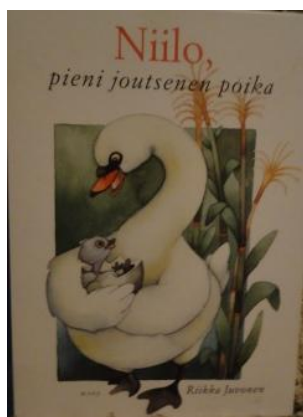
3.3 Tutkimusaineisto

Aineistonamme on 10 lastenkirjaa, joissa isähahmo esiintyy. Teemme niistä lyhyen esittelyn, jossa käy ilmi teosten julkaisuvuosi, kirjoittajat, kuvittajat sekä sisältöä tiivistetysti. Tässä katsaus aineistoomme:

Isä kuninkaana. 2001. Teksti:Thierry Robberecht. Kuvitus: Philippe Goossens.

Lapsen silmin kerrottu tarina, jossa isä on maailman paras isä. Yhtenä päivänä isä kuitenkin muuttuu. Isästä tulee suuri ja tärkeä kuningas, eikä isällä ole enää aikaa olla perheensä kanssa. Lapsi ja äiti tulevat tästä surulliseksi. Lopulta isä kuitenkin oivaltaa, mikä elämässä on tärkeintä.

Niilo, pieni joutsenen poika. 2004. Teksti ja kuvitus: Riikka Juvonen.

Niilo on pikkuinen joutsen, joka kuoriutuu ennen sisaruksiaan maailmaan. Vanhemmat jatkavat hautomista eivätkä ehdi leikkiä Niilon kanssa. Niilo tuntee olonsa surulliseksi ja pitkästyneeksi. Niinpä hän lähtee merelle ja ajautuu keskelle myrskyä. Niilo joutuu vaaraan, mutta onneksi isän apu on lähellä.

Isän kanssa ongella. 2005. Teksti: Stefan Casta. Kuvitus: Mimmi Tollerup Grkovic.

Isä ja tytär lähtevät yhdessä retkelle äidin jäädessä kotiin. Onkiretkellä riittää jos jonkinmoista nähtävää ja ihmeteltävää. Retkeltä tuodaan kotiin tuomisina ahvenia ja kanttarelleja, joista valmistetaan äidille ruokaa. Mikään ei maistu yhtä herkulliselta! Yhteinen huumori isän ja tyttären välillä kantaa. Retken tapahtumille jaksetaan nauraa vielä illalla kotonakin.

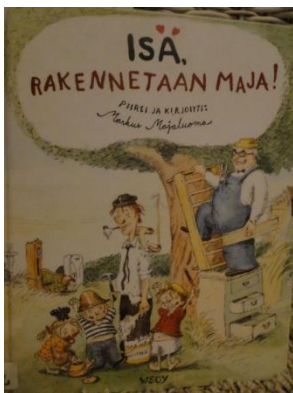
Maailman paras isi. 2005. Teksti: Gill Lobel. Kuvitus: Vanessa Cabban.

Pikkukani eksyy leikkiessään kauas metsään eikä löydä tietä takaisin kotiin. Hän yrittää kuvailla isäänsä muulle metsän väelle, mutta omaa isää ei vain tunnu löytyvän. Pikkukanin isä onkin maailman vahvin ja pitkäkorvaisin, onhan Pikkukanin isi maailman paras isi.

Ei lantin lanttia, sanoi isä. 2006. Teksti: Gustaf Cederlund. Kuvitus: Jan-Olof Sandgren.

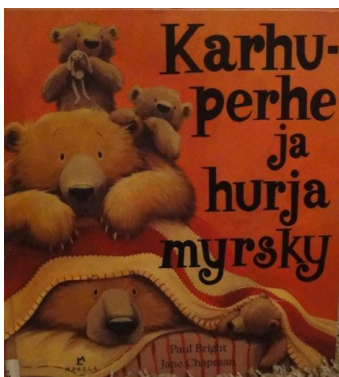
Kirjassa isä jää poikansa kanssa kahdestaan, kun äiti lähtee reissuun. Isä on maksanut vahingossa pankkiin väärän laskun, ja asiaa selvittää yhdessä pojan kanssa. Isä menettää viimeisetkin rahansa, ja tästä alkaa isän ja pojan huiman jännittävä seikkailu.

Isä, rakennetaan maja! 2006. Teksti ja kuvitus: Markus Majaluoma.

Isän tullessa töistä kotiin, lapset ovat raahanneet kaikki kodin huonekalut takapihalle. Isä on aluksi järkyttynyt, mutta yhtäkkiä hän oivaltaa, että kodin irtaimistostahan olisi oiva tilaisuus rakentaa maja puuhun. Isä innostuu rakentamisesta niin, että unohtaa lapsensakin touhun tiimellyksessä. Niinpä lapset päättävät rakentaa itse oman majan. Teos on osa Markus Majaluoman

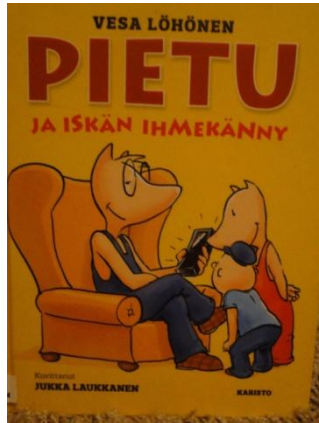
kirjasarjaa, jossa kuvataan isän ja lasten hulvattomia touhuja, iloja ja suruja.

Karhuperhe ja hurja myrsky. 2008. Teksti: Paul Bright. Kuvitus: Jane Chapman.

Karhuperheen lapset pelkäävät yöllistä myrskyä, ja niinpä heistä jokainen kapuaa isäkarhun kainaloon nukkumaan.

Isäkarhu vain myhäilee lasten arkuudelle. Myrsky sen kuin yltyy, ja yölliset tapahtumat saavat lopulta rohkean isäkarhunkin vapisemaan jännityksestä. Tämäkös naurattaa lopulta äitikarhua ja lapsikarhuja.

Pietu ja isän ihmekänny. 2010. Teksti: Vesa Löhönen. Kuvitus: Jukka Laukkanen

Iskällä on uusi kännykkä, jolla voi tehdä kaikkea uutta ja ihmeellistä. Iskä joutuu yllättäen keskelle suurta seikkailua juuri, kun on leikkimässä lamppuskaa lasten kanssa. Huiman tapahtumasarjan keskellä ihmekännyä todella tarvitaan..vai tarvitaanko?

Rauhallinen Erkki harrastaa. 2010. Teksti: Sinikka Nopola ja Tiina Nopola. Kuvitus: Markus Majaluoma.

Rauhallinen Erkki asustelelee isänsä ja äitinsä kanssa maalla. Erkki on varsin hiljainen ja tykkää vetäytyä omaan rauhaansa loikoilemaan ja katselemaan perhosiä. Tästäkö vanhemmat huolestuvat pohtien, miksi heidän poikansa ei innostu mistään tai halua harrastaa mitään. Niinpä isä ja äiti yrittävät kaikin keinoin keksiä Erkille mieluisaa tekemistä ja johdattaa poikaansa uuden harrastuksen pariin. Erkkiä ei näytä kuitenkaan aktiviteetit juuri kiinnostavan. Jotain yllättävää kuitenkin tapahtuu, ja Erkki löytää oman lajinsa, hämmästyttäen lopulta kaikki kylän asukkaat.

Oma isi. 2012. Teksti: Steve Smallman. Kuvitus: Sean Julian.

Kirja isän ja lapsen touhuista, isien erilaisuudesta ja ainutlaatuisuudesta. Isä- ja lapsikarhu puuhaavat monenmoista yhdessä. Joissakin asioissa isi on todella taitava, mutta on myös asioita, jotka tuottavat hänelle haasteita. Oma isi on silti kaikkein rakkain.

4. ISYYS

“Mustavalkoinen elokuva, vaihtui värilliseen. Ihminen niin haavoittuva, sai lisää voimaa huomiseen.

Sä annoit mulle jotain uutta, mitä pois ei koskaan ottaa voi.

Silmies takana monta salaisuutta, maailma nyt niin kauniina soi.

Huusit ensi huutosi, tervetuloa maailmaan. Pelkkää elämänhalua, en kauniimpaa oo kuullutkaan.

Huusit ensi huutosi, tervetuloa maailmaan. Tää ei oo paratiisi, mut ees sen kanssa jakaa saan. Tää ei oo paratiisi, mut sä teet tästä parempaa.

Katsot suurin lapsen silmin, mua paremmaksi kasvatat.

Mä niin vähän tiedän mistään, mulle niin paljon opetat.

Voi sekunnissa rakastua. Sen mulle opetit vain sä.

Oot suurempaa kuin tunne suurin, oot pieni kaunis elämä. “

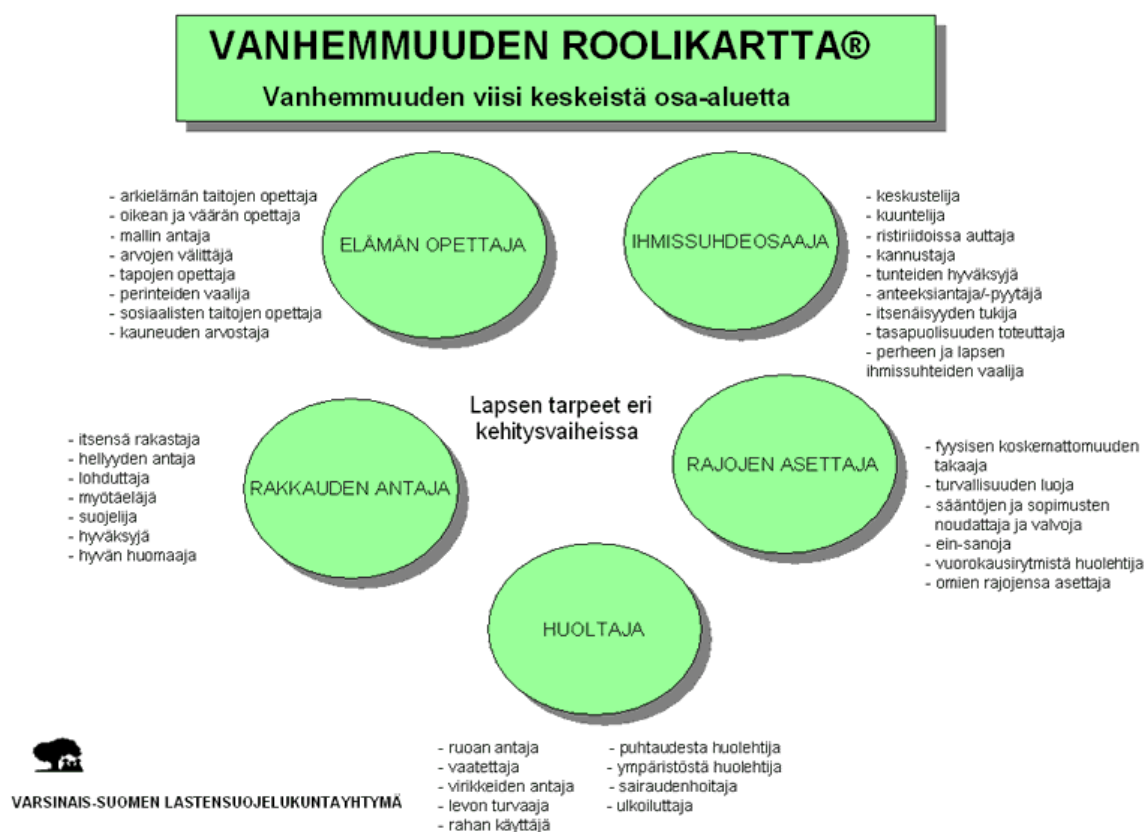
(Isän ajatuksia Klamydian kappaleessa Elämänhalu. Jokinen, V., 2013.)

Kun lapsi syntyy maailmaan, hän tekee samalla miehestä isän. Näin mies saa yhden elämänsä vaativimmista rooleista. Tähän haasteeseen kukin mies saa tarttua itselleen sopivimmalla ja parhaalla mahdollisella tavalla olla isä. Isyys muodostuu elämänmakuisista iloista ja haasteista. Isäksi kasvaminen ja muotoutuminen kestävät koko elämän ajan, vaikka isoimmat muutokset koetaankin ensimmäisen lapsen syntyessä. Jokainen perheenjäsen muokkaa kuitenkin perheen elämää ja tuo mukanaan uusia haasteita isyydelle. (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 7.) Isäksi tuleminen on suurimpia muutoksia miehen elämässä (Parke, 1996, s. 38).

Vanhemmuuteen, niin isyyteen kuin äitiyteenkin, liittyy aina tiettyjä velvollisuuksia, kuten lapsen edun asettaminen itsensä edelle. Vanhemmuus pitää sisällään myös tietoisuuden siitä, että lapsi on riippuvainen aikuisesta ja tarvitsee vanhempaansa aikuisikään saakka. Kun lapsi on vauvaikäinen, vanhemman tulee olla kaikkina päivinä vuorokauden ympäri lapsen käytettävissä. Tämä edellyttää, että vanhemman oma etu jää sivummalle, sillä lapsi tarvitsee normaalin kasvun ja kehityksensä vuoksi aikuisen jatkuvan huolenpidon. Käytännössä se tarkoittaa yöunien ja oman ajan vähenemistä. Ne ovat vanhemmuuden mukana tuomia vaativia velvollisuuksia, mutta antavat myös iloa ja mielihyvää. (Schmitt, 2002, s. 313.)

Vanhemmuuteen kuuluu tiettyjä rooleja, joista Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä on tehnyt roolikartan tueksi vanhemmille. Tässä kartassa on viisi pääroolia ja niiden alarooleja. Päärooleiksi vanhemmuuteen jaotellaan kuuluvaksi elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rakkauden antaja, rajojen asettaja ja huoltaja. Rooleja on mahdollista harjoittaa ja muokata koko elämän ajan. Roolit muokkautuvat vuosien varrella yhteydessä lapseen. (Airola & Tarsalainen, 2003, s. 34-35.)

Kuvio 1: Vanhemmuuden roolikartta. (Airola & Tarsalainen, 2003, s. 34-35.)

Äidin asenne isän ja lapsen yhdessäoloon vaikuttaa isyyteen, samoin kuin äidin ja isän välinen suhde. Äidin suhtautumisella on iso merkitys. Työpaikkojen ja sairaaloiden asenteet voivat rohkaista ja tukea isyyttä. Sosiaaliset asenteet isään ja äitiin vaikuttavat siihen, miten isä alkaa

isyttään toteuttaa. (Parke, 1996, s. 5.) Sinkkosen (2012, s. 33) mukaan isän on tärkeä muistaa pitää puolensa ja ottaa omaa aikaansa olla lapsen kanssa. Vaaditaan myös äidiltä kykyä päästää lapsesta irti ja antaa isänkin hoitaa. Äidin tulee osoittaa, että lapsi on osa kolmiosuhdetta: äiti, isä ja lapsi. Myös Juvakka & Viljamaa (2002, s. 9) toteavat, että naisen tulee antaa tilaa miehelle ja tämän isyydelle. Jos mies ei saa riittävästi tilaa kasvattajana, hän saattaa kokea itsensä ulkopuoliseksi, jopa ainoastaan äidin “apuriksi.” Parken (1996, s. 46-50) mukaan isien yhdessäolo lapsen kanssa on fyysisempää, ja hän muistuttaa, että isät ovat yhtä kiinnostuneita lapsestaan kuin äiditkin. Sinkkonen (1998, 96-99) nostaa esille, että isälle ominainen tapa olla kontaktissa ja tutustua lapseen on leikki. Leikki vaatii syntyäkseen perustarpeiden tyydytyksen, ja leikki muodostuukin hoivaavan ja turvallisen aikuisen kanssa. Isän tapa leikkiä on fyysinen. Isä taputtelee, koskettelee ja kutittelee lastaan. (Sinkkonen, 1998, s. 96-99.) Parken (1996, s. 50) näkemys puolestaan on, että isät kommunikoivat lapsen kanssa puheella, äidit kosketuksella.

Isänä oleminen on jatkuvaa kasvua, ja jokaisen on löydettävä oma tapansa olla ja elää isänä (Kokkonen, 2010, s. 22). Kasvu saattaa olla hidasta ja hankalaa, eikä se voi alkaa ennen kuin huomaa ja myöntää omat virheensä (Hellsten, 1999, s. 276). Isät etsivät tukea ystäviltä, joilla itselläänkin on lapsia (Parke, 1996, s. 26).

“Maternity is a fact, paternity is a matter of opinion”

Gaius, roomalainen juristi. (Huttunen, 1998, s. 36.)

4.1 Isän rooli 2000-luvun yhteiskunnassa

Vanhemmuutta toteutetaan aina jossakin kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Näin juuri sen kulttuurin pinnalla olevat käsitykset vanhemmuudesta, perheestä ja kasvatuksesta vaikuttavat niiden toteutukseen. Nämä suhtautumistavat ovat kulttuurista riippuen toisistaan erilaisia, ja ne myös muuttuvat ajan saatossa. (Schmitt, 2002, s. 301.) Äitiyden asema on kautta aikojen ollut kulttuurissamme keskeinen, mutta myös isyydestä on 1900-luvun loppupuolelta alkaen alettu puhua lisää. Isyydestä on tehty erilaisia tutkimuksia, jotka ovat osittain jopa kyseenalaistaneet

äidin ensisijaisuuden lapsen elämässä. Isä on vakiinnuttanut paikkansa, ja hänet on otettu enemmän esille puhuttaessa lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Tähän on varmasti vaikuttanut niin yhteiskunnalliset muutokset kuin myös äidin ja lapsen väliseen suhteeseen liittyviin tutkimuksiin kohdistunut tyytymättömyys. (Alasuutari, 2003, s. 19.)

1980-luvulta saakka on isyyden tutkimuksessa sekä isyydestä puhuttaessa ilmennyt käsite ”uusi isyys”. ”Uusi isä”-käsitteellä viitataan mieheen, joka tavoittelee kokonaisvaltaista isyyttä ja läheistä suhdetta lapseensa. Tämä tulkinta on jopa kyseenalaistanut tulkintoja äitiydestä. Perinteiseksi mielletty isyys, johon on keskeisenä kuulunut tilanteen hallinta eikä niinkään hoiva, on selkeästi väistynyt. (Alasuutari, 2003, s. 20.) Myös Huttunen (1994, s. 53) puhuu ”uusi isä” käsitteestä. Isyys on hänen mukaansa muuttunut viime vuosikymmenten aikana, ja on alettu puhua uudesta isyydestä, jolle tunnusomaista on aktiivinen ja tasavertainen vanhemmuus yhdessä äidin kanssa, ja oman isyyteensä tunnustaminen. Myös Juvakan ja Viljamaan (2002, s. 9) mukaan, tänä päivänä ei enää riitä, että isä turvaa perheen talouden, vaan isyytensä kanssa sujut oleva mies, on yhtä paljon kasvattaja kuin äitikin. Odotukset isää kohtaan ovat paljon suuremmat kuin vielä joitakin sukupolvia sitten. (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 9)

Naisten ylivoimaisuutta vanhemmuudessa on perusteltu hormonaalisilla muutoksilla ja sillä, että naiset ovat biologisesti sopivampia äideiksi. Kuitenkaan perusteltua teoriaa jättää isä kakkossijalle vanhemmuudessa ei ole. (Parke, 1996, s. 10-11.) Boyce ja tutkimusryhmä tutkivat pitkittäistutkimuksella isän hoivan määrää varhaislapsuudessa, ja sen vaikutuksia lasten myöhempään elämään. He saivat selville, että niillä lapsilla, joiden isä on osallistunut lapsen hoitoon alusta asti, on vähemmän stressialttiutta ja masennusta kuin niillä, joiden isät olivat olleet vähemmän mukana. (Boyce, 2006, s. 1510-1520) Myös lapsen terveen identiteetin kehittymisen kannalta on hyvin merkityksellistä, että hän saa sekä miehen että naisen puolelta rakkautta osakseen. Tänä päivänä isän merkitystä korostetaan, ja isiä kehoitetaan aktiivisesti osallistumaan perheen arkeen ja lasten hoitoon. Mittavassa amerikkalaisessa tutkimuksessa ”jämpteillä” isillä vaikutti olevan terveempiä poikia muihin verrattuna. (Sinkkonen, 2002, s. 293.)

Miesten ja isien elämään on vaikuttanut voimakkaasti yhteiskunnan muutokset. Tämän päivän isä elää hyvin erilaisessa yhteiskunnassa kuin hänen oma isänsä, saati isoisänsä. Nykyään myös äiti on isän rinnalla usein töissä käyvä, ja näin ollen lapset ovat päivät hoidossa. Tämä vaatii vastuunjakoja ja joustavuutta. Lisäksi perheen lapsimäärä on vähentynyt suurperheistä yhden tai kahden lapsen perheisiin. Nykyisin miehet avioituvat yleensä keskimäärin vanhempana kuin omat isänsä. Opiskeluajat ovat pidentyneet, ja työsuhteet ovat usein määräaikaista, mikä osaltaan vaikuttaa myös siihen, että lapsia tehdään yhä vanhempana. Lastenhankintaa suunnitellaan myös taloudellisesti sopivaan ajankohtaan, joka on muuttunut aiempaan verrattuna. Perheellä on kuitenkin yhä tukeva paikkansa yhteiskunnassamme. (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 10-11.)

Nykyään tiedetään, että lapsi voi kiintyä heti alusta asti useampaan hoitajaan, niin äitiin kuin isään, joten on perusteltua, että isä osallistuu alusta asti (Kouvo & Silvén, 2008, s. 105). Lapsi luo erilliset suhteet äitiin ja isään, eikä isäsuhdetta määritellä äidin kautta (Sinkkonen, 1998, s. 67). Huttunen (1994, s. 51) nostaa esille, että aikaisemmin isän tehtävä on ollut lähinnä turvata äidin ja lapsen välistä suhdetta. Isän aika on ollut sitten myöhemmin. Isän ja lapsen kiintymyssuhteen katsotaan alkavan vasta lapsen täyttäessä yksi. Silloin lapsi alkaa irtautua äidistä. (Huttunen, 1994, s. 51.) Schmittin (2002, s. 314) mukaan vanhemmuudessa on eritoten kyse vuorovaikutuksesta. Käytännössä kaikki vaikuttavat kaikkeen, eli yksilöt ja perheet, perimä ja ympäristöt, kuin myös yhteiskunta ja perheet keskenään. (Schmitt, 2002, s. 314.)

Isyys on toimintaa, valintoja, lasten kanssa olemista ja erilaisia suunnitelmia. Samalla mies kuitenkin elää omaa lapsuuttaan ja omia isäkokemuksiaan uudelleen. Isyys on tavallista arkea lasten kanssa. Se sisältää odotuksia, paineita ja elämän mielekkyyden kokemuksia. Jokainen isä toteuttaa isyyttä omalla tavallaan. Tälläkin hetkellä Suomessa on noin 600 000 isää, joista jokainen on erilainen ja toteuttaa isyyttään eri tavalla. (Inkinen & Poikkimäki, 2010, s. 36.) Mies voikin siis rauhoittaa mielensä ja ajatella, että ei ole ainoastaan yhtä, oikeaa tapaa olla isä. Samaan tavoitteeseen, eli onnistumiseen, voi päästä monin eri keinoin. (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 9.)

Isähahmoa käsiteltäessä on vaikea sivuuttaa sitä tosiasiaa, että isä on mies, ja mieheltä odotetaan tiettyjä asioita. Nämä odotukset johtuvat isän roolista sukupuolensa edustajana. Sukupuoliroolit nousivat esiin aineistostamme, ja siksi esittelemme lyhyesti sukupuoliroolikäsitteen. Roolit muodostuvat erilaisista odotuksista, joita tietyssä tilanteessa oleviin ihmisiin kohdistetaan. Sukupuoliroolit ovat sukupuoleen liitettyjä ominaisuuksia ja käyttäytymispiirteitä, joita mies- tai naissukupuolen edustajalta odotetaan. (Kalliopuska, 2005, s. 173.; Anttila, Eronen, Kallio, Kanninen, Kauppinen, Paavilainen & Salo, 2005, s. 93-94.) Kaksivuotiaana ihminen tiedostaa sukupuolten fyysisiä eroja, ja hyvin pian hän alkaa myös nähdä näitä ominaisuuksia ja piirteitä. Sukupuoliroolit ovat vahvasti ulkoapäin annettuja. Millaisena mies tai nainen esitetään mediassa, tai millaisia mies-/naisrooleja lähipiirissä on. (Anttila, Eronen, Kallio, Kanninen, Kauppinen, Paavilainen & Salo, 2005, s. 93-94.)

Sukupuoliroolit saattavat monesti olla hyvinkin tiedostamattomia, kuten myös niiden vahvistaminen. Esimerkiksi vanhemmat saattavat omalla toiminnallaan tiedostamatta vahvistaa lapsen käsityksiä sukupuolirooleista, kuten ohjaamalla tyttöä aina tietynlaiseen toimintaan, ja poikaa tietynlaiseen. (Anttila, Eronen, Kallio, Kanninen, Kauppinen, Paavilainen & Salo, 2005, s. 93-94.) Roolin omaksuminen alkaa jo lapsena, ja ihmisellä on monia rooleja elämänsä aikana, mistä sukupuolirooli on yksi. Elämänsä aikana ihmiseltä jää pois rooleja ja tulee uusia, eikä sukupuoliroolikaan ole muuttumaton. Erilaiset roolit muodostavat kokonaisuuden, joka ihmistä määrittelee. (Kalliopuska, 2005, s. 173.)

4.2 Biologinen isyys

”Isä

Se on se, joka ei imetä, mutta tekee muuten kasvatuksessa samat hommat kuin äitikin – jos uskaltaa ja annamme hänen tehdä niin” (Nevalainen, 200, s. 187).

”Kaikki me olemme naisessa kehittyneitä ja naisen synnyttämiä, mutta yhtä varmasti kuin olemme olemassa, meillä on myös isä, ja vain yksi ainoa biologinen isä koko maailmassa. Olipa hän läsnä, kuollut tai jossain tietämättömissä, joka tapauksessa hän on tai on ollut olemassa. Lapsi on äidin ja isän yhteinen tuote. Ei ole lasta ilman äitiä ja isää. Ei ole äitiä ilman lasta ja isää. Ei ole isää ilman lasta ja äitiä. Isä, äiti ja lapsi määräytyvät toinen

tosistaan, ja aina heitä on kolme. Olivatpa he kaikki yhdessä tai kaksi heistä yhdessä tai yksi erillään tai kaikki erillään toisistaan, jokaisella on tietoisuus siitä, että muut kaksi ovat olemassa, halusi hän sitä tai ei. He kaikki ovat toisilleen potentiaalisesti läsnä olevia. Isä on tämän kolmion heikoin lenkki, hänet on helpoin unohtaa, pudottaa mielestä, ikään kuin olisi olemassa vain äiti ja lapsi. ” (Laakso, 1992.)

Biologinen isyys perustuu nimensä mukaisesti biologiaan. Biologiseen isyyteen vaaditaan lapsen siittäminen, mutta tunnesidettä lapseen tai osallistumista lapsen elämään ei automaattisesti voida liittää biologiseen isyyteen. (Esko, 1984, s. 29.) Huttunen (2001, s. 60-61) korostaa, että lapsen geeneistä kuitenkin puolet on peräisin biologiselta isältä, eikä isä siis ole millään tavalla mitätön hahmo lapsen elämässä, vaikka ei lapsen elämässä konkreettisesti olisikaan. Vaikka mies ei välittäisi siitä faktasta, että jossain on hänen perimäänsä kantava lapsi, on isän antamilla geeneillä suunnaton vaikutus lapsen elämään. (Huttunen, 2001, s. 60-61.)

Juridisesti biologinen isä on usein ratkaisevin tekijä. Biologian perusteella esimerkiksi lapsen oikeus perintöön määritellään. (Huttunen, 2001, s. 61.) Jos lapsen isää ei tiedetä, tarvitaan biologisen isän määrittäminen. (Esko, 1984, s. 29.)

Biologinen isyys on aina ollut miehille hyvin tärkeää. Biologinen lapsi on todiste suvun jatkumisesta, ja se tuo mukanaan sosiaalista arvostusta ja miehisen identiteetin. Kyky saada biologinen lapsi on myös todiste mieskunnosta. (Huttunen, 2001, s. 127.) Isäpuolen asema ei ole uutta miehille. Perheeseen on ennenkin kuulunut ottolapsia. Kuitenkin on tehty selvä ero ”omien” ja kasvattien välille, ja se saattoi näkyä myös kohtelussa. (Gittins, 1994.) Nykyaajan vanhempien avio- ja avoerot ovat syynä sille, että biologisen isyyden merkitys sosiaalisesti on vähentynyt. Miehet joutuvat sopeutumaan siihen, että kaikki lapset eivät ole omia, ja joku toinen mies toimii isänä hänen omille lapsilleen. (Huttunen, 2001, s. 127-128.)

Isyydestä puhuttaessa on käyty keskustelua siitä, voidaanko pelkän biologian perusteella antaa isän ”arvonimeä”. Voiko mies kutsua itseään lapsen isäksi ilman tunnesidettä lapseen ja osallistumista lapsen elämään? Biologinen isyys on isyyden muodoista yksiselitteisin, mutta samalla myös pienin osa isyyttä. Huttunen (2001, s. 57-60) tuo esiin, että koska biologisen

isyyden määritelmä perustuu siittämiseen, voisi “siittäjä” olla nimi, joka kertoo enemmän miehen suhteesta lapseen kuin “isä”.

4.3 Sosiaalinen isyys

Sosiaalista isyyttä määrittää isään kohdistuvat yhteiskunnan sekä yhteisön vaatimukset ja odotukset. Sosiaalinen isyys ei vaadi biologista isyyttä, mutta se tuo mukanaan oikeuksia ja velvollisuuksia. (Sinkkonen, 1998, s. 20.; Seel, 1987, s. 65-66.) Sosiaalinen isyys on arkea lapsen kanssa. Se on asumista lapsen kanssa, arjessa läsnäoloa, ja julkista esiintymistä lapsen kanssa. Sosiaalinen isä on se, jota on totuttu pitämään lapsen isänä, vaikka biologia kertoisi muuta. (Huttunen, 2001, s. 62-63.) Tapoja toteuttaa isyyttä on monia, sillä isät ovat useiden perheen ulkopuolisten vaikutteiden ja odotusten alla. (Parke, 1996, s. 14-15).

Jälleen herää kysymys, että jos mies ei ole biologisesti lapsen isä, eikä hänellä ole mitään juridisia siteitä lapseen, onko isä väärä nimitys. Sosiaalinen isä voi olla myös henkilö, jota lapsi kutsuu etunimellä tai jollakin muulla kutsumanimellä. Tähän pulmaan avuksi on arkikieleen kehitelty termi “mieskaveri”. Tämän päivän perhemuodoissa lapsen elämässä saattaa olla useampikin merkityksellinen mieshahmo, joiden kaikkien kutsuminen isäksi olisi hämmentävää, niin lapselle kuin muillekin. (Huttunen, 2001, s. 63.) Tässä keskustelussa lähestytään jo psykologisen isyyden käsitettä, joka monella tapaa on merkityksellisin isyyden käsitteistä.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että jonkinlainen isähahmo, oli se sitten biologinen, sosiaalinen tai molempia, on perheessä tarpeen. Isän läsnäolo ja sitoutuminen lasten elämään vähentää käyttäytymisongelmia sekä tunne-elämän ongelmia. Isällä on myönteistä vaikutusta lapsen kognitiiviseen kehitykseen, käyttäytymiseen ja seksuaaliseen kehitykseen. Onkin perusteltua, että miesten sitoutumista isyyteen tuettaisiin. (Sinkkonen, 2008, s. 68,73.)

4.4 Psykologinen isyys

Psykologinen isyys on isyyden vaikeimmin havaittava ja saavutettava puoli. Sillä tarkoitetaan isäsuhteen tunnepuolta, kiintymykseen ja rakkauteen perustuvaa suhdetta, ja se määrittyy ennen kaikkea lapsen kautta. Psykologinen isä on se, johon lapsi on kiintynyt, ja jota lapsi pitää isänään. Psykologinen isyys ei vaadi biologista isyyttä eikä se tule automaattisesti, toisin kuin aikaisemmat määritelmät, biologinen ja sosiaalinen. Tietyllä tavalla psykologinen isyys on siis ansaittava. (Huttunen, 2001, s. 64-65.)

Huttunen (2001, s. 64) korostaa, että psykologinen isyys on myös arin aihe näistä kolmesta, sillä useimmiten biologinen ja sosiaalinen isä haluaa olla myös rakastettu psykologinen isä. Näin ei kuitenkaan aina ole, eikä sitä ole helppo myöntää, niin isän kuin lapsenkaan. (Huttunen, 2001, s. 64.) Esko (1984, s. 29) puolestaan painottaa, että psykologinen isyys on kasvuprosessi, joka jatkuu koko isän elämän ajan. Se on monivaiheinen prosessi, joka seuraa lapsen kehitystä ja sen vaiheita. (Esko, 1984, s. 29.)

John Bowlby (1979) kehitti kiintymyssuhdeteorian, joka määritteli ennen kaikkea äidin ja lapsen välistä suhdetta. Psykologinen isyys on isän ja lapsen vastaava suhde. Tämän kiintymyksen ajatellaan syntyvät luonnostaan äidin ja lapsen välille odotuksen ja hoivaamisen yhteydessä. On siis luonnollista ajatella psykologisenkin isyyden syntyvän, jos isä on lapsen elämässä, hoidossa, arjessa ja kasvatuksessa mukana heti syntymästä lähtien. (Huttunen, 2001, s. 65.)

Lapsi kiintyy äitiinsä, vaikka tämä ei kiintyisi lapseensa (Tahkokallio, 2001, s. 34). Isälle tilanne ei ole näin yksinkertainen. Ihannetilanteessa mies on lapselle niin biologinen, sosiaalinen kuin psykologinenkin isä. Yleisesti isästä puhuttaessa, puhutaan juuri psykologisesta isästä. Siitä miehestä, joka on jatkuvassa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa, ja tyydyttää lapsen päivittäiset tarpeet. (Huttunen, 1998, s. 37.)

4.5. Isätyypit

Väestöliiton Perheklinikan ja lapsiperheille tarkoitetun Perheverkko- projektin psykologi Essi Juvakka sekä sosiaalipsykologi, aikuisopettaja Janne Viljamaa jaottelevat teoksessaan ”Miehen mittainen isä” (2002) isätyypit seuraavasti:

Kivaisä

Kivaisä on usein lapsilleen enemmänkin kaveri kuin isä. Hän haluaa harrastaa ja puuhata lastensa kanssa kaikenlaista. Tiukan paikan tullen isä siirtää vastuun mieluummin äidille kuin ottaa itse ikävemmän roolin rajojen asettajana. Kivaisä on lastensa kanssa asioista samaa mieltä ja pyrkii aina ymmärtämään. Tämä johtaa siihen, että äidistä puolestaan tulee ikävien asioiden kertoja ja päättävä. Kivaisä voi olla hyväkin isä, mutta hänen tulisi oppia asettamaan rajoja ja kieltämään tarvittaessa. (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 23-29.)

Kurinpitäjäisä

Kurinpitäjäisällä on usein taustalla se, että hänen omakin isänsä on ollut useimmiten kurittajan asemassa. Kurinpitäjäisän ongelmana on, että lapset eivät arvosta isäänsä aidosti, vaan taustalla on useimmiten pelkoa isää kohtaan. Kurinpitäjäisän tulisi ymmärtää, että lapsi voi olla joistakin asioista myös eri mieltä eikä isän tarvitse pahoittaa siitä mieltään. Lapselle ei kehity myöskään normaalia, tervettä itsetuntoa uhkailemalla. Isän tulisi oppia hyväksymään myös lapsen negatiivisia tunteita ja kestämaan ristiriitoja. Isän tulisi antaa lapsen ajatella itse eikä tarjota valmiita vastauksia. Hänen tulisi luottaa lapsen ongelmanratkaisutaitoon. (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 23-29.)

Uraisä

Uraisä ei juurikaan vietä aikaa kotona perheensä luona, vaan hän puurtaa töiden parissa. Uraisä tukee taloudellisesti perhettä, mutta ei ole läsnä lastensa kanssa, ja lapsista voi näin tulla jopa ”isättömiä.” Uraisä saattaa olla välillä kotonakin, mutta ei ole läsnä hetkessä. Hän ei satsaa parisuhteeseen ja lapsiinsa riittävästi. (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 23-29.)

Välinpitämätön isä

Välinpitämätön isä ei osaa ryhdistäytyä, vaan vaeltelee vältellen vastuuta. Välinpitämätön isä saattaa kyllä hoidella “mukavia asioita”, mutta tosipaikan tullen luistaa tehtävistään. Vastuu hirvittää isää. Hänen tulisi olla halukas muutokseen ja harjoitella vastuunottoa pikkuhiljaa. Isän täytyy kuitenkin itse olla motivoitunut, ei riitä että joku ulkoapäin käskee häntä. (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 23-29.)

Pehmoisä

Pehmoisä on läsnäoleva ja kuunteleva. Hän satsaa isyyteen ja pohdiskelee, kuinka hän on siinä onnistunut. Pehmoisä on kiinnostunut kasvatukseen liittyvistä asioista, ja hän lukee mielellään siihen liittyvää kirjallisuutta, ja on muutenkin aktiivinen. (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 23-29.)

Kilpailijaisä

Kilpailijaisä on usein hyvin kiinnostunut ulkoisista asioista, arvostaa mainetta ja hyvää ulkonäköä. Kilpailijaisällä on yleensä suuri tarve voittaa ja pärjätä. Tällainen voi omalla tavallaan olla hyväkin pohja isyydelle, mutta isän tulisi huomioda, että kaikessa ei tarvitse suorittaa ja yrittää päteä. Kilpailijaisä tarvitsisi lisää rentoutta kasvatustyyliinsä. (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 23-29.)

Ajattelijaisä

Ajattelijaisä asettuu lapsen tasolle ja lapsen maailmaan. Hän pyrkii toimimaan yhteisen hyvän eteen ja on valmis karsimaan omista tarpeistaan. Ajattelijaisä pyrkii olemaan itse aktiivinen ja hyödyntämään kokemuksiaan. Ajattelijaisä haluaa ottaa opiksi virheistään ja kestää kritiikkiä. Hän haluaa luoda kotiin ja perheeseen hyvää ilmapiiriä. (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 23-29.)

Näistä isätyypeistä on havaittavissa, miten he toteuttavat isyyttään. Lisäksi ne heijastavat isän käyttämää kasvatustyyliä. Mies vertaa usein isyyttään omaan isäsuhteeseensa, niin hyvässä kuin pahassa (Juvakka & Viljamaa, 2002, s. 21).

5. KASVATUSTYYLIT

Viidennessä luvussa keskitymme kasvatustyylien läpikäymiseen. Kerromme aluksi kasvatuksesta yleisesti, ja sen jälkeen siirrymme esittelemään erilaisia kasvatustyyliä. Käytimme kasvatusilmapiiristä ja kasvattajien toimintatavoista koottua jaottelua, joka on alun perin Diana Baumrindin (1966, 1967) kehittänyt. Näihin kasvatustyyliin kuuluvat hemmotteleva, laiminlyövä, autoritaarinen sekä auktoritatiivinen kasvatustyyli, joihin luomme katsauksen tässä luvussa.

Kasvatus on ohjausta ja johdattamista yhteiskunnan odotuksiin ja vaatimuksiin. Ihmislapsi on syntyessään avuton, eikä selviä ilman opastusta. Ihmisellä on synnynnäinen tarve ja valmius kasvattaa ja hoitaa jälkeläisiään. Kasvatusta määritellään ja tutkitaan monin tavoin, samoin kuin sitä voi toteuttaa monella tapaa. (Hellström, 2010, s. 77.) Yksinkertaistettuna kasvatuksen keskeisin päämäärä on sivistäminen. Immanuel Kantin määritelmän mukaan juuri lapsi on sivistykseen potentiaalinen henkilö, mutta sivistys ei tapahdu itsestään. Jotta lapsi kehittyy ja kykenee toimimaan yksilönä ja osana yhteiskuntaa, hän tarvitsee kasvatusta. Kasvattajan tehtävänä on toimia mallina ja esimerkkinä, sekä tukea itsenäistymistä ja pitää kiinni rajoista. (Värri, 2010, s. 46.)

Perheen on todettu vaikuttavan suurella määrällä lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tutkijat ovat olleet hyvin kiinnostuneita perheen kasvatusilmapiiristä. Perheen keskinäisen vuorovaikutuksen on katsottu olevan tärkeää lapsen kehityksen kannalta. Kun puhutaan kasvatusilmapiiristä ja kasvattajien toimintatavoista, on käytetty Diana Baumrindin jaottelua. (Alasuutari, 2003, s. 22.) Diana Baumrind tutki 1960-luvulla kasvatustyyliä. Baumrindin (1966) teoriassa niitä oli alunperin kolme: autoritaarinen, salliva ja auktoritatiivinen. Myöhemmin hän jakoi sallivan kasvatustyylin hemmottelevaan ja laiminlyövään kasvatustyyliin. Nykypäivänä tunnemme siis nämä neljä: hemmotteleva eli salliva, laiminlyövä, autoritaarinen ja auktoritatiivinen kasvatustyyli.

(Baumrind, D., 1966, 1967. ; http://www.devpsy.org/teaching/parent/baumrind_styles.html.)

Kasvatustyyli on kasvattajan ominainen tyyli ohjata toimintaansa vuorovaikutuksessa kasvatettavan kanssa. Kasvatuksen kaksi olennaisinta piirrettä ovat kontrolli ja välittäminen. Näiden kahden piirteen suhteeseen ja vaihteluun perustuu kasvatustyylien jaottelu. (Hellström, 2010, s. 129.) Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskus toteutti Paletti-tutkimuksen, jossa selvitettiin pikkulapsiperheiden arkea eri perheenjäsenten näkökulmasta. Suomen akatemian rahoittamassa Paletti-tutkimuksessa (2006-2010) tutkittavat vanhemmat arvioivat omia kasvatustyylejään. Siitä selvisi, että he arvioivat olevansa hyvin auktoritatiivisia. Vanhemmat kertoivat keskustelewansa ja perustelevansa asiat lapsilleen. Lisäksi he raportoivat näyttävänsä usein myönteisiä tunteita. Puolestaan autoritaarisuuteen kuuluvia käsitteitä, kuten lapsen arvostelua ja moittimista, sekä fyysistä rangaistusta vanhemmat ilmoittivat käyttävänsä harvoin. (Hyväluoma, Kivijärvi & Rönkä, 2009, s. 52.) Tutkimukseen osallistui kaiken kaikkiaan 208 perhettä (Lämsä, Malinen & Rönkä, 2009, s. 23). Tässä tutkimuksessa selvisi, että äidit olivat isiä auktoritatiivisempia. Lisäksi oli havaittavissa, että vanhempien välinen yhteys oli vahvimmillaan puhuttaessa autoritaarisuudesta. Käytännössä siten, että jos perheen toinen vanhempi oli hyvin autoritaarinen, toinen vanhempi oli sitä autoritaarisempi. (Hyväluoma, Kivijärvi & Rönkä, 2009, s. 52.)

Paletti-tutkimuksessa ei tullut esiin tarkkoja Baumrindin kasvatustyyli ryhmiä (Hyväluoma, Kivijärvi & Rönkä, s. 53). Tutkimuksen tulokset kertovat suomalaisen kasvatustyylin muutoksesta. Autoritaarisuutta ei esimerkiksi ilmene samalla tavalla kuin ennen. (Kemppainen, 2001.) Nykyään lasten kanssa puhutaan asioista, ja heidän mielipiteitään kuullaan. Lisäksi vanhemmat tiedostavat omia kasvatustyylejään entistä enemmän, ja ovat selvillä siitä, millaisia he vanhempina ovat. (Korhonen, 2002, s. 53-74.) Kasvatuksesta puhutaan tänä päivänä runsaasti, ja tietoa vanhemmuuteen liittyvistä asioista on saatavilla paljon. Se on lisännyt omalta osaltaan lapsilähtöisyyttä ja auktoritatiivista kasvatusta, sillä vanhemmat tiedostavat yhä paremmin niiden vaikutuksen lasten hyvinvointiin. Toisaalta taustalla voi vaikuttaa myös se, että vanhemmuudesta pyritään antamaan todellista positiivisempi kuva, kun pitää raportoida itsestään ja omista kasvatustyyleistään. (Holden & Buck, 2002, s. 537-562.)

“Teidän lapsenne eivät ole teidän lapsianne. Pojissaan ja tyttärissään elämä ikävoi itseään.

Teidän lapsenne tulevat teidän lävitsenne, mutta eivät teistä, ja vaikka he ovat teidän kanssanne, he eivät kuulu teille. Te olette kuin jouset joista lapset sinkoutuvat kuin elävät nuolet.” Kahil Gibran. (Sinkkonen, 2008, s. 22.)

“Jos jousen jänne on kovin veltto, niin lapsi pudota lässähtää liian lähelle, eikä pääse äidistä ja isästä eroon. Liian kireä jousi taas lähettää lapsen horisonttiin, näkymättömiin.” (Sinkkonen, 2008, s. 22.)

5.1 Hemmotteleva eli salliva kasvatus

“Rakkautta mutta ei rajoja” (Tahkokallio. 2001. s.186).

Hemmottelevasta kasvatustyylistä innostuttiin 1800-luvulla, muun muassa John Locken ja Rousseauin ajatusten perusteella. Hemmotteleva kasvatus perustuu lapsen pienimpienkin oikkujen tyydyttämiseen. Lapsen elämää ei haluta hankaloittaa, vaan siitä halutaan tehdä mahdollisimman mukavaa. Lapselle ei aseteta rajoja, häneltä ei vaadita mitään, eivätkä vanhemmat kontrolloi lapsen käytöstä millään tavalla. Lapsen elämästä “poistetaan” kaikki ikävyydet ja vaikeat asiat, eikä lapsi opi kohtaamaan, saati käsittelemään pettymyksiä. Vanhemmat ajattelevat toimivansa lapsen parhaaksi, mutta tutkimukset ovat osoittaneet, että hemmotteleva kasvatustyyli lisää impulsiivisuutta ja kypsymättömyyttä lapsessa. Viime vuosina hemmottelevaa kasvatustyyliä käyttävistä vanhemmista on käytetty nimitystä curling-vanhemmat. (Hellström, 2010, s. 38; Baumrind, 1991.)

Vanhemmat mielellään nostaisivat lapset samalle tasolle kuin aikuiset, tasavertaisiksi päätöksenteossa. Se ei kuitenkaan toimi, sillä lapsella ei ole vielä kykyä tehdä aikuisen päätöksiä, ja ottaa vastuuta aikuisen tavoin. (Tahkokallio, 2001, s. 33.) Sallivalle kasvatustyyliä on ominaista, että vanhemmat kuvailevat itseään enemmänkin lapsensa ystävinä kuin vanhempina. Sallivat vanhemmat laittavat lapsensa parhaan muiden edun edelle, ja puolustavat lastaan kaikin tavoin kaikissa tilanteissa. Varsinkin lapsuuden alkuvaiheessa lapselle annetaan kaikki, ja lapsen sallitaan tehdä, mitä hän haluaa. Myöhemmin vanhemman auktoriteettiasemaa ei kyetä enää saavuttamaan. (Lee & Lee, 2009, s. 154.)

Hemmottelevassa kasvatustyyliässä on pohjimmiltaan kysymys välittämisestä ja toisen tarpeiden huomioon ottamisesta. Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus perustuu lämpöön ja lapsen ehdottomaan hyväksyntään. Perusteet ovat siis monin tavoin kohdallaan, ne vain viedään liian pitkälle, suorastaan ylenpalttisesti. Lapsen kasvun kannalta on erinomaisen tärkeää asettaa lapselle rajoja. Rajat auttavat lasta tunnistamaan oikean ja väärän, ja ne auttavat lasta moraalin kehitymisessä. Lapsen on opittava kantamaan vastuuta siinä määrin kuin ikä ja kehitystaso sen sallivat. (Hellström, 2010, s. 38; Baumrind, 1991.) Lapset kokevat olevansa rakastettuja, ja he ovat itsevarmoja. Heillä on usein vaikeuksia sopeutua kouluun ja tulla toimeen opettajien sekä muiden lasten kanssa. (Lee & Lee, 2009, s. 154.)

Hemmottelevassa kasvatuksessa lapselle annetaan mahdollisuus valita. Hän saa valita toimiiko vanhempien toiveiden mukaisesti vai oman tahtonsa mukaan. Yleensä lapsi päätyy toimimaan oman tahtonsa mukaan, mutta kokee siitä syyllisyyttä, sillä hän tietää vanhempien toiveen olevan toinen. Tästä seuraa itsesyytöstä, joka johtaa negatiiviseen minäkuvaan ja masennukseen. Lapsi oppii tunnistamaan oikean ja väärän, mutta tuntee syyllisyyttä päätöksistään ja toiminnastaan. (Tahkokallio, 2001, s. 186-188.)

Hemmottelevalla kasvatustyyllillä siis haetaan lapsen parasta, ja kaikessa ajatellaan aina lapsen hyvinvointia. Sitä ei kuitenkaan huomata, että joskus lapsen hyvinvointi vaatii asioita, joista lapsi ei sillä hetkellä niin välittäisi, mutta ymmärtää asian vanhempana.

5.2 Laiminlyövä eli antaa mennä -kasvatus

“Ei rajoja, ei rakkautta” (Tahkokallio, 2001, s. 182).

Laiminlyövän kasvatuksen käsitteen takana on ranskankielen termi *laissez-faire*, joka tarkoittaa puuttumaton. Alun perin se liitettiin Kurt Lewinin, Ronald Lippittin ja Ralph Whiten ryhmäpsykologiseen jaotteluun johtamistyyleistä 1900-luvun alussa. Nimensä mukaisesti *laissez-faire* johtaja tai kasvattaja ei kykene eikä halua millään tavalla vaikuttaa alaisensa tai kasvatettavansa toimintaan. (Hellström, 2010, s. 172.)

Laiminlyövässä kasvatustyyliässä lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutuksessa ei ole lämpöä tai välittämistä. Vanhempi ei aseta rajoja lapselle, eikä myöskään kontrolloi lapsen toimintaa mitenkään. Kasvatuksesta puuttuu niin rajat kuin rakkaus, sekä tavoitteet. Lapsi ei opi oikeaa ja väärää, mutta myöskään hänen emotionaalisia tarpeitaan ei tyydytetä. Lasta ei ohjata tai tueta. (Hellström, s. 172; Baumrind, 1991.)

Laiminlyövällä kasvatuksella lapsi pakotetaan itsenäistymään varhain. Hän joutuu huolehtimaan itsestään hyvin nuorena, sillä vanhempiin ei voi luottaa. Lapsi saattaa myös joutua suojelemaan itseään vanhempien väkivaltaisuudelta. Lapsen minäkuva kehittyy negatiiviseksi, eikä hän kykene tuntemaan syyllisyyttä. Hän ei myöskään pysty luottamaan muihin ihmisiin, eikä välttämättä osaa ratkaista ongelmia muulla kuin väkivallalla. (Tahkokallio, 2001, s. 184-185.) Lapselle kehittyy huono itsetunto. Lisäksi heillä on suuri mahdollisuus käytöshäiriöihin, joka pahimmillaan johtaa itsetuhoisuuteen ja epäsosiaaliseen käyttäytymiseen (Lee & Lee, 2009, s. 154).

On kyseenalaista edes pitää laiminlyövää kasvatusta kasvatuksena. Vanhemmat eivät välttämättä hoida lasta tarpeeksi, eivätkä he ole sitoutuneita vanhemmuuteen. Heidän omat tarpeensa menevät lapsen edelle. Myös lapsen ja vanhemman välisen kiintymyksen tunteen synnyssä saattaa olla ongelmia. Useimmiten laiminlyövää kasvatustyyliä suosivien vanhempien taustalta löytyy erilaisia vaikeuksia, kuten päihde-, raha-, ihmissuhde- tai mielenterveysongelmia. Näiden ongelmien käsittely vie kaikki voimavarat, eikä lapselle jää mitään. (Hellström, 2010, s. 172; Tahkokallio, 2001, s. 182-183; Lee & Lee, 2009, s. 154.) Lisäksi laiminlyövä kasvatuksen taustalla voi olla vanhempien oma kasvatusta, joka on noudattanut samaa mallia (Lee & Lee, 2009, s. 154).

5.3 Autoritaarinen kasvatusta

“Rajoja mutta ei rakkautta” (Tahkokallio, 2001, s. 189).

“Joka kuritta kasvaa, se kunniatta kuolee” (sananlasku)

Autoritaarinen kasvatus on saanut alkunsa uskonnon vaatimuksista, ja oli Suomessakin vahvasti vallalla vielä 1960-luvun alussa. Vanhaan testamenttiin perustuva uskonto vaati ihmisiltä kuuliaisuutta kirkolle ja Jumalalle, ja myös lasten kasvatus perustettiin tälle samalle kuuliaisuudelle. (Hellström, 2010, s. 28; Tahkokallio, 2001, s. 189.)

Kasvatustyylin taustalla on kasvatusihanne, joka perustuu tottelevaisuuteen, nöyryyteen ja vaatimattomuuteen. Kasvattaja on hyvin tietoinen vallastaan sekä tehtävästään kasvattajana. Hän tekee kaikki päätökset kasvatuksessa oman harkintansa mukaan, niitä perustelematta. Kasvattaja johtaa vuorovaikutusta. (Hellström, 2010, s. 28.) Autoritaarinen kasvatus johtaa usein siihen, että lapsi kyllä tottelee, jopa henkisen tai fyysisen väkivallan pakottamana, mutta aikuisen silmän välttäessä, pahanteko saattaa houkutella. Lapselle jää myös epäselväksi, miksi hänen piti toimia niin kuin toimi, sillä aikuinen ei perustele hänelle. Lapselle ei välttämättä synny kunnioitusta toisia ihmisiä kohtaan. Hän oppii, että tietynlaista aikuista on toteltava varsinkin, jos mukana on fyysinen tai henkinen väkivalta. Kohdatessaan toisenlaisia menetelmiä käyttävän aikuisen, lapsi hyppii silmille. (Nevalainen, 2005, s. 16-17.) Jos mukana ei ole väkivaltaisuutta, tarjoaa autoritaarinen kasvatus vakautta ja turvaa. Tunteiden tukahduttaminen voi kuitenkin synnyttää patoutunutta vihaa, joka voi lopulta johtaa epäsosiaaliseen tai jopa tuhoisaan käytökseen. Tuloksena saattavat olla myös alistetut ja pelokkaat lapset, jotka pyrkivät miellyttämään muita kaikin tavoin. (Lee & Lee, 2009, s. 154.)

Autoritaarinen vanhempi vaatii lapselta paljon ja kontrolloi lapsen toimia vahvasti. Hän asettaa lapselle tiukat rajat ja vaatii lapselta kunnioitusta sekä auktoriteetin tunnustamista. (Hellström, 2010, s. 28.) Hän voi myös käyttää lasta oman menneisyytensä haavojen parantamiseen eikä tajua, mitä vahinkoa tekee lapselle (Sinkkonen, 2008, s. 29). Autoritaarisen kasvatuksen taustalla saattaa olla vanhemman itse kokema kasvatus, tai vanhemman oma epävarmuus (Lee & Lee, 2009, s. 153). Aikuisen ja lapsen suhteesta puuttuu lämpö ja tasapaino. Lapsi oppii oikean ja väärän, mutta tunnetasolla hän ei opi mitään. Lapsi ei saa tarvitsemaansa rakkautta ja välittämistä. (Hellström, 2010, s. 28.)

Autoritaarisessa kasvatuksessa on myös hyvät puolensa, sillä lapsi oppii tunnistamaan hyvän ja pahan sekä tietää rajansa. Hän oppii myös kunnioittamaan sääntöjä, joten hänelle uskotaan

luottamuksellisia tehtäviä. Vanhemman ja lapsen välisen lämmön puuttuessa lapsi tulee nopeasti siihen tulkintaan, että hänessä on jotain vikaa, kun aikuinen ei kykene empatiaan vuorovaikutuksessa lapseensa. Lapsen minäkuva ja omanarvontunto muotoutuu negatiiviseksi, ja hän kehittää itselleen suojamuurin. Lapsi oppii kuitenkin ihmissuhteiden pelisäännöt, ja hänellä on suuret mahdollisuudet pärjätä elämänsä ihmissuhteissa. Joissakin asioissa suojamuurista on suuri apu. Toisaalta taas jossain on aina joku, joka sen suojamuurin läpi pääsee. (Tahkokallio, 2001, s. 192-194.)

Autoritaarisessa kasvatuksessa edut ovat juuri rajojen asettamisessa ja lapsen moraalien kehittämisessä. Autoritaarisella vanhemmalla on mahdollisuus kehittyä paremmaksi halutessaan, sillä oikeat perusteet ovat olemassa. (Tahkokallio, 2001, s. 194-195.)

5.4 Auktoritatiivinen eli ohjaava kasvatus

“Rajoja ja rakkautta” (Tahkokallio, 2001, s. 195).

Auktoritatiivinen kasvatus rantautui Suomeen 1970-luvulla. Se oli vastareaktio liian vapaalle ja liian tiukalle kasvattamiselle. Hemmottelevaa kasvatustyyliä suosivien vanhempien ajateltiin pakenevan omaa vastuutaan vanhempana. Silloin huomattiin myös autoritaarisen kasvatuksen haitat lapselle ja vanhempi-lapsi suhteelle. (Hellström, 2010, s. 24.)

Auktoritatiivinen kasvatus perustuu vanhempien luontaiseen auktoriteettiin, turvallisuuteen, toiminnan valvomiseen, lämpöön ja lapsen aktiiviseen kuuntelemiseen. Aikuiset kontrolloivat lastensa tekemisiä, mutta antavat myös lämpöä ja rakkautta. Toiminnan kontrolloimisen olennaisena osana on kommunikaatio. Vanhemmat valvovat asettamiensa rajojen noudattamista ja keskustelevat niistä lapsen kanssa. Lapselta ei vaadita sellaista, mihin hän ei ikänsä tai kehitystasonsa puolesta kykene, mutta samalla lapselle asetetaan sopivan kokoisia haasteita ja kannustetaan häntä. (Hellström, 2010, s. 24; Baumrind, 1991; Tahkokallio, 2001, s. 195.) Kasvattajan täytyy myös pitää mielessään ja huomata, missä menee kannustamisen ja painostuksen raja (Sinkkonen, 2008, s. 27). Auktoritatiiviset vanhemmat pyrkivät oikeudenmukaisuuteen ja johdonmukaisuuteen. Lasten kanssa keskustellaan ja sääntöjä

sovitaan yhdessä, mutta loppujen lopuksi aikuinen on aina vastuussa asioista ja sanoo viimeisen sanan. (Hellström, 2010, s. 24; Tahkokallio, 2001, s. 195-197.) Vanhempien tulee ensin päättää, missä rajat menevät ja myös noudattaa niitä tiukasti (Lee & Lee, 2009, s. 149).

Auktoritatiivisen kasvatuksen saaneelle lapselle kehittyy myönteinen minäkuva. Hänelle muodostuu hyvä moraali, ja hän kykenee tuntemaan myös syyllisyyttä. Siihen ei useinkaan ole kuitenkaan syytä, sillä lapsi tietää, mitä saa tehdä ja ei saa tehdä. Syyllistyessään johonkin hän myös tietää, miten hyvittää sen, ja hän tietää saavansa anteeksi. Lapsi oppii luottamaan perheeseensä ja muihin ihmisiin. (Tahkokallio, 2001, s. 199.) Olennainen osa rajojen asettamista on seuraamusten opettaminen. Kun tekee jotain, siitä on joko hyvät tai huonot seuraamukset. Seuraamuksen luonteesta riippuen, seuraa yleensä tietynlaisia toimenpiteitä. Esimerkiksi läksyjen tekemättömyydestä seuraa opettajan puhuttelu, maidon kaatamisesta lattialle joutuu siivoamaan sen, tai huonosta käytöksestä menettää tietokonevuoron. (Lee & Lee, 2009, s. 156.)

Auktoritatiivinen kasvatusta on tavoitteellista toimintaa. Suomalainen Toivo Rönkä on toiminut auktoritatiivisen kasvatuksen lähettiläänä Suomessa. Hän on myös määritellyt kasvatuksen tavoitteet. Auktoritatiivinen kasvatusta on vanhemman asettamiin tavoitteisiin pyrkivää, yhteistoimintaa, yhdessäoloa, luottamusta, välittämistä ja hyväksymistä. Vanhemman antamat rajat ovat perusteltuja. (Hellström, 2010, s. 24-25.)

Auktoritatiivinen vanhempi asettaa tavoitteita niin lapselle kuin myös itselleen. Hän pyrkii kasvamaan ja kehittymään vanhempana ja kasvattajana. Hän muistaa asemansa aikuisena, ja suojelee lapsensa lapsuutta. (Hellström, 2010, s. 25.)

6. AINEISTON ANALYYSI JA TULKINTA

Käytimme aineistoa analysoidessamme sisällönanalyysiä, joten kerromme tähän menetelmään kuuluvista tyypillisistä piirteistä, ja nostamme esiin, kuinka olemme niitä pro gradussamme käyttäneet. Lisäksi kerromme aineiston kulusta ja vaiheista. Analyysin kautta pyrimme selvittämään, millainen isä lastenkirjoissa esiintyy, miten isätyypit näkyvät kirjoissa, miten isyyden muodot näkyvät kirjoissa sekä miten isähahmo näyttäytyy lastenkirjojen kuvituksissa.

6.1 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysi sopii valmiiden aineistojen analyysiin, jopa sellaisten, joita ei varsinaisesti ole tehty tutkimusaineistoksi, esimerkiksi lastenkirjojen. Sisällönanalyysissä pyritään päätelmiin sanallisesta, kuvallisesta ja kommunikatiivisesta aineistosta. (Grönfors, 1982; Kirppedorff, 1985; Kyngäs & Vanhanen, 1999; Tuomi & Sarajärvi, 2004.) Pietilän (1976) mukaan sisällönanalyysia voidaan käyttää tutkittaessa *”inhimillisen toiminnan tai käyttäytymisen tuotteita, joita voidaan pitää esittävinä”* (Pietilä, 1976; Seitamaa-Hakkarainen, 2000, www.academia.edu/589363/Kvalitatiivinen_sisallon_analyysi). Sisällönanalyysissa tarkastellaan tekstiaineistoja, sillä kaikki aineisto on muunnettavissa tekstimuotoon. Aineiston analyysi ei ole tutkimuksen viimeinen vaihe, vaan sen alkaa jo aineistoa kerätessä. Aineiston analyysin alkuvaiheessa luodaan yleiskuva lukemalla aineisto läpi. Analyysiprosessi on koko aineiston kattavaa ja joustavaa. Luokittelukategoriat muuttuvat analyysin edetessä, ja analyysi loppuu vasta, kun aineistosta on saatu kaikki irti. (Seitamaa-Hakkarainen, 2000, www.academia.edu/589363/Kvalitatiivinen_sisallon_analyysi).

Sisällönanalyysi sopii meille analyysimenetelmäksi, sillä se on tekstianalyysia, jossa valmista tekstimuotoista aineistoa tarkastellaan. Nämä tekstit voivat olla mitä tahansa, esimerkiksi kirjoja, kuten meidän tapauksessamme. Aineistoa tarkastellaan sisällönanalyysissä eritellen, tiivistäen sekä yhtäläisyyksiä ja eroja etsien. Aineistoomme perustuen pyrimme muodostamaan 2000-luvun lastenkirjallisuuden isähahmoista tiivistetyn kuvauksen, kuten sisällönanalyysin tarkoituksena on. Tämä kuvaus kytkeytyy ilmiön laajempaan kontekstiin sekä muihin aiheita koskeviin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s. 105.)

Aineistomme analyysiin voidaan soveltaa myös sisällön erittelyä, jossa kuvataan määrällisesti jotakin tekstin sisältöä, esimerkiksi laskemalla tietyn sanan esiintymistiheyttä. Analyysiimme kuuluu isähahmoja kuvaavien adjektiivien listaamista, ja niiden toistuvuuden tarkastelua. Sisällönanalyysissä keskitytään aineiston sanalliseen kuvailuun. Aineisto pilkotaan ensin pieniin osiin, jotka käsitteellistetään, ja lopuksi kootaan uudelleenlaiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajärvi, 2002, s. 109-116.)

Analyysimme perustuu sekä aineistoon, että teoriaan. Kappaleiden 6.3 ja 6.7 analyysi on aineistolähtöistä ja perustuu pitkälti omaan tulkintaamme. Kappaleiden 6.4, 6.5 ja 6.6 analyysi on vahvasti teorialähtöistä.

6.2 Analyysin kulku

Aineiston tekstianalyysi alkoi lukemalla kaikki lastenkirjat useaan kertaan, ja tekemällä niistä havaintoja ja muistiinpanoja. Vaikka aineistomme oli jo valmiiksi kirjallisessa muodossa, päätimme kuitenkin litteroida aineistomme helpottaaksemme analyysia. Tekstitiedostoon kirjoitettuja lastenkirjoja oli helpompi lähteä hahmottamaan lihavoineilla, kursivoineilla ja värikoodauksilla. Litterointi helpotti asioita myös siten, että kumpikin pääsi lukemaan tekstiä, vaikka itse kirja olisi vain toisella. Etsimme tekstistä seuraavia asioita: isää kuvaavia adjektiiveja, isän toimintaa kuvaavia kohtia, äidin ja lasten toimintaa kuvaavia kohtia sekä sukupuolirooleja esiin nostavia kohtia. Näitä tekstinpätkiä lukemalla löytyi myös piirteitä isän isätyypistä ja kasvatustyylistä. Kirjoitimme havaintomme otsikoiden perään heti litteroidun tekstin jälkeen. Tutkimuksemme on aineistolähtöinen, sillä päätimme varsinaiset tutkimuskohteemme vasta aineiston luettuamme ja havaittuamme, mitä siitä on mahdollista löytää.

Tämän luokittelun jälkeen alkoi yhteneväisyyksien ja eroavaisuuksien selvittäminen, niin tekstistä kuin kuvistakin. Kuva-analyysin avulla saimme lisää informaatiota kirjoista. Vertasimme kuvia tekstiin ja katsoimme, mitä yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia niissä ilmenee. Kuvista kykenimme havainnoimaan, millaisena isähahmo kokonaisuudessaan kuvataan, millaisia vaatteita hän mahdollisesti käyttää, ja millaisia ilmeitä isällä on toimiessaan lastensa kanssa. Kiinnitimme huomiota myös siihen, kuinka isää kuvataan suhteessa äitiin, millaisiin

askareisiin isä liitetään, ja poikkeavatko ne äidin toiminnasta.

Lähdimme jaottelemaan aineistoamme tutkimuskysymystemme mukaan. Lastenkirjoja ei ole suoranaisesti tehty tutkimusaineistoksi, siksi saamamme tulokset perustuvat vahvasti omaan analyysimme ja tulkintaamme. Haastattelua tehtäessä pystyy suuntaamaan kysymyksiään omien tutkimusongelmiensa mukaan, mutta tässä se ei ollut mahdollista. Olemme jakaneet tutkimusongelmamme kolmeen alaongelmaan, jotka toimivat kehyksinä vastattaessa pääkysymykseen. Monet kirjoista löytyvät asiat vastaavat useampaan kysymykseen, jolloin jaottelukin on haastavampaa.

Isää kuvaavat adjektiivit sanotaan joko tekstissä suoraan tai ovat pääteltävissä isän toiminnasta. Jaottelimme adjektiivit positiivisiin ja negatiivisiin. Asiayhteydestä riippuen sama adjektiivi saattoi tarkoittaa joko positiivista tai negatiivista asiaa. Niinpä adjektiivin määrittelyyn kuului vahvasti sävy ja konteksti, missä kohtaa se oli kirjassa esitetty. Esimerkiksi sana “iso” määriteltiin pääosin positiiviseen sävyyn, mutta yhdessä kirjassa se oli hyvin negatiivinen asia. Ajatuksenamme alun perin oli ottaa mukaan myös isistä kertovia verbejä ja substantiiveja, mutta syvemmän tarkastelun jälkeen havaitsimme, etteivät ne anna uutta informaatiota.

Kasvatustyyliin ja isätyyppiin liittyvät seikat piti päätellä ja löytää täysin isän toiminnasta, isän ja muiden välisestä dialogista, isän ilmeistä ja eleistä. Eniten isän toiminnasta kertoi se, miten ja mitä isät lapsilleen puhuvat, ja mitä he tekevät yhdessä. Kasvatustyyliä tutkittaessa kiinnitettiin huomiota myös siihen, mitä isä antaa tai ei anna lasten tehdä, sekä miten isä vastaa lastensa kysymyksiin. Isätyyppejä etsittäessä havainnoitiin lisäksi isän asennoitumista lapsiaan kohtaan.

6.3 Millainen isä esiintyy lastenkirjoissa?

Taulukko 1: Isiä kuvailevia adjektiiveja

Positiiviset	lämmiin, turvallinen, järjestelmäasiantuntija, hassuttelija, leikkisä, yrittää olla pätevä, asiantunteva, hellä, jännittävä, vahva, paras, iso, rakas, rohkea, suojelija, uskalias, pehmeä, huolehtiva, tilaa antava,
---------------------	---

	maailman vahvin, maailman paras, maailman pisimmät korvat omaava, maailman pörröisin, tukea antava, piristävä, taitava, peloton, hassu, suuri, hyvä lukija, mahtavin, puuhakas, opettavainen, auttavainen, huumorintajuinen, miehekäs, mallinnäyttävä, paras, hyvä leikkijä, tärkeä, maailman paras isä
Negatiiviset	kyhjöttäjä, yksinäinen, ärsyyntyvä, väsynyt, uhmakas, liian suuri
Neutraalit	kurinpitäjä, rakentaja
Määrittelemättömät	kunnianhimoinen, kilpailullinen, kilpailuviettin, ylpeä

Saduissa isää kuvataan hyvin monipuolisesti, joten adjektiiveja aineistosta löytyy runsaasti. Kirjoissa ei välttämättä selkeästi sanota, että isä on tietynlainen, mutta hänen toiminnastaan tietyt piirteet ja adjektiivit käyvät selkeästi ilmi. Esimerkiksi kirjassa kerrotaan, kuinka isä vahvoilla käsillään nostaa lapsen ilmaan. Tilanteessa ei välttämättä käytetä juuri sanaa *voimakas*, mutta asiayhteydessä se välittää selkeästi kuvaa kyseisestä adjektiivista. Tai että isä silittää ja halaa lastaan, ja ottaa tämän kainaloonsa. Välttämättä tilanteessa ei mainita suoranaisesti sanaa *hellä*, mutta kiistatta asiayhteys antaa lukijan näin ymmärtää ja olettaa. Näin aineistossa isää kuvataan kaiken kaikkiaan 62 sanalla, jotka kuvailevat millainen isä on.

Sanoista karkeasti luokiteltuna kahdeksan on negatiivisia ja 48 positiivisia. Adjektiivit *suuri* ja *iso* sinällään ovat neutraaleja, mutta meidän kirjoissamme ne yhdistettiin selkeästi positiivisiin piirteisiin. Tämän vuoksi kyseiset adjektiivit voidaan luokitella niin neutraaliin kuin positiiviseenkin luokkaan kuuluvaksi. Mukana on myös sellaisia adjektiiveja, joita ei voida laittaa suoraan tiettyyn luokkaan. Ne ovat joko neutraaleja tai vaikeasti määriteltäviä, kuten *kunnianhimoinen*, *kilpailullinen* ja *kilpailuviettin* sekä *ylpeä*. Kilpailuhenkisyys saattaa haitata isän ja lapsen suhdetta, mutta meidän aineistossamme kilpailuhenkisyys esitetään huumorin keinoin, eikä sitä nähdä mitenkään huonona asiana. *Rauhallinen Erkki harrastaa* -kirjassa (2010) isän kilpailuhenkisyys herää lähinnä äidin komennosta. Isän kilpailuhenkisyys voi olla myös liiallista innostumista jostain, kuten kirjassa *Isä, rakennetaan maja* (2004), jossa isä ”kaappaa” lastensa majan rakennuksen.

Isää kuvaillaan myös ylpeäksi, joka sekin voidaan käsittää sekä negatiivisena ja positiivisena. Meidän aineistossamme isän ylpeys ilmenee nimenomaan positiivisena, ylpeytenä omista

lapsistaan.

“--ja olen teistä niin ylpeä!” (Isä, rakennetaan maja, 2004).

“Miten komea poika!” Isäjoutsen myhäili ja sen vitivalkea rinta pullistui ylpeydestä.” (Niilo, pieni joutsenen poika, 2004.)

Isää kuvaillaan kurinpitäjäksi, jonka voi käsittää niin positiivisena kuin negatiivisenakin asiana. Jokainen isä kasvattaa tyylillään, ja jokaisessa kasvatustyyliässä kurinpito käsitetään eri tavalla. Missään kirjassa ei kuria pidetty negatiivisella tavalla. Itse kurinpidosta oli itse asiassa hyvin vähän suoranaisia mainintoja saduissa, mutta teksteistä ja kuvista oli tulkittavissa isän pitävän hyvällä tavalla kuria lapsilleen, mikä näkyi myös isien ja lasten välisissä suhteissa. Täytyy myös pitää mielessä, että kyseessä on lastenkirjat, joten autoritaarista kurinpitomallia olisi hyvin vaikea käsitellä. Enemmänkin voitaisiin puhua rajojen asettajasta.

“Menehän nyt leikkimään pikkuinen”, isä sanoi. “Mutta älä hyppele liian kauas pesäkolosta.” (Maailman paras isi, 2005.)

Turva

Kaiken kaikkiaan isä nähdään siis positiivisena hahmona. Eniten isää kuvaillaan turvalliseksi tai samankaltaisilla sanoilla, kuten peloton ja suojelija.

“Kun isä taluttaa, ei yhtään pelota.” (Oma isi, 2012.)

Karhuperhe ja hurja myrsky –kirjassa (2008) on tästä hyvä esimerkki, kun ulkona riehuva ukkosta pelkäävät lapset ryömivät yksi toisensa perään nimenomaan isän kainaloon.

“Ulkona on hirviö! Kuulen kuinka se vonkuu ja valittaa ja minua pelottaa. Voinko tulla teidän vuoteeseen?” “Ei hirviöitä ole olemassakaan”, isäkarhu tynnytteli. “Voi sinua arkajalkaa.” Isäkarhu kuitenkin nosti peitonkulmaa, ja vauvakarhu kömpi lämpimään ja turvalliseen vuoteeseen.”

“Sitten isäkarhu tunsu jonkun koputtavan olkapäätään. Se oli pikkukarhu. “Ulkona on hirviö! Sen maha murisee ja kumisee, ihan kuin se aikoisi syödä minut! Voinko tulla teidän vuoteeseen?” “Ei hirviöitä ole olemassakaan”, isäkarhu hymähti. “Oletpa sinäkin arkajalka.” Se nosti kuitenkin peitonkulmaa, ja pikkukarhu kapusi lämpimään ja turvalliseen vuoteeseen.” (Karhuperhe ja hurja myrsky, 2008.)

Leikkisä

Toinen isää eniten määrittävä tekijä on isän leikkisyys. Lähes joka kirjassa isää kuvataan leikkisäksi tai hyväksi leikkijäksi, ja kirjoissa on monia esimerkkejä isien ja lasten yhteisistä leikeistä. Monet isien ja lasten yhteisistä leikeistä ja puuhista tapahtuu ulkona, ja ne ovat luonteeltaan toiminnallisia.

“ *“Ollaanko illalla lamppuskaa?” Ytte-Mytte ehdotti. “Hyvä idea, lamppuskaa!” iskä huudahti. Ajatus lamppuskasta tai mistä tahansa muusta kuin puhelimen käyttöohjeiden lukemisesta kuulosti sillä hetkellä oikein hyvältä.*

Hämärän laskeuduttua kaikki olivat valmiina ryhtymään piilosille. Etsintä taskulamppujen avulla tuntui aina yhtä jännittävältä. “Jos te laskette kymmeneen ja minä menen ensin piiloon.” iskä ehdotti. “Joo, mutta sitten ei saa säikytellä” Ytte-Mytte sanoi päättäväisesti. “No eihän toki..” iskä myhäili. “ (Pietu ja isän ihmekänny, 2010.)

“Isä pystytti riman pihalle ja näytti mallia. Hän rullasi rytmikkäästi riman eteen ja loikkasi yli.” (Rauhallinen Erkki harrastaa, 2010.)

“Isän sylissä oli niin lämmintä. (Myös äidin mielestä.) Eikä kenenkään kanssa ollut hausempaa leikkiä. Kun hän meni piiloon, häntä sai etsiä tuntikausia.” (Isä kuninkaana, 2001.)

“ “Erkki, hae! Pallo pitää potkaista takaisin. Me pelaamme jalkapalloa!” Isä ryntäsi pallon perään ja syötti sen uudelleen Erkille.” (Rauhallinen Erkki harrastaa, 2010.)

Superlatiivit

Superlatiivit ovat runsaassa käytössä isän kuvailussa. Isän kuvataan olevan paras, mahtavin tai isän ominaisuudet ovat maailman eniten jotain. Esimerkiksi kirjassa *Maailman paras isi*, jossa isällä on lapsen silmin maailman pisimmät korvat ja vahvimmat käpälät, vaikka asia ei todellisuudessa näin olekaan.

”Minähän sanoin, että minun isäni on maailman paras isi.” (Maailman paras isi, 2005.)

”Nyt minun isäni on taas maailman paras isä. “ (Isä kuninkaana, 2001)

“Vaan minunpa iskä on mahtavin kaikista!” (Oma isi, 2012)

Iso ja vahva

Isän fyysisistä ominaisuuksista nousevat esille isän iso koko ja vahvuus. Ne mainitaan

useammassa kirjassa. *Isä kuninkaana* -kirjassa (2001) isän iso koko koetaan haitaksi, mutta pääasiallisesti isän iso koko nähdään positiivisena tekijänä.

“ *Iskät on yleensä VALTAVAN SUURIA. Harteillaan ratsastaa saat, jos on tuuria!*” (Oma isi, 2012.)

“Isä näki unta, että hän oli suuri ja vahva espanjan vesikoira. Hän puristi ruoria voimakkailla käpälistään. - - Laivan hytissä nukkui kolme pientä koiranpentua. He olivat turvassa ja lämpimässä viltin alla. Heitä ei pelottanut yhtään, sillä heidän isänsä oli suuri ja vahva.” (Isä, rakennetaan maja, 2004.)

Voidaan ajatella ison koon tuovan mukanaan myös esille nousseita pelottomuutta ja turvallisuuden tuojaa.

Hellä ja hoivaava

Maskuliinisuus on vahvasti esillä isien kuvauksissa, mutta isistä on löydettävissä myös feminiinisiä puolia, kuten hellyys, hoivaavuus ja pehmeys. Teksteistä ilmenee, kuinka isä ottaa lapsen syliinsä, halaa, pitää kädestä ja ottaa kainaloonsa.

“Minä rakastan teitä, ja olen teistä niin ylpeä!” (Isä, rakennetaan maja! 2004.)

”Saan kuin saankin!” Huusi isäkani ja kaappasi Pikku Töpökorvan syliinsä, vahvoilla, pehmeillä käpälistään.” (Maailman paras isi, 2005.)

“Joidenkin isät ovat kovia halimaan.”(Oma isi, 2012.)

“Koska minä olen sinun isäsi.” Isä vastasi ja kutitti Niiloa vatsasta. Silloin Niilo painoi päänsä isän kylkeä vasten ja huokaisi onnellisena.” (Niilo, pieni joutsenen poika, 2004.)

Hassuttelija

Isä on huumorintajuinen ja hassuttelija. Isällä ja lapsella on selvästi hauskaa yhdessä.

“Lasistaan isukki limua maistattaa. Kun sinä röyhtäiset, häntä vain naurattaa.” (Oma isi, 2012.)

“Niinpäs olenkin” isä tokaisee. Hän taputtaa mahaansa ja nauraa.” (Isän kanssa ongella)

“Ja luulenpa, että saamme palkkioksi niin suuren pussin munkkeja, että pöksyissä paukkuu.” (Pietu ja isän ihmekänny, 2010.)

Monessa tilanteessa isä ja lapset nauravat yhdessä asioille, mutta välillä lapsi nauraa myös isälle. Lapsilla ja isillä saattaa olla omia keskinäisiä vitsejään, joille he nauravat yhdessä. Tästä

hyvä esimerkki *Isän kanssa ongella* -kirjassa, (2005) jossa isän ja lapsen välille kehkeytyy ihan oma huumorinsa ja yhteiset vitsit raidallisista asioista.

“*“Sänki pistelee.” “Olipa hyvä, että huomasit vaaran ajoissa.” Isä hymähtää. “Se oli helppoa.” Sanon. “Sinähän olet raidallinen.”*”

Roolimalli

Isä on myös selkeä roolimalli lapselle, sukupuolesta riippumatta. Kirjoista on löydettävissä adjektiiveja kuten asiantunteva, opettavainen ja auttavainen, mitkä kuvastavat isän asemaa lasten elämässä. Kirjoissa isät opettavat lapsiaan muun muassa ajamaan pyörää, pelaamaan jalkapalloa, onkimaan ja pelaamaan rahapelejä.

“Isukki tukee ja kipittää vierellä, kun tahdot oppia ajamaan pyörällä.” (Oma isi, 2012.)

“Kukkakärpäset muistuttavat ampiaisia, jotta linnut luulevat niitä vaarallisiksi ja jättävät ne rauhaan.” Isä selittää.” (Isän kanssa ongella, 2005.)

“Iskä voi opettaa monia taitoja. -- Isukin kanssa voi rakentaa linnoja.” (Oma isi, 2012.)

“Nyt minä opetan sinulle kaiken merikalastuksesta”, isä sanoi, kun pääsimme ulapalle. Hän näytti, kuinka syötti pannaan koukuun, ja kuinka vapaa pidellään, ja mitä pitää tehdä kun nappaa.” (Ei lantin lanttia, sanoi isä, 2005.)

Puuhakas

Isä kuvataan myös hyvin puuhakkaaksi. Isä on se, joka lähtee lasten kanssa ulos touhumaan ja leikkimään. Monessa kirjassa äiti on sivuroolissa. Hän saattaa lähteä reissuun tai jäädä kotiin nukkumaan, kun isä ja lapsi puuhastelevat yhdessä.

“Me yritämme puuhailla keittiössä hiirenhiljaa, mutta äiti herää silti. Hän voihtaisee makuuhuoneessa. Tänään on viikon ainoa päivä, jolloin hän saa nukkua pitkään.” (Isän kanssa ongella, 2005.)

“Viime torstaina vilkutimme äidille, kun hän lähti bussilla lentokentälle. Äiti oli menossa kylpylään esimiesvalmennuskurssille, ja isä ja minä jäisimme kahdestaan ja tekisimme vain hauskoja asioita.” (Ei lantin lanttia, sanoi isä, 2005.)

“Pietu ja Ytte-Mytte kuuntelivat tarkoin, kun isä esitteli heille uutta matkapuhelintaan. Äitiä asia ei kiinnostanut, sillä vanha puhelin oli toiminut ihan hyvin, ja uusi kännykkä oli turhake.” (Pietu ja isän ihmekänny, 2010.)

Muutamassa kirjassa äiti patistaa isää tekemään jotakin sillä verukkeella, että se nyt vain sattuu olemaan isän tehtävä. Äidit viittaavat käskytyksellään isän rooliin miehenä ja asioihin, jotka miehelle kuuluvat. Etenkin näin on kirjoissa *Karhuperhe ja hurja myrsky* (2008) sekä *Rauhallinen Erkki harrastaa* (2010).

“Tuskinpa siellä on ketään.” Äitikarhu sanoi. “Mene katsomaan”, se kehotti ja tuuppasi isäkarhua.” (Karhuperhe ja hurja myrsky, 2008.)

Äiti marssi isän luo. “Erkkiä ei kiinnosta mikään muu kuin perhonen.” Äiti sanoi. “Haluatko sinä, että ainoa poikasi seurustelee perhosen kanssa?” “Minä hoidan tämän.” Isä sanoi, haki jalkapallon ja käveli Erkin luo.” (Rauhallinen Erkki harrastaa, 2010.)

Perheen puolustaja

Isää kuvataan perheensä puolustajana. Hän lähtee pelastamaan lastaan tämän joutuessa pulaan tai eksyksiin, kuten kirjoissa *Niilo, pieni joutsenen poika* (2004), *Maailman paras isi* (2005) ja *Rauhallinen Erkki harrastaa* (2010).

“Mutta isäjoutsen sukelsi poikansa perään ja sai viime hetkellä nokallaan kiinni Niilon pyrstösulasta. Kiskottuaan Niilon takaisin pintaan isä nosti sen varovasti selkäänsä. Pikku joutsen oli lopen uupunut, ja sydän hakkasi vielä pelosta. ”Älä pelkää poikaseni, minä vien sinut kotiin äidin luo.” isä sanoi ja kääntyi paluumatkalle.” (Niilo, pieni joutsenen poika, 2004.)

Isä kuvataan rohkeaksi ja pelottomaksi hahmoksi, joka uhmaa vaaroja, kun on oma perhe kyseessä.

“Salamat löivät räiskähtäen veteen kaikkialla ympärillä, ja aallot sylkivät vaahtoa, mutta isä jatkoi horjumatta eteenpäin.” (Niilo, pieni joutsenen poika, 2004.)

Asiantuntemus

Isä voi olla myös olevinaan asiantuntija kaikessa. On kuitenkin olemassa asioita, joissa isänsä asiantuntijuus ei aina riitä.

“Iskä mikä on jakopäähihna?” Pietu kysyi. ”Öö.. Että kun tämän laittaa tuohon ja sitten siihen, niin tästä kun painaa.. ja jos on pouta.. ja jos sellainen eteen sattuu, niin tällä voi kiristää.. mutta harvemmin täällä meillä päin” isä yritti selittää. *”Niin, niin mutta mikä se on?” Ytte-Mytte osallistui myös keskusteluun. ”Siinäpä se onkin, että mikä ja kuka sen on*

sinne laittanut” iskä vastasi. ”Tällä se saadaan tiukemmalle, ja se on hyvä asia” iskä jatkoi kuulostaen järjestelmäasiantuntijalta. ”Voiko sillä soittaakin?” Pietu arvuutteli. ”Siitä ei ollut tarkempaa puhetta, mutta uskoisin” Iskä vastasi ihmetellen peukalonsa alle kadonneita näppäimiä.” (Pietu ja isän ihmekänny, 2010.)

Toisinaan lapset tiedostavat isän taitamattomuuden joissain asioissa. Yleensä he äidin kanssa hyväntahtoisesti kiusoittelevat isää aiheesta, joko isän kuullen tai isän selän takana. Toisinaan taas lapset uskovat isää täydellisesti, eivätkä epäile isän sanoja yhtään. Jälkeenpäin isä ja lapsi saattavat nauraa tilanteelle yhdessä.

”Isäkarhu kurkisti sängyn alta. Vauvakarhu, pikkukarhu ja nuorikarhu nauroivat katketakseen. ”Oletpa sinä arkajalka! Neh hihittivät. ”Etkö tiedä, ettei hirviöitä ole olemassakaan!” (Karhuperhe ja hurja myrsky, 2008.)

Isin kustannuksella saatetaan myös leikkimielisesti hassutella: *”Hänellä on raidallinen pyjama ja hän kuorsaa kuin karhu.” (Isän kanssa ongella, 2005.)*

Isän osaamattomuus ja taitamattomuus joissakin asioissa lisäävät myös realismia tuoden näkyväksi sen, että kaikessa ei voi eikä tarvitsekaan olla paras, vaan jokainen on hyvä jossakin. Niin myös isä.

”Isiä voi joskus kovasti ärsyttää, jos hän ei osaakaan telttaansa pystyttää. Kaikista isistä ei tule kokkeja. Jotkut on hyviä lukemaan kirjoja.” (Oma isi, 2012.)

Negatiiviset puolet

Negatiivisia adjektiivejakin löytyy isien kuvailusta, mutta niitä esiintyy selkeästi vähemmän kuin positiivisia. Isä voivat joskus olla väsyneitä ja ärsyntyviä. Erityisesti kirjassa *Ei lantin lanttia, sanoi isä* (2005), isä purkaa turhautumistaan vähän liikaakin lapseen. Isä tilittää lapselleen murheitaan, ja tuo näin aikuisten huolenaiheita lapsen tietoisuuteen. Hän myös noudattaa melko vapaata kasvatusta antaessaan lapsen pelata pelikoneilla ja syödä roskaruokaa halutessaan. Isä myös suuttuessaan kiroilee, ja uhmaa hän lakiakin pariin otteeseen.

”Hän on väärässä, sillä isä raivostui ja karjui paljon rumia sanoja kaurapuurosta ja ilkeistä kakaroista jotka...” (Ei lantin lanttia, sanoi isä, 2005.)

Isät osaavat myös pelätä, kuten *Karhuperhe ja hurja myrsky* -kirjassa (2008). Ja jos isä ei

lähdekään lapsen kanssa leikkimään, sekös lasta ärsyttää. Kaikkein negatiivisin kuva isästä annetaan kirjassa *Isä kuninkaana*. Isä on ensin maailman paras, mutta kun hän ottaa vastaan työn kuninkaana, hän kasvaa liian isoksi, eikä enää olekaan sellainen isä kuin lapsi haluaisi. Isä ei pysty enää leikkimään lapsensa kanssa, asumaan kotona tai halaamaan vaimoaan, koska on niin iso.

“Isäni tuli joka päivä suuremmaksi. “Niin käy”, hän sanoi minulle, “jos tulee aina vain tärkeämmäksi. Ja sitä paitsi: mitä suurempi olen, sitä enemmän voin nähdä kuningaskunnastani.”

Mutta mitä suuremmaksi isä tuli, sitä vähemmän äiti ja minä näimme häntä. Hän oli kasvanut liian suureksi kotiimme.

- - *.Ystäväni sanoivat minulle: “Ihanaa, että sinulla on isänä kuningas.” Mutta minä en vastannut mitään. Se ei ollut oikeastaan lainkaan kivaa. Isä oli jokaisen kuningas, mutta minulla ei ollut enää isää.” (Isä kuninkaana, 2001.)*

6.4 Miten isätyypit näkyvät kirjoissa?

Tarinoiden isiä ei voida suoraan sijoitella valmiisiin lokeroihin. Samassa isässä voi olla ripaus useampaa isätyyppiä, ihan kuten tosielämässäkin. Lokerot ovat kuitenkin hyviä olla olemassa. Isätyyppien luokituksista yksikään ei oikeastaan ole “täydellinen” malli isyydelle, vaan parasta saadaan, kun isässä on ripaus melkein kaikkea. Välinpitämätön isä on ainut isätyyppi, jota ei aineistomme lastenkirjoista ole löydettävissä.

Juvakan ja Viljamaan (2002, s. 21) määrittelemistä isätyypeistä ajattelijaisä on lähinnä toivotunlaista isää, ja sellaisia ovat pääsääntöisesti myös tarinoiden isät. He kantavat vastuun perheestään, touhuavat lastensa kanssa, ja puolustavat näitä. He tinkivät omasta mukavuudestaan lastensa vuoksi. *Niilo, pieni joutsenen poika* – kirjassa (2004) isä lähtee myrskyä uhmaten pelastamaan poikaansa. *Karhuperhe ja hurja myrsky* -kirjassa isä karhu tinkii omasta nukkumatilastaan, jotta lapset saisivat nukkua. *Rauhallinen Erkki harrastaa* – kirjassa (2010) isä tekee kaikkensa löytääkseen pojalleen mieluisan uuden harrastuksen. Samoin hän lähtee etsimään kadonnutta poikaansa tämän eksyttyä hiihtoretkellä. *Isän kanssa ongella* -kirjassa (2005) isä lähtee lapsen kanssa retkelle ja opettaa tälle asioita retken aikana.

Retken tarkoitus on myös antaa äidille lepopäivä. Lähes jokaisen kirjan isistä oli löydettävissä piirteitä ajattelijaisästä. Isät olivat aktiivisia ja toimivat perheen parasta ajatellen.

Kivaisiä ja pehmoisia löytyi aineistosta myös paljon. Pehmoisässä on paljon hyvää, samoin kuin kivaisässä. Kirjojen isät ovat lapsilleen kuin kavereita, ja usein toimivat lasten toiveiden mukaan.

“*Jaa-a, mihinkähän tästä nyt vielä joudutaan, isä ajatteli. Ja lapset kiljuivat innoissaan:*

“ISÄ, RAKENNETAAN MAJA!”

“Justiinsa, “ isä sanoi. “Parasta hakea saha ja vasara.”” (Isä, rakennetaan maja, 2004)

Kivaisä harvoin asettaa rajoja, ja kirjoissa isät ovatkin niitä, jotka lasten kanssa puuhastelevat, ja äidit tulevat lopussa selvittämään tilannetta. Kivaisä on esimerkiksi kirjassa *Ei lantin lanttia, sanoi isä*, jossa isä suhtautuu poikaansa välillä kuin miespuoliseen ystäväänsä. Pehmoisista kirjoissa kertoo juuri se, miten isät puhuvat lastensa kanssa. Isät käyttävät helliä sanoja ja kuuntelevat lapsiaan, mutta harvoin kieltävät lapsiltaan mitään.

Juvakan ja Viljamaan (2002, s. 21) määritelmien mukaisia piirteitä kurinpitäjaisästä, uraisästä ja kilpailijaisästä on löydettävissä tarinoiden isistä lähes samassa suhteessa, mutta ei mitään täysin määritelmiä vastaavia. Kurinpitäjäisä esiintyy positiivisessa valossa, eikä kurinpitoa voi nähdä ainoastaan negatiivisena asiana. Kurinpito ei tapahdu varsinaisesti kurittamalla, vaan auktoritatiiviseen tyyliin ohjeita ja rajoja asettamalla. Uraisä on löydettävissä selkeimmin kirjassa *Isä kuninkaana* (2001), jossa isä hylkää perheensä hetkellisesti kuningasuransa takia.

“Isäni tuli joka päivä suuremmaksi. “Niin käy”, hän sanoi minulle, “jos tulee aina vain tärkeämmäksi. Ja sitä paitsi: mitä suurempi olen, sitä enemmän voin nähdä kuningaskunnastani.”

Mutta mitä suuremmaksi isä tuli, sitä vähemmän äiti ja minä näimme häntä. “ (Isä kuninkaana, 2001.)

Isä, rakennetaan maja (2004) on *Isä kuninkaana* –kirjan (2001) lisäksi ainut, jossa selkeästi mainitaan isän käyvän töissä. *Isän kanssa ongella* -kirjassa (2005) mainitaan, että isällä on vapaapäivä, joten voidaan olettaa, että muina päivinä isä kävisi töissä, mutta selkeää mainintaa siitä ei ole.

Kilpailijaisän piirteitä on löydettävissä muutamasta kirjasta. *Pietu ja isän ihmekänny* – kirjassa (2010) isä on lähtenyt mukaan nykyajan kilpavarustelukulttuuriin, ja ostanut uuden trendin mukaisen puhelimen, jossa on kaikki mahdolliset toiminnot mukana.

“ *“Tämä on viimeisintä mallia maailmassa. Tällä voi surffata, mesettää ja tsättäillä tässä on ainakin piljoonan pikselin pockulapakkula. Niin ja purkinavaaja on myös ja kenkähusikka, jakopäähihnan kiristin ja pesukoneeseen kadonneiden sukkien gee-pee-är-äs-yx-vee.”* “ (Pietu ja isän ihmekänny, 2010.)

Rauhallinen Erkki harrastaa -kirjassa (2010) kilpailijan tunnusmerkit täyttää äiti, joka ei anna poikansa harrastaa vain perhosten katselua, vaan komentaa isänkin etsimään Erkkille parempaa harrastusta.

“ *“Isä” Sanoi äiti. “Erkki on nyt katsellut tunnin perhosia.” “Erkki on kiinnostunut perhosista. Eikös se ole hyvä asia?” “Minä en ole ihan varma.” Sanoi äiti. “Moni lapsi ehtii tehdä tunnin aikana vaikka mitä, hypätä narua, käydä uimassa, poimia marjoja, syödä jäätelöannoksen ja pelata jalkapalloa. Erkki ei ehdi tehdä mitään. Hän on aivan liian rauhallinen.”* “

“Äiti marssi isän luo. “Erkkiä ei kiinnosta mikään muu kuin perhonen.” Äiti sanoi. “Haluatko sinä, että ainoa poikasi seurustele perhosen kanssa?” “Minä hoidan tämän.” Isä sanoi, haki jalkapallon ja käveli Erkin luo. “Kun minä olin sinun ikäisesi, potkin palloa kaiket päivät. No niin Erkki, kokeillaanpas.” “ (Rauhallinen Erkki harrastaa, 2010.)

Myös *Isä, rakennetaan maja* -kirjan (2004) isässä on havaittavissa hieman kilpailijaisää, tämän ottaessa lastensa majaprojektin omakseen yhdessä naapurin kanssa. Miehet yrittävät tehdä majasta paremman kuin muut, unohtaen, kenen idea majan rakennus oikeasti olikaan.

“Herra Putkela paukutti kokoon vartiotornia, ja isä tapetoi “salonkia” niin kuin hän majaa kutsui.

“Väistykäähän, “ isä puhisi lapsille. “Olettekos te nyt vähän tiellä?” Lapset vetäytyivät majan nurkkaan istumaan.

“Voidaanko me auttaa?” Ossi kysyi.

“Tässä ei ole nyt juuri sellaista homma, jonka voisi lapsille antaa,” vastasivat isä ja Putkela.

“Koska maja on valmis?” Väinö kysyi.

“Kyllä se siitä aikanaan valmistuu” miehet vastasivat. “ Ei Roomaakaan viikossa rakennettu... mutta kuulkaa, eikö olisi parempi, että menisitte vähäksi aikaa muualle, tässä

kun nyt on kaikenlaista. “ “ (Isä, rakennetaan maja, 2004.)

6.5 Miten isyyden muodot näkyvät kirjoissa?

Biologinen, sosiaalinen ja psykologinen isyys lastenkirjoissa

Kuten Huttunen (2001 s. 60-61) ja Esko (1984, s. 29) toteavat, biologinen isyys määräytyy nimensä mukaisesti biologisesti. Tämän perusteella voidaan siis ajatella, että lapsessa ja isässä on biologisesti jotain samaa, jonka huomaa. Tässä tutkimuksessa tulkitsemme biologisen isyyden toteutuvan, jos lapsi ja isä ovat samaa “lajia”, eli näyttävät samalta. Kaikissa aineistomme kirjoissa biologinen isyys toteutui. Eläimiksi kuvattujen isien lapset olivat myös eläimiä, samoin kuin ihmisten lapset olivat ihmisiä. *Niilo, pieni joutsenen poika* -kirjassa (2004) on selkeästi näytetty myös isyyden biologista puolta, sillä isä on mukana munien hautomisessa, ja kirjassa näytetään Niilon kuoriutuminen.

Psykologinen isyys taas määräytyy sen perusteella, ketä lapsi pitää isänään, kehen mieheen hänellä on vahvin kiintymyssuhde. Huttunen (2001, s. 64-65) toteaa, että psykologinen isyys on isyyden vaikeimmin havaittava puoli. Meidänkin aineistostamme psykologiseen isyyteen viittaavat seikat täytyi lukea tulkinnanvaraisesti. Esimerkiksi *Maailman paras isi* -kirjassa (2005) on selvästi hyvin vahvasti läsnä psykologinen isyys. Pikkupupu on vahvasti kiintynyt omaan isäänsä. Heitä ei yhdistä ainoastaan biologinen isyys, vaan myös luja tunneside. Pikkupupu on hädissään eksyessään, sillä hän kaipa ja ikävöi isäänsä. Jälleennäkemisen riemu on molemminpuolinen, kun puput vihdoinkin löytävät toisensa. Pikkupupu kuvailee isäänsä monin ylistävin sanoin, ja hänen luokseen tuodaan pupuja, joilla on näitä ominaisuuksia. Kukaan heistä ei kuitenkaan ole pupun isä. Lopulta paikalle tulee pupu, joka ei oikeastaan ole yhtään sellainen kuin pikkupupu on kuvaillut, mutta silti se oikea isä. Tämä kertoo siitä, että oli isä millainen tahansa, on hän lapsensa silmissä kaikkein komein ja parhain kaikista.

Myös *Oma isi* -kirjassa (2012) on vahvasti esillä psykologinen isyys. Lapsikarhulla on voimakas side isäänsä, he touhuilevat kaikenlaista mukavaa yhdessä. Lisäksi lapsikarhulla on

turvallinen ja rakastettu olo isänsä lähellä. *Isän kanssa ongella* -kirjassa (2005) välittyy myös selkeä psykologisen isyyden puoli. Isä huolehtii lapsestaan, on läsnä ja välittää. Lapsella on selkeä kiintymyssuhde isäänsä, joka huokuu hänen puheistaan, yhteisestä huumorista ja puuhastelusta isän kanssa. Lapsi on onnellinen ja tuntee olonsa turvalliseksi isän kanssa. *Karhuperhe ja hurja myrsky* -kirjassa (2008) lapset turvautuvat isäänsä ja haluavat tämän viereen nukkumaan, kun heitä pelottaa. Kaikin puolin kirjasta välittyy vahva kiintymyssuhde isän ja lasten välillä. Kirjassa on siis selkeästi psykologista isyyttä. *Rauhallinen Erkki harrastaa* -teoksessa (2010) isällä on hyvät välit poikaansa. Hän yrittää ohjata lastaan yhteiseen toimintaan ja keksiä uudenlaista tekemistä tälle. Isä pyrkii näin myös lujittamaan tunnesidettä poikaansa, ja sitä kautta psykologista isyyttään.

Rauhallinen Erkki harrastaa -kirjassa (2010) korostuu sosiaalinen isyys siten, että isä pyrkii (äidin painostuksesta) kehittelemään toimintaa ja uusia harrastuksia lapselleen myös ulkoapäin tulevien odotusten vuoksi. Sosiaalinen isyys nimenomaan pitää sisällään isyyden sosiaalisen puolen, eli lapsen kanssa näyttäytymisen ja arjen jakamisen lapsen kanssa (Huttunen, 2001, s. 62-63; Sinkkonen, 1998, s. 20). Sinkkonen (1998, s. 20) ja Seel (1987, s. 65-66) toteavat, että sosiaalinen isyys tuo mukanaan paljon vastuuta, ja aineistomme isät kantavat tämän vastuun hyvin. Sosiaalinen isyys tulee selkeästi esille myös *Ei lantin lanttia* -kirjassa (2005), jossa isä jakaa arkea lapsensa kanssa, jopa vähän liiankin kanssa. Isä tuo lapsen tietoisuuteen rahahuolia ja aikuisten ongelmia. Isällä ja pojalla on kuitenkin selkeästi myös hyvin vahva tunneside. Poika viihtyy isänsä seurassa ja ottaa mallia isästään tämän tästä.

Sosiaalinen isyys näkyy lastenkirjoissa selkeästi siten, että isä jakaa arkea lastensa kanssa, mikä Huttusen (2001, s. 62-63) mukaan on sosiaalisen isyyden olennaisin osa. Isä ja lapset toimivat avoimesti yhdessä, isä tunnustaa isyytensä ja näyttää sen myös ulospäin. Kirjoista välittyy, kuinka isä leikkii ja toimii lastensa kanssa. Hän kulkee ja näyttäytyy lastensa kanssa julkisesti. Pääasiallisesti kaikissa kirjoissa toteutuu niin sosiaalinen kuin psykologinenkin isyys, mutta joukossa on muutama mielenkiintoinen poikkeus.

Isä kuninkaana -kirjassa (2001) isä ja poika ovat alussa hyvissä väleissä, ja heillä on mukavaa yhdessä. Sitten paikalle tulevat isot herrat, jotka tarjoavat isälle tehtävää kuninkaana. Isä ottaa

työn vastaan, ja hän alkaa kasvaa yhä suuremmaksi ja suuremmaksi. Pian isä on liian iso perheen yhteiseen kotiin, ja hänelle rakennetaan oma linna, jossa äiti ja lapsi vain vierailevat. Isä ei enää jaa arkea lapsen kanssa, eikä vietä muutenkaan juuri aikaa lapsensa kanssa, sillä kuninkaan velvollisuudet vievät kaiken hänen aikansa. Lapsi katselee isäänsä televisiosta ja etäännyttyä tästä hyvin voimakkaasti. Näin voidaan sanoa, että biologisesta isyydestä huolimatta psykologinen ja sosiaalinen isyys jättäytyy taka-alalle. Lapsi suorastaan kieltää, että hänellä olisi isä. Kirjassa on vertauskuvallisesti isän kasvamisella liian suureksi kuvattu ongelmaa, joka etäännyttää isän perheestään. Tulkitsimme, että syy etääntymiseen on tässä tapauksessa liian suuri työmäärä. Isä viettää kaiken aikansa töissä, eikä lapselle ja vaimolle jää aikaa enää ollenkaan. Isä tulee kuitenkin tarinan lopussa onnettomaksi ja huomaa, että perhe on hänelle sittenkin tärkeintä. Psykologinen isyys alkaa taas ottaa paikkansa, ja isä saa hiljalleen luotua jälleen tunnesiteen poikaansa.

Samalla tavalla käy *Niilo, pieni joutsenen poika* –kirjassa (2004), jossa isällä ei ole aikaa olla Niilon kanssa, vaikka tämä kovasti haluaisi isän mukaansa leikkimään. Niilo pettyy ja hän alkaa epäillä, että joutsenisä ei oikeasti olekaan hänen isänsä. Hän lähtee etsimään todellista isäänsä mereltä ja luulee lopulta purjevenettä isäkseen. Tässä kirjassa lapsi ei pidä biologista isäänsä psykologisena isänään, sillä hänellä ei ole tähän tunnepitoista sidettä. Asia kuitenkin muuttuu kirjan loppua kohden, sillä Niilo joutuu pulaan, ja hänen biologinen isänsä saapuu pelastamaan poikansa. Niilon ja isän välinen tunneside lujittuu, ja kirjan loppupuolella on jo selkeästi myös psykologista isyyttä.

6.6 Miten kasvatustyyliä kirjoissa ilmenevät?

Lastenkirjan ensisijainen tarkoitus on viihdyttää ja kertoa tarina, ja tekstin sekä kuvien tarkoituksena on viedä tarinaa eteenpäin. Selkeitä, suoranaisia Baumrindin (1996, 1997) määrittelemiä kasvatustyyliä kirjoista on haastavaa löytää. Kuitenkin teksteistä on löydettävissä merkkejä ja piirteitä isien kasvatustyyleistä.

Pääasiallisesti kaikissa kirjoissa isien kasvatustyylin voi sanoa olevan auktoritatiivinen. Hellströmin (2010, s. 38) ja Tahkokallion (2001, s. 38) määritelmien mukaan auktoritatiivinen

isä on turvallinen hahmo, ja lapset luottavat häneen. Isä antaa lapsille ohjeita ja neuvoja, sekä asettaa rajoja. Isät rakastavat lapsiaan, ja he osaavat ottaa lapsen kehitystason huomioon, eivätkä anna haasteita, joista lapsi ei voi ikänsä tai kehitystasonsa puolesta selviytyä. Isät keskustelevat lastensa kanssa ja ottavat heidän ajatuksensa huomioon. Isät rakastavat ja kannustavat lapsiaan. Nämä piirteet nousevat esiin aineistomme isistä.

*“ Niilo kysyi. ”Kuinka sinä uskalsit tulla pelastamaan minut niin kauheassa myrskyssä?”
 ”Koska minä olen sinun isäsi.” isä vastasi ja kutitti Niiloa vatsasta. “ (Niilo, pieni joutsenen poika, 2004.)*

*“ Huusi isäkani ja kaappasi Pikku Töpökorvan syliinsä, vahvoilla, pehmeillä käpälillään.
 ”Menehän nyt leikkimään, pikkuinen” isä sanoi. ”Mutta älä hyppele liian kauas pesäkolosta”.” (Maailman paras isi, 2005.)*

“ Isä juoksi kotiin. Hän tarttui ovenkahvaan ja tunsu jo kolmen pienen sydämkävyyn pusut poskillaan. Hän kuuli korvissaan lasten huudon: Hurraa, isä on paras! Annamari huutaisi tietysti: Hullaa itä on palat!

Eteisessä isä odotteli pusuja, mutta mitään ei kuulunut. Kukaan ei huutanut hurraata eikä moiskautellut pusuja poskille. Lapset ovat varman innostuneet neuvoistani ja ajelevat nyt autolla Afrikassa, isä ajatteli. “ (Isä, rakennetaan maja, 2004.)

Niilo, pieni joutsenen poika -kirjassa (2004) isä on auktoritatiivinen kasvattaja, mutta hänessä on ripaus hemmottelijaa, sillä hän antaa poikasen lähteä pesästä puuttumatta asiaan mitenkään. *Rauhallinen Erkki harrastaa* -kirjassa (2010) taas on molemmissa vanhemmissa autoritaarista kasvattajaa. He yrittävät vaikuttaa Erkin perhosharrastukseen, koska se ei heidän mielestään riitä harrastukseksi. *Isä rakennetaan maja* -kirjan (2004) isässä on myös hieman hemmottelijaa, sillä hän ei kiellä lasten kaatopaikka-leikkiä, johon kuuluu kaikkien talon tavaroiden ulos kantaminen. Isä myös antaa majan rakennuksen yhteydessä lasten tehdä mitä huvittaa. *Isä kuninkaana* – kirjassa (2001) isä laiminlyö kasvatustehtävänsä täysin toimiessaan kuninkaana. Lopussa isä kuitenkin palaa perheensä luo, ja tilanne muuttuu.

Kasvatuksen ja kasvatustyylinen näkökulmasta on mielenkiintoista, miten äitiä kirjoissa kuvataan. Äiti on usein sivuosassa tai hän ei ole mukana ollenkaan. Äiti saattaa olla vanhemmista se tiukempi, joka lopussa tulee ja laittaa asiat järjestykseen. Tahkokallion (2001,

s. 33) mukaan naiselle on ominaisempaa osoittaa hellyyttä, ja selkeästi vähemmän tiukkaa kasvatustapaa kuin isillä. Meidän aineistomme äidit eivät pääasiallisesti osoittaneet minkäänlaista kasvatustapaa. Useassa kirjassa äiti lähtee työmatkalle, jonka aikana isä ja lapsi voivat tehdä, mitä haluavat. Äiti usein käskyttää isää, kuten esimerkiksi kirjoissa *Karhuperhe ja hurja myrsky* (2008) sekä *Rauhallinen Erkki harrastaa* (2010).

“- - äitikarhu sanoi. ”Mene katsomaan” , se kehotti ja tuuppasi isäkarhua. “ (Karhuperhe ja hurja myrsky, 2008)

Kirjoissa *Niilo, pieni joutsenen poika* (2004), *Isän kanssa ongella* (2005), *Isä, rakennetaan maja* (2004) ja *Ei lantin lanttia sanoi isä* (2005), äiti on pienessä sivuosassa, josta henkii rakkaus lapsia ja isää kohtaan.

“ ”Mutta ensin minun pitää kyllä kertoa, kuinka ihana isä sinulla on” sanoi äiti. - - Äiti nauroi ja hymyili ja pussasi isää. - - mutta sitä ei äiti kuullut, kun halasi isää. “ (Ei lantin lanttia, sanoi isä, 2005)

6.7 Miten isähahmo näyttäytyy lastenkirjojen kuvituksissa?

Lastenkirjojen kuvat ovat värikkäitä ja selkeitä. Väreillä kuvissa voidaan erotella päivä ja yö sekä tunnelmat iloisesta synkkään. Tutkimusaineistomme kirjojen kuvat etenevät loogisessa järjestyksessä. Aiempi kuva nivoutuu seuraavaan kuvaan, ja näin tarina etenee järkevästi. Lastenkirjat välittävät sekä sanojen että kuvien kautta satuja. Kuvat täydentävät ja puhuvat satua omalla kielellään. (<http://mediametka.fi/oppimateriaalit/tarinat/kuvakirja/>) Lastenkirjoissa kuvat pääosin tukevat tekstiä. Karkeasti voisi sanoa, että teksteissä kerrotaan se, mitä kuvissa näytetään. Osassa kirjoista kuvien yksityiskohtaisuus korostuu. Kuva siis välittää katsojalleen informaatiota tekstin ympäriltä ja synnyttää näin lisää mielikuvia tapahtumasta. Olisiko tarina siis hyvinkin erilainen, jos lukija kuulisi pelkän tekstin eikä näkisi ollenkaan kuvia?

Lastenkirjojen kuvituksista voi tekstin ulkopuolelta havaita enemmän ympäristöä sekä hahmojen ilmeitä, eleitä ja sitä kautta tunteita ja tunnelmaa. Tekstissä ei välttämättä kerrota, että isä on mietтелиäs, mutta kuvan avulla hänen ilmeestään voi asian päätellä. Kuvituksia voidaan höystää huumorilla, esimerkiksi kala näyttää valtavan suurelta vonkaleelta, jota poika

saa hädin tuskin ongellaan nostettua, vaikka tekstissä kalansaaalis kuvataan varsin hillitysti. Tekstissä voidaan myös neutraalisti kertoa isän hyppäävän korkeutta, mutta kuvituksessa isä näyttää varsin hullunkuriselta syöksyessään pää edellä kanankakkapusseihin.

Noin puolet aineistomme kirjojen hahmoista kuvataan ihmisinä ja puolet eläiminä. Viidessä kirjassa seikkailee ihmishahmot. Yhdessä kirjassa pääosissa ovat puput, yhdessä teoksessa joutsenet ja kahdessa teoksessa karhut. Yhdessä kirjassa hahmot ovat mielikuvitushahmoja, ihmisen ja eläimen välimuotoja.

Pietu ja isän ihmekänny –kirjassa (2010) seikkailee mielikuvitushahmot, jotka ovat sekoitus ihmisen ja eläimen ulkonäköä. Isällä on yllään haalarihousut ja jalassaan Reino- tyyliset tohvelit. Isän ulkoiseen olemukseen kuuluvat myös hiustupsu ja silmälasit. Isällä on uusi hämmästyttä herättävä kännykkä, jonka ympärille

tarinan juoni pääosin perustuu. Kirjan kuvat ovat hyvin pelkistettyjä, eikä tekstin ulkopuolelta juuri ylimääräistä näytetä. Isän ilmeistä voi päätellä, että hän on varsin innostunut ja ylpeä uudesta puhelimestaan. Kuvituksista voi myös päätellä, että isä on innoissaan mukana yhteisessä tekemisessä ja leikeissä. Isällä ja lapsella on yhteinen leikki “Lamppuska”, joka on molempien mieleen.

Pietu ja isän ihmekänny -kirjassa (2010) äitiä kuvataan vasta ihan kirjan lopussa. Tällöinkin hänestä näytetään vain jalat ja puolet vartalosta. Äiti vaikuttaa kuvan perustella päättäväiseltä ja tomeralta pitäessään käsiä lanteillaan ja seisoessaan jämäkästi.

Myös *Isä kuninkaana*- kirjassa (2001) kuvat ovat melko yksinkertaistettuja. Kuvissa näytetään pääosin vain se, mitä tekstissä kerrotaan. Tämän kirjan kuvituksissa muodot ovat vahvoja, kuten ympyrät ja kolmiot. Tarinan edetessä isän asustus muuttuu alun kauluspaidasta ja suorista housuista kuninkaan asuun ja kruunuun. Kirjan alussa isä katselee itseään hymyillen peilistä eikä huomaa lastaan jalkojensa juuressa. Isä on tällöin sivun kokoinen. Kuvitus muuttuu kirjan edetessä siten, että isästä näkyy enää vain puolet, eli vähän vartaloa ja jalat,

jolla halutaan välittää katsojalle, että isä on kasvanut todella suureksi. Äiti ja lapsi katsovat isää ikkunasta hämmästynein ilmein. Lapsi seuraa isäänsä myös televisiosta. Lapsen kasvoilla on surullinen ilme, ja hän nojailee käsiinsä. Piilosta leikittäessä isä on puitakin suurempi eikä näin voi piiloutua. Tuossa kuvassa lapsi on kääntynyt selin isäänsä, hänellä on surullinen ilme ja pää on painunut alaspäin. Kuvituksista voi hyvin nopeasti havaita, että isän suuruus on haitaksi ja harmiksi hänen perheelleen. Lapsen ja äidin ilmeet ovat surullisia ja pelokkaita.

Kirjan lopussa on kuva, jossa isä on ottanut kruunun pois päästään, ja pöydällä on valokuva äidistä ja lapsesta. Isä kävelee pois linnasta kasvoillaan päättäväinen ja iloinen ilme. Isä kantaa tavaroitaan olallaan ja on pukeutunut omiin arkivaatteisiinsa. Katsoja voi selvästi nähdä, että isä katuu etääntymistä perheestään ja on tehnyt päätöksen lähteä linnasta lopullisesti takaisin perheensä luo.

Niilo, pieni joutsenen poika –teoksessa (2004) kuvat tukevat tekstiä. Tekstissä kerrotaan asiat, jotka tehdään kuvituksessa näkyväksi. Hahmot ovat joutsenia. Isä- ja äitijoutsen näyttävät kuvituksissa melkein pä identtisesti samannäköisiltä. Tekstin sisältä käy kuitenkin ilmi isän ja äidin erot, isä kuvataan rohkeana ja vahvana. Kuvituksissa tämä ei ilmene juuri muuten kuin siten, että isäjoutsen on se, joka ui merellä etsimässä poikaansa ja äitijoutsen on se, joka hautoo poikasia. Kirjan loppupuolella kuvituksista ilmenee isän rakkaus lastaan kohtaan. Isä kuvataan etsimässä poikaansa meren aallokoissa myrskyn keskellä, salamoiden lyödessä taivaalla. Hän siis uhmaa päättäväisesti henkeään lapsensa vuoksi. Isä myös kantaa lasta selässään ja pitelee tätä kainalossaan, joka viestii välittämisestä ja hellyydestä.

Isän kanssa ongella –kirjassa (2005) hahmot ovat ihmisiä. Kuvista välittyy tekstiä enemmän yksityiskohtia. Kuvituksissa esimerkiksi kotia kuvataan paljon pikkutarkemmin, kuin mitä tekstissä kerrotaan. Kuvista näkyy päähenkilöiden lisäksi huonekaluja, sisustusta ja niin edelleen. Isällä on parransänki ja ruskea tukka. Yllään hänellä on sininen takki, ruskeat housut ja isot kumisaappaat. Kun isä ja tyttö lähtevät retkelle, heillä on samanlaiset vaatteet yllään: siniset takit, saappaat ja selässään reput. Tyttö myös istuu joissakin kuvissa juuri samalla tavalla kuin isänsä. Katsojalle välittyy mielikuva vahvasta yhteenkuuluvuudesta. Kirjan kuvista ilmenee, että äiti jää kotiin nukkumaan, kun isä ja tytär lähtevät retkeilemään. Seuraavan kerran äitiä kuvataan neutraalisti sivuroolissa tarinan lopussa.

Kirjan kuvituksista käy ilmi tunnetiloja ilmeiden kautta. Isä kuvataan välillä nauravaisena ja iloisena, välillä isä pötköttelee ja ottaa rennosti. Isä nauraa ja on läsnä hetkessä. Kun kala nappaa tyttären onkeen, isällä on ylpeä ja iloinen ilme kasvoillaan. Kuvituksista huokuu isän hellyys lastaan kohtaan. Isä kulkee yhdessä tyttärensä kanssa, halaa ja huolehtii. Isä ja lapsi toimivat yhdessä, he nauravat ja ovat onnellisen näköisiä. Heille kehkeytyy tarinan aikana oma huumori, jonka tunnelma välittyy katsojalle myös kuvien perusteella.

Toisinaan isä istuskelee tyttärensä kanssa laiturin nokassa käsissään kahvikupponen, ja silmät ovat puoliksi kiinni, mikä viestii katsojalleen leppoisasta tunnelmasta ja rentoudesta. Kun kala ei nappaa, isä ja tytär loikoilevat tylsistyneen näköisenä laiturilla käsiinsä nojaillen.

Rauhallinen Erkki harrastaa-kirjan (2010) kuvituksissa on jonkin verran yksityiskohtia, jotka täydentävät tekstiä. Pihapiiriä ja kotia kuvataan joiltain osin tarkemmin, kuin mitä teksti lukijalleen välittää. Isällä on kuvituksissa kihartuva tukka, yllään farkut ja ruutupaita sekä hattu. Kirjan alun kuvituksessa perhe on ulkona. Isä maalaa aita, ja äiti nyppii kukkapenkkiä. Isä kuvataan hullunkurisena hahmona, joka hyppää korkeutta syöksyasennossa suoraan kanankakkapusseihin. Isää kuvataan myös verstaalla puutöiden parissa. Pelkkien kuvien perusteella voisi sanoa, että isä on liitetty jokseenkin stereotyyppisesti miehiseksi miellettyjen askareiden pariin, kuten maalaamiseen, puutöihin ja urheiluun.

Maailman paras isi -kirjassa (2005) etenkin luontoa on kuvattu varsin monimuotoisesti. Kuvat ovat värikkäitä, täynnä erilaisia kukkia ja kasveja. Kirjan hahmot ovat pupuja. Isä on kooltaan suuri, ja kuvissa hän pitelee lastaan sylissä ja nostaa tätä korkealle ilmaan. Isän kasvoilla on lempeä, kiltti hymy, joka viestii katsojalle lämpöä. Sadun loppupuolella isää kuvataan nuhjuisena ja takkuisena, kun hän on etsinyt hukassa ollutta poikastaan koko päivän. Lapsipupun kasvoilla on surullinen ilme ja poskella kyynel, kun hän ei löydä isäänsä. Isän korvat ovat painuneet alas, viikset ovat mutkalla, ja ilme on muuttunut totiseksi. Jälleennäkemisen riemu välittyy katsojalle, kun isä saa kaapattua lapsen lopulta syliinsä ja

ilme on kirkkaampi. Korvat ovat ylhäällä ja sekä isi- että lapsipupu hymyilevät. He lähtevät iloisin näköisinä käsi kädessä kävelemään. Äitiä ei kirjan kuvituksissa näytetä ollenkaan.

Ei lantin lanttia, sanoi isä- kirjassa (2005) kuvat ovat varsin eläviä ja yksityiskohtaisia. Tekstissä kerrotaan melko yleisluonteisesti esimerkiksi tilanteesta, jossa on isä, äiti ja lapsi. Perhe juttelee tekstin mukaan niitä näitä, mutta kuvituksessa he ovat yhdessä aamiaisella pyjamisissaan, ja pöydällä on runsaasti aamiaistarvikkeita, astioita ja ruokia. Pojan kasvoilla on iloinen ja pirteä ilme, mutta isä ja äiti näyttävät hyvin uneliailta kiinni olevine silmineen ja apeaksi ilmeineen. Kirjan kuvituksissa isällä on musta tukka, silmälasit ja parransänki sekä rintakarvat näkyvillä. Isällä on yllään farkut, kauluspaita ja takki. Kirjassa kuvataan melko tarkasti isän ilmeitä, ja niistä välittyy katsojalle tunnetiloja. Isä on esimerkiksi kuvattu hyvin apeaksi ja mietteliääksi, kun rahat ovat loppu.

Kuvituksista voi päätellä isällä ja pojalla olevan läheinen suhde. Kun isä istuu käsiinsä nojaten puiston penkillä poikansa kanssa, pojalla on tismalleen sama asento kuin isällään. Kun isä ja poika kävelevät satamassa, heillä on samanlainen kävelytyyli. Tekstissä puhutaan lorvailusta, ja kuvituksessa tämä näkyy siten, että isä ja poika kävelevät peräkkäin kädet taskuissaan rennon näköisesti. Myös laivalla ollessaan he istuvat täysin samanlaisissa asennoissa. Lisäksi isän ja pojan välistä läheistä sidettä kuvataan siten, että isä pitelee poikaansa sylissään, ja he kulkevat käsi kädessä. Isä myötelä poikansa onnea, kun tämä saa kalan koukkuunsa.

Isä on kuvattu myös selkeästi vihaisena, kun poika menee myymään heidän onkimansa kalat. Isällä on kulmat kurtussa, ilme on ärtyisä, ja hän pitelee kättä punaisten kasvojensa edessä. Isä on kuvattu myös hauskana hahmona, joka hyppää hassussa asennossa pää edellä suoraan uima-altaaseen, mikä naurattaa poikaa. Äiti kuvataan ainoastaan kirjan alussa, kun isä ja poika saattelevat äidin bussille ja lopussa, kun hän palaa työmatkaltaan kotiin.

Oma isi -kirjan (2012) hahmot ovat karhuja. Isä on kuvattu suurena, jolla on isot ja vahvat tassut. Lapsi lennähtää isän syliin, jolloin isällä on iloinen ilme kasvoillaan ja kädet avoimena. Isästä saa kuvien perusteella lempeän ja kiltin vaikutelman. Isällä on sadesäällä yllään saappaat ja kaulassaan huivi. Rannalla isä käyttää hattua ja kauluspaitaa. Isän ilmeet kuvituksissa vaihtelevat hymystä miettelijäiseen ja touhukkaasta väsyneeseen, päivän touhujen ja toiminnan mukaan. Isä pitää lastaan kädestä ja pitelee tätä sylissään, mikä osaltaan viestii hellyydestä. Teksti on lyhyttä ja ytimekästä loruttelua, joten kuvista katsoja saa lisää informaatiota. Esimerkiksi kun isä on lapsensa kanssa uimassa ja onkimassa, vedenalaista elämää on kuvattu varsin yksityiskohtaisesti. Kirjan viimeisessä kuvassa isä on nukahtanut lapsi sylissään. Taustalla näkyvät ikään kuin kertauksen vuoksi päivän aikana käytetyt tavarat, kuten sateenvarjo, hattu, haavi ja satukirja. Äitiä kuvituksissa ei näytetä ollenkaan.

Karhuperhe ja hurja myrsky-kirjan (2008) hahmot ovat myös karhuja. Isä on tässäkin teoksessa kuvattu suurimpana karhuna. Isän suuruus käy ilmi esimerkiksi, kun koko perhe on sängyssä nukkumassa, isän kohdalta patja on painunut alaspäin, ja isän jalat yltävät vuoteen yli. Kuvitukset pääosin näyttävät sen, mitä teksti kertoo. Jonkin verran kuvissa toki näytetään myös tekstin ympäriltä esimerkiksi kodin tavaraa ja irtaimistoa. Myös tässä kirjassa isän

ilmeistä voi päätellä tunnetiloja, jotka vaihtelevat onnellisesta väsyneeseen ja hämmästyneestä pelokkaaseen. Äiti on kuvituksissa läsnä pääosin siten, että hän nukkuu isän vieressä ja pitelee välillä pikkukarhua kainalossaan peiton alla. Kun myrsky yltyy, äiti työntää tassulla isää, jotta tämä menisi tarkistamaan ovelle tilanteen. Kirjan viimeisessä kuvassa äiti- ja lapsikarhut on kuvattu nauramassa isälle, kun tämä säikähtää hirveä luullen sitä hirviöksi.

Isä, rakennetaan maja! –kirjan (2004) hahmot ovat ihmisiä. Kuvat välittävät tekstin ympäriltä lisää informaatiota katsojalleen. Isällä on kuvituksissa punertava tukka ja päässään silinterihattu. Hänellä on yllään valkoinen kauluspaita, tumma solmio ja musta puku, kädessään isällä on salkku ja sateenvarjo. Isällä on työhuoneessa ollessaan suussaan kynä ja muutoin piippu. Isä on kuvattu hauskaasti hänen ilmeineen ja asentoineen. Kun isä näkee, että lapset ovat raahanneet kaikki talon huonekalut ulos, hän pitelee käsiä korvillaan ja ilme on järkyttynyt. Isän koko asento ja olemus viestittää katsojalle isän hämmästyä.

Isä rakennetaan maja! -kirjassa (2004) isän ryhti on kuvattu useassa kohtaa vähän kumaraksi ja rennoksi. Hän useimmiten nojailee johonkin ja polttee piippuaan. Isä kuvataan majan rakennuspuuhissa porakone käsissään. Välillä isä pitää taukoa pötkötellen ruohikolla kahvia siemaillen. Isä on kuvattu hullunkurisena hahmona, joka on välillä yltä päältä maalissa ja yhtäkkiä hän roikkuu puunoksan varassa pudotessaan majasta. Isän hupsuutta välitetään katsojalle muun muassa siten, että isä putoaa pylly edellä suoraan purukasaan, ja kaiken keskellä hänellä on piippukin mennyt korvaan.

Isän läheisyyttä lastensa kanssa kuvataan siten, että isä pitelee lapsia sylissään ja kainalossaan. Kuvituksissa hassutellaan myös rooleilla, sillä isä puuhailee niin innokkaasti majansa parissa, että lapsetkin jäävät jalkoihin. Kirjan lopussa lapset peittelevät isän nukkumaan silittäen isän päälakea ja laulaen tuutulaulua. Kirjassa äiti kuvataan vasta viimeisellä aukeamalla tämän tultua kotiin. Isä on tällöin majassa nukkumassa ja äiti ja lapset katsovat ikkunasta ulos, jossa isän jalat näkyvät sojottavan majasta ulos.

Isä esiintyy usean kirjan kuvituksissa eläinhahmon muodossa. Lastenkirjoissa isä kuvataan usein teoksessa suurena ja voimakkaana karhuna, joka kannattelee lapsia sylissään. Kasvoillaan isäkarhulla on lempeä hymy ja kiltin näköiset silmät. Kuvat tukevat näin tekstiä ja tekevät näkyväksi sen, että isä halutaan esitellä vahvana, turvallisena, luotettavana sekä kilttinä hahmona, joka pitää perheensä puolta.

*Julian, 2012,
Oma isi.*

*Julian, 2012,
Oma isi.*

Isän ilmeet lastenkirjoissa ovat pääosin positiivisia. Ne viestivät katsojalleen iloa ja hyväntuulisuutta. Isän ilmeistä paistaa ylpeys lapsiaan kohtaan ja innostuneisuus. Lähes kaikissa aineistomme kirjoissa isä kuvataan varsin hellänä hahmona, joka ottaa lapsia lähelleen, ja on onnellinen heistä. Pääosin isän ja lapsen ollessa yhdessä, heidän ilmeensä ovat positiivisia. Poikkeuksena *“Isä kuninkaana”* -kirjassa, jossa isän suuruus ja poissaolevuus herättää lapsessa hämmennystä, ja lapsen kasvoilla on välillä hyvinkin onneton ilme. Isä kuvataan myös surullisena ja alakuloisena, jos hänen lapsensa on vaarassa tai kadoksissa.

Kirjoista välittyy selkeästi isän välittäminen ja rakkaus lapsiaan kohtaan. Lähes jokaisessa kirjassa isä pitelee lapsia sylissään, nostaa heitä ilmaan, pitelee kädestä, kulkee vierellä, haluaa tai pitelee kainalossaan. Nämä välittävät katsojalle kuvaa isän ja lapsen ainutlaatuisesta, läheisestä suhteesta.

*Julian, 2012, Oma
isi.*

*Tollerup Grkovic, 2005,
Isän kanssa ongella.*

*Gabban, 2005, Maailman
paras isi.*

Lastenkirjojen kuvituksista ilmenee, että isät puuhaavat monenlaista lastensa kanssa. Isän kanssa toiminta on monipuolista, ja usein äiti jää kotiin tai on sivummalla, kun isä ja lapsi touhuilevat omia juttujaan. Äidin saatetaan myös tietoisesti antaa jäädä nukkumaan, kun lapsi ja isä lähtevät ulkoilemaan.

Useassa kirjassa on kuvattu sitä, kuinka lapsi ottaa mallia isästään. Kun isä istuu tietyssä asennossa, lapsi istuu tismalleen samalla tavalla. Kun isä kävelee tietyllä tyylillä, lapsi ottaa mallia. Isällä ja lapsella on joissakin tapauksissa myös samanlaiset vaatteet. Katsojalle välittyy selkeä kuva yhteenkuuluvuudesta ja läheisyydestä.

Kuvituksista päätellen isätyyppinä esiintyy useimmiten ajattelijaisä, joka kykenee asettumaan lapsen tasolle ja katsomaan maailmaa lapsen silmin. Hän haluaa lapsensa parasta ja pyrkii toimimaan sen mukaan. Ajattelijaisä on aktiivinen ja toiminnallinen. Hän pyrkii lisäämään hyvää ilmapiiriä perheeseensä.

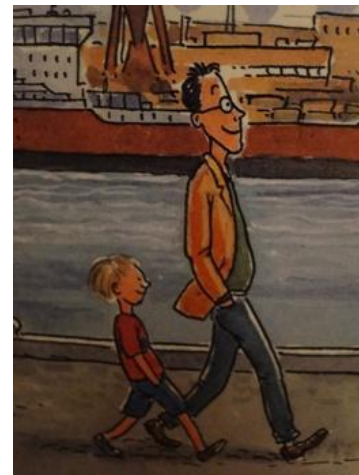
Osassa kirjoista hahmot ovat ihmisiä. Tällöin kuvituksista ilmenee, että isällä on useimmiten yllään kauluspaita, farkut, joskus hattu, saappaat ja/tai silmälasit. Lisäksi hänellä saattaa olla parransänki. Yhdessä kirjassa isällä on piippu paitansa rintataskussa, ja välillä hän poltteele sitä suussaan, kun hän rakentaa majaa. Eläinhahmoilla yllään on korkeintaan asusteita kuten tohvelit, hattu tai huivi.

*Tollerup Grkovic, 2005,
Isän kanssa ongella.*

*Löhönen, 2010, Pietu ja isän
ihmekänny.*

*Sandgren, 2005, Ei lantin
lanttia sanoi isä.*

*Julian, 2012,
Oma isi.*

7. TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustehtävänäimme oli tarkastella, millaisena isähahmo esiintyy 2000-luvun lastenkirjallisuudessa. Tässä luvussa keskitymme keskeisten tutkimustulosten esittelyyn ja niiden läpikäymiseen. Pääkysymyksemme on hyvin laaja, siksi tarvitsimme alakysymyksiä rajamaan pääongelmaamme. Esittelemme saamamme tulokset tutkimuskysymystemme mukaan, jotta niitä olisi selkeää tarkastella.

Aineistossa isiä kuvailevat adjektiivit, isien toimintaa kuvaavat kohdat, hahmojen välinen dialogi sekä kuvitukset auttoivat meitä löytämään vastauksia kysymyksiimme. Saimme aineistosta tietoa isien kasvatustyylistä, isätyypistä ja isyyden muodoista. Tulokset kertovat myös paljon siitä, miten isä suhtautuu lapsiinsa, sekä millainen on isän ja lapsen välinen suhde. Näiden avulla saimme kokonaiskuvan siitä, millaisena isähahmo lastenkirjoissa esiintyy.

Miten isätyypit näkyvät kirjoissa?

Juvakan ja Viljamaan (2002, s. 23-29) määrittelemiä isätyyppejä on aineistosta löydettävissä useampia. Pääosin isät ovat ajattelijaisiä, joissa on ripaus useita muitakin isätyyppejä. Isillä on erittäin hyvä suhde lapsiinsa. Ajattelijaisän voitaisiin sanoa olevan lähimpänä toivotunlaista isää, ja sellaisia ovat myös tarinoiden isät. He kantavat vastuun perheestään, touhuavat lastensa kanssa, ja puolustavat näitä. He tinkivät omasta mukavuudestaan lastensa vuoksi. Isät ovat aktiivisia ja toimivat perheen parasta ajatellen. Lastenkirjoissa esiintyy myös kivaisiä, jotka haluavat olla lastensa kavereita, ja harrastaa sekä puuhata heidän kanssaan kaikenlaista. Yksi selkeä uraisäkin ilmeni aineistossamme. Uraisä tukee taloudellisesti perhettä, mutta ei ole jakamassa arkea lastensa kanssa. Hän puurtaa jatkuvasti töidensä parissa sivuuttaen isän velvollisuudet. Useissa isähahmoissa esiintyy myös pehmoisän piirteitä. Pehmoisä on kuunteleva ja läsnä hetkessä. Hän panostaa isyyteen ja kiinnostunut siitä. Kilpailijaisän piirteitä ilmeni muutamassa tapauksessa. Kilpailijaisällä on tarve pärjätä ja näyttää menestystä myös ulospäin. Kilpailijaisältä puuttuu tietty rentous kasvatuksesta.

Miten isyyden muodot näkyvät kirjoissa?

Aineistomme isät ovat selkeästi isiä kokonaisvaltaisesti. He ovat lastensa isiä isyyden kaikissa muodoissa, vaikka jokin osa-alue saattaa hetkeksi jäädä taka-alalle. Isät ovat selkeästi biologisesti lastensa isiä. Myös isyyden psykologinen puoli, vahva kiintymyssuhde ja luja tunneside isän ja lapsen välillä välittyvät lastenkirjoista. Isät toteuttavat myös sosiaalista isyyttä jakamalla arkea lastensa kanssa, myöntämällä isyytensä ja näyttäytymällä julkisesti lastensa kanssa.

Isillä on selkeästi läheinen ja turvallinen kiintymyssuhde lapseensa. Isät ovat helliä, niin sanoissaan kuin ilmeissään ja eleissäänkin. John Bowlby (1979) kehitti kiintymyssuhdeteorian, joka määritteli ennen kaikkea äidin ja lapsen välistä suhdetta. Huttusen mukaan psykologinen isyys on isän ja lapsen vastaava suhde. On luonnollista ajatella psykologisen isyyden syntyvän, jos isä on lapsen elämässä, hoidossa, arjessa ja kasvatuksessa mukana heti syntymästä lähtien. Kuten Kouvo & Silven (2008, s. 105) mainitsivat nykyään tiedettävän, että lapsi voi kiintyä heti alusta asti useampaan hoitajaan, niin äitiin kuin isään. Näin ollen on perusteltua, että isä osallistuu alusta asti. Huttunen (1994, s. 51) nostaa esille, että aikaisemmin isän tehtävä on ollut lähinnä turvata äidin ja lapsen välistä suhdetta. Isän aika on ollut sitten myöhemmin. Aineistossamme selkeästi isä oli osallisena lapsen elämässä alusta alkaen, ja loi näin kiinteää suhdetta lapseensa. Aineistossamme isä kuvataan välittävänä ja rakastavana. Isä huolehtii perheestään ja häneltä myös odotetaan sitä. Kirjojen teksteistä ja kuvituksista ilmenee toistuvasti läheisyys. Isä ottaa lapsia syliinsä, pitelee heitä kainalossaan, ottaa kädestä ja halaa.

Miten kasvatustyyli kirjoissa ilmenevät?

Pääosin aineistomme isät kasvattavat lapsiaan auktoritatiivisesti. Hellström (2010) nostaa esille Baumrindin kehittelemän teorian, jossa auktoritatiivinen kasvatustyyli perustuu vanhempien luontaiseen auktoriteettiin, turvallisuuteen, toiminnan valvomiseen, lämpöön ja lapsen aktiiviseen kuuntelemiseen. Aikuiset kontrolloivat lastensa tekemisiä, mutta antavat myös lämpöä ja rakkautta. Toiminnan kontrolloimisen olennaisena osana on kommunikaatio. Pääasiallisesti kaikissa kirjoissa isien kasvatustyylin voi sanoa olevan auktoritatiivinen.

Hellströmin (2010, s. 38) ja Tahkokallion (2001, s. 38) määritelmien mukaan auktoritatiivinen isä on turvallinen hahmo, ja lapset luottavat häneen. Isä antaa lapsille ohjeita ja neuvoja, sekä asettaa rajoja. Isät rakastavat lapsiaan, ja he osaavat ottaa lapsen kehitystason huomioon, eivätkä anna haasteita, joista lapsi ei voi ikänsä tai kehitystasonsa puolesta selviytyä. Isät keskustelevat lastensa kanssa ja ottavat heidän ajatuksensa huomioon. Isät rakastavat ja kannustavat lapsiaan. Nämä piirteet nousevat esiin aineistomme isistä.

Millainen isähahmo esiintyy 2000-luvun lastenkirjallisuudessa?

Aineistomme perusteella 2000-luvun lastenkirjallisuudessa esiintyy ”hyvä isä”. Isä on rakastava, turvallinen, huumorintajuinen ja aktiivinen isähahmo. Kirjoissa isää kuvaillaan superlatiivein ja positiivisin sanoin. Aineistomme isät ovat tekeviä ja toiminnallisia. Isä puuhaa lastensa kanssa monenlaista. Yleensä isä ja lapsi ovat kahdestaan, ja tuolloin äiti on sivuroolissa tai ei esillä juuri ollenkaan. Lapsen kanssa toimiessaan isän kasvoilla on lempeä hymy ja kiltin näköiset silmät. Kuvat tukevat kaikin puolin tekstiä ja tekevät näkyväksi sen, että isä halutaan esitellä vahvana, turvallisena, luotettavana sekä kilttinä hahmona, joka pitää perheensä puolta. Isän ja lasten ilmeet kirjojen kuvituksissa ovat pääosin positiivisia. Ne viestivät katsojalleen iloa ja hyvätuulisuutta. Isän ilmeistä paistaa ylpeys lapsiaan kohtaan ja innostuneisuus.

Isä roolimallina ja esikuvana

Aineistossamme toistuva piirre on, että isä on vahva roolimalli ja ihailunkohde lapselle. Lapsi ottaa mallia isänsä toiminnasta ja tekemisistä. Värri (2010, s. 46) nostaa esille juuri sen, että lapsi tarvitsee kasvatusta, jotta hän kehittyy ja kykenee toimimaan yksilönä ja osana yhteiskuntaa. Kasvattajan tehtävänä on nimenomaan toimia mallina ja esimerkkinä, sekä tukea lapsen itsenäistymistä ja pitää kiinni rajoista, kuten aineistomme isät tekevät. Isä myös pitää viimeiseen asti perheensä puolia ja on valmis uhmaamaan vaaroja, kun on kyseessä oman perheen hyvinvointi. Isältä selkeästi myös odotetaan tietynlaista vastuunottoa ja rohkeutta. Isä ei välttämättä ole peloton, mutta hoitaa tehtävänsä, vaikka pelkäisikin.

Isä ylpeä isyydestään

Isä on ylpeä lapsestaan. Hän pitää lapsensa puolia ja auttaa tätä. Isä on myös selvästi onnellinen lapsensa onnistumisista ja pärjäämisestä. Isä myötäelää lapsensa tunteita, niin iloa kuin surujakin. Isä tunnustaa isyytensä ja haluaa esiintyä lapsensa kanssa julkisesti. Isän kasvoilla on lempeä ja iloinen ilme lapsensa kanssa toimiessaan. Isää kohtaan on jossain määrin ulkoapäin kohdistuvia odotuksia ja velvollisuuksia, joita hän isyydessään pyrkii parhaansa mukaan täyttämään.

Maskuliininen isä

Isä on iso ja vahva, mikä tulee esiin sekä tekstistä että kuvista. Useasti isä kuvataan eläinhahmoksi, useimmiten karhuksi. Karhuksi kuvaaminen on yksi keino kuvastaa isän suuruutta ja vahvuutta. Isän pukeutuminen on kotoisaa, eläinhahmoilla on korkeintaan asusteita, jos niitäkään. Välillä isä käyttää myös pukua ja solmiota, erityisesti töissä ollessaan. Isiä on monennäköisiä. Joillakin isillä on parransänki ja hiustupsu, toisella silmälasit tai silinteri.

Isä miehisenä hahmona

Sukupuoliroolit kirjoissa esitetään suhteellisen stereotyyppisesti. Isän ja lasten puuhat ovat usein miehiseksi miellettyjä, kuten urheilua, kalastusta, veneilyä, puutöitä tai ulkoleikkejä. Isät pitävät lapsille kurin, antavat neuvoja ja opastavat. Isän vastuulle jää myös ensisijaisesti perheen puolustaminen ja turvallisuuden takaaminen. Äiti on usein miten kotona kotitöissä ja puutarhassa hoitamassa. Toisaalta stereotypiat kuitenkin rikkoutuvat, kun äiti lähteeikin työmatkalle, ja isä jää lasten kanssa kotiin tai isä valmistaa perheen aterian antaakseen äidille lepopäivän. Aiemmin esittelimme teoriaa, jossa Sinkkosen (2012, s. 33) mukaan isän on tärkeä muistaa pitää puolensa ja ottaa omaa aikaansa olla lapsen kanssa. Vaaditaan myös äidiltä kykyä päästää lapsesta irti ja antaa isänkin hoitaa. Myös Juvakka & Viljamaa (2002, s. 9) toteavat, että naisen tulee antaa tilaa miehelle ja tämän isyydelle. Jos mies ei saa riittävästi tilaa kasvattajana, hän saattaa kokea itsensä ulkopuoliseksi, jopa ainoastaan äidin ”apuriksi.”

Aineistossamme selkeästi äiti jäi tietoisesti sivummalle, ja antoi isän ja lapsen viettää runsaasti aikaa kahden kesken.

Isä leikkisä ja hassutteleva

Isä on välillä hassu ja hullunkurinen. Hän osaa heittäytyä ja olla leikkisä. Sinkkonen (1998, s. 96-99) nostaa esille juuri sen, että isälle ominainen tapa olla kontaktissa ja tutustua lapseen on nimenomaan leikki. Leikki vaatii syntyäkseen perustarpeiden tyydytyksen, ja leikki muodostuukin hoivaavan ja turvallisen aikuisen kanssa. Isän tapa leikkiä on fyysinen. Isä taputtelee, koskettelee ja kutittelee lastaan. Aineistossamme toistuva piirre on, että isä osaa nauraa itselleen ja omille toilailuilleen. Isä myös sallii lasten nauraa itselleen. Isällä ja lapsella on hauskaa yhdessä, ja heidän välillään on ihan oma huumorinsa.

Isälläkin omat heikkoutensa

Aineistostamme nousee esille, että isällä on omat heikkoutensa eikä hänkään ole hyvä kaikessa. Isäkin voi pelätä, ja hän osaa olla myös ärtyisä ja välillä vähän tylsäkin. Isä näyttää tunteitaan, myös negatiivisia sellaisia. Isäkin voi olla välillä vihainen tai alakuloinen. Joskus työt ja muut kiireet voivat viedä isän aikaa, mikä tekee lapsen surulliseksi. Isä voi olla välillä etäinen ja epätäydellinen, mutta useimmiten lapsi on myös hyvin anteeksiantavainen ja lojaali isäänsä kohtaan. Oma isä on kaikesta huolimatta paras isä. Etäinenkin isä voi tulla jälleen läheiseksi, kunhan hän vain muistaa taas perheensä arvon, ja alkaa tehdä töitä sen eteen.

Kerroimme aiemmin Alasuutarin (2003, s. 19-20) esille nostamasta käsitteestä ”uusi isä” teoriaosuudessamme. 1980-luvulta rantautunut ”uusi isä” -käsite ilmenee myös aineistomme lastenkirjoista. ”Uusi isä” pyrkii nimenomaan olemaan lastensa kanssa, hoivaamaan ja osallistumaan. Näin tekevät myös meidän aineistomme isähahmot. Isä selkeästi osallistuu kaikkeen toimintaan, siinä missä äitikin tai jopa enemmän. Isä toteuttaa isyyttään kokonaisvaltaisesti ja on läheinen lastensa kanssa. Tätä tukee myös Juvakan & Viljamaan (2002, s. 23) esiin nostama isä, joka on sujut itsensä kanssa, ja yhtä paljon kasvattaja kuin äitikin. Perinteiseksi miellettyä isyyttä, johon ei niinkään kuulu hoiva, vaan lähinnä tilanteiden hallinta ja kurinpito, ei aineistomme isähahmoissa ilmene.

Lastenkirjoissa isä kuvailevat sanat kertovat isän ominaisuuksista, jotka ilmenevät myös aiemmin esiin nostamassamme Vanhemmuuden roolikartassa Airola & Tarsalainen, 2003, s. 34-35). Roolikartta määrittelee vanhemmuuden viisi keskeisintä osa-aluetta. Nämä osa-alueet pitävät sisällään asioita, joita lapsi tarvitsee eri kehitysvaiheissaan. Osa-alueet ovat elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja ja rakkauden antaja. Kirjojen isistä on selkeästi löydettävissä näitä kaikkia osa-alueita. Isät huoltajan roolissa huolehtivat lapsen elämän perusedellytyksistä, kuten ravinnosta ja levosta sekä tarjoavat virikkeitä lapsilleen. Isät myös takaavat lastensa turvallisuuden ja asettavat rajoja. Isät toimivat lapsilleen elämänopettajana, roolimallina ja esimerkkinä. Isät ovat myös rakkauden antajia ja osoittavat selkeästi lapsilleen hellyyttä, välittämistä ja rakkautta. Aineistomme isät myös kuuntelevat lapsiaan ja keskustelevat heidän kanssaan toimien näin ihmissuhdeosaajina. Välillä jokin osa-alue saattaa hetkellisesti jäädä taka-alalle tai tulla laiminlyödyksi, jos isän toimintatapa tarinassa muuttuu. Kuitenkin pääsääntöisesti kirjoissa on selkeästi kaikkia näitä viittä keskeistä vanhemmuuden osa-aluetta.

Tekstin ja kuvien kokonaisuus

Kirjojen teksteistä ja kuvituksista ilmenee viihdyttävän puolensa, kuten huumorin ja hauskojen kuvien, lisäksi myös opetuksellinen tehtävä. Teoriaosuudessa kerroimme lastenkirjallisuuden tyypillisistä piirteistä, jossa muun muassa Heinimaa (2001, s. 155) nosti esiin sen, että lastenkirjoissa opettamistavoite voidaan kätkeä tarinan ja kuvien sisään, kun halutaan piilovaikuttaa lasten maailmankuvaan ja asenteisiin. Näin on selkeästi meidänkin aineistomme lastenkirjoissa. Isä kuvataan hauskana ja höpsönä puuhastelijana. Taustalta voi kuitenkin huomata paljon informaatiota, jota lapselle halutaan välittää isähahmosta. Usein tämä informaatio on kuvattu vertauskuvallisesti ja tuotu selkeästi lapsen tasolle.

Heinimaan (2001, s. 142-150) mukaan kuvakirjassa kerronta pohjautuu tekstin ja kuvan dialogille, jolloin kummankaan merkitystä ei voida sivuuttaa. Molemmat, sekä kuva että teksti toimivat merkittävänä viestinnän välineinä. Myös Paju (2004, s. 204) nostaa esiin sen, että kuvat toimivat tärkeänä osana täydentäen tarinaa sekä antaen lisää materiaalia mielikuvitukseen. Näin on selkeästi myös meidän aineistomme lastenkirjoissa. Teksti ja kuvat

tukevat toisiaan, ja molemmilla on tärkeä rooli tarinan kulussa. Kuvat rakentavat näin eheän kokonaisuuden ja nostavat katsojan mielessä paljon erilaisia ajatuksia ja merkityksiä. (<http://mediametka.fi/oppimateriaalit/tarinat/kuvakirja/>) Esittelimme aiemmin ruotsalaisen tutkijan Ulla Rhedin (1992), joka on väitöskirjassaan jakanut kuvitetut kirjat erilaisiin luokkiin. Karkeasti voidaan sanoa, että meidän aineistomme kirjat ovat näiden luokkien mukaan alkuperäisiä kuvakirjoja, joissa kuvat ja teksti ovat tiiviissä dialogissa keskenään

8. POHDINTA

Pro gradumme tarkoituksena oli selvittää, millaisia isähahmoja 2000-luvun lastenkirjallisuudessa esiintyy. Tutkimme kirjoista sekä kuvia että tekstiä. Pro gradua oli ennen kaikkea mielekästä tehdä, sillä aihe sinällään on jo niin kiehtova ja inspiroiva. Lisäpotkua tutkimiseen toi yhdessä tekeminen, mikä mahdollisti aiheeseen laajan perehtymisen, työn jakamisen, ja ennen kaikkea keskustelun. Oli mielekästä lähestyä isyyksen teemaa ihan eri näkökulmasta kuin aiemmassa tutkimuksessa. Näin aiheeseen pääsi ihan uudella tavalla sisälle.

Lastenkirjallisuudesta sinällään olisi riittänyt paljon tutkittavaa. Halusimme kuitenkin rajoittaa siihen liian syvälle uppoutumisen, ja keskittyä näin ollen nimenomaan tekstin ja kuvien sisällön tarkasteluun. Emme niinkään lähteneet syvällisesti esittelemään lastenkirjallisuuden vaiheita tai historiaa, mikä ei työmme tulosten kannalta olisi ollut merkittävää. Tiivistimme ja päätimme luoda selkeän katsauksen päällisin puolin lastenkirjallisuuteen, sen merkitykseen ja tyyliin sekä lastenkirjallisuuden antiin 2000-luvulla. Tämä mahdollisti sen, että pääsimme keskittymään nimenomaan isähahmoon lasten kirjoissa.

Aiheen ja aineiston rajaaminen mietitytti meitä työn alkuvaiheessa. Alun perin tarkoituksenamme oli keskittyä ainoastaan lastenkirjoissa esiintyvään tekstiin, ja jättää kuvat ulkopuolelle tutkimuksestamme. Kuitenkin mitä enemmän lähdimme teoriakirjallisuutta lukemaan ja aiheeseen perehtymään, sitä selkeämmin huomasimme, että kuvien sivuuttaminen voisi karsia pois jotain oleellista ja merkittävää. Niinpä päätimme ottaa myös kuvat osaksi aineistoamme.

Ajattelimme jo työn alkuvaiheessa ”litteroida” lastenkirjojen sisällön sanasta sanaan tekstinkäsittelyohjelmaan, jotta sitä on helpompaa käsitellä, tehdä luokkia, havaintoja ja merkintöjä sekä muistiinpanoja. Tämä myös joudutti työmme etenemistä, sillä se ei vaatinut lastenkirjojen olevan läsnä konkreettisesti koko ajan. Poikkeuksena tietenkin kuva-analyysi, jossa kirjat olivat tiiviisti koko ajan käsissä uudelleen läpikäytävänä.

Mielestämme aineisto oli riittävä, etenkin kun tarkastelimme sekä tekstiä että kuvia. Saimme kattavan kuvan, millaisena isähahmo näyttäytyy nykypäivän lastenkirjallisuudessa.

Aineistomme kirjat olivat melko yhteneviä. Toki kaksi kiinnostavaa poikkeustakin aineistosta löytyi. Aineistomme lastenkirjoissa kaikki perheet olivat niin kutsuttuja ydinperheitä eli niissä esiintyi isä, äiti ja lapsi/ lapsia. Toisaalta olisi ollut kiehtovaa tutkia myös sitä, millaisena kuvataan lapsensa kanssa kahdestaan elävä isä ja katsoa, olisiko se vaikuttanut tutkimustuloksiimme millään tavalla. Kirjojen isät ovat myös kaikki ”hyviä isiä.” Yhdessä kirjassa isä hetkellisesti unohti perheensä, mutta kaikissa muissa isä oli lähes täydellinen isä kaikin puolin. Isä ei huutanut lapselle, isä oli kotona, isä touhusi lasten kanssa ja osoitti rakkautta lapsille. Isät kirjoissa olivat ihanteellisia isiä, eikä näin aina tosielämässä ole. Tietenkin toisenlainen isä lastenkirjan hahmona voisi olla kyseenalainen, eikä kirja välttämättä olisi enää lastenkirja. Todellisuudesta löytyy kuitenkin esimerkkejä myös vähemmän täydellisistä isistä, ja ehkä sellaiselle isähahmolle olisi tilausta myös lastenkirjallisuudessa.

8.1 Tutkimuksen luotettavuus

Käytimme gradua kirjoittaessamme Google drive -ohjelmaa, joka mahdollisti meidän molempien työskentelyn tutkimuksen parissa paikkakunnasta ja ajankohdasta riippumatta. Ohjelman avulla kykenimme molemmat reaaliajassa näkemään, mitä toinen on viimeksi kirjoittanut tai parhaillaan kirjoittaa. Jaoin tasapuolisesti, mistä aiheista kumpikin kirjoittaa, esimerkiksi analyysivaiheessa toinen meistä keskittyi nimenomaan tekstin sisällön analyysiin ja toinen kuva-analyysiin. Kuitenkin teimme koko ajan yhteistyötä muokaten tekstiä yhtenäiseksi kokonaisuudeksi ja keskustellen siitä.

Luotettavuutta lisää se, että kirjat löytyvät kirjastosta ja ovat kaikkien vapaasti lainattavissa ja peilattavissa saamiimme tuloksiin. Tutkimus on näin ollen myös toistettavissa. Jokainen kuitenkin tulkitsee asioita eri tavalla, ja toiset tutkijat voisivat saada samasta aineistosta erilaisia tuloksia. Tutkimuksemme luotettavuutta lisää se, että meitä on kaksi, ja tulkintamme aineiston suhteen ovat yhteneviä. Pääsimme siis samoihin tuloksiin ja johtopäätöksiin. Luotettavuutta lisää myös se, että teimme hyvin perusteellisen analyysin tästä aineistosta. Analysoimme sekä kuvia että tekstiä saaden näin kattavamman kuvan lastenkirjojen sisällöstä. Käytimme runsaasti sitaatteja ja toimimme selkeästi näkyviin analyysimme vaiheet, kirjojen katkelmat ja kohdat, mistä tutkimustulokset ovat peräisin. Teimme myös kirjojen kuvituksista

varsin tarkan analyysin, joka lisää luotettavuutta. Käymällä kirjastossa eri päivänä, olisimme voineet löytää eri kirjoja, ja näin ollen saada erilaisia tuloksia. Tarkoituksenamme ei ole yleistää asioita, kuten ei kvalitatiivisessa tutkimuksessa ole tehtävänäkään.

8.2 Tulosten pohdinta ja merkitys

Tutkimustuloksista ilmeni, että lastenkirjat välittävät pääosin todella positiivista kuvaa isistä ja isyydestä. Isä nähdään varsin hellänä ja huolehtivana. Hän viihtyy lastensa parissa ja haluaa viettää aikaa heidän kanssaan. Isä on toiminnallinen ja aktiivinen. On hienoa huomata, että pikkulukijoille välitetään positiivista kuvaa isistä. Realismia lisää se, että kirjoissa ilmenee myös isien inhimillisyys. Isikään ei osaa ihan kaikkea, hänkin voi epäonnistua ja tehdä myös vääriä valintoja. Isälle saa myös nauraa välillä. Silti isä on aina isä, kaikkine epäkohtineenkin.

Lastenkirjoissa ehkä hieman yllättäväkin, toistuva piirre oli se, että äiti oli melko taka-alalla. Kun isä ja lapsi lähtivät leikkimään, ulkoilemaan tai retkeilemään äiti jäi nukkumaan tai lähti työmatkalle. Kirjoissa selvästi keskityttiin juuri isän ja lapsen väliseen suhteeseen. Jäimme pohtimaan, kertooko tämä myös osittain yhteiskunnan asenteista ja muutoksesta, joka on tapahtunut viime vuosikymmenten aikana. Isä on alettu nähdä tasavertaisena kasvattajana äidin kanssa. Hän osallistuu ja huolehtii lapsestaan ihan siinä missä äitikin.

Gradua työstäessämme pohdimme myös sitä, miten suuri vaikutus ja merkitys lastenkirjoilla oikeastaan onkaan. Ei ole yhdentekevää, minkälaista isäkuvaa ne osaltaan välittävät. On aina yhtä hätkähdyttävää huomata, kun lapsille lukee ääneen satuja, kuinka he eläytyvät kaikilla aisteilla tarinan kulkuun. Lapset eläytyvät tarinaan ilmein, naurun pyrähdysin, liikkuen ja vaihtaen asentoaan. Lapset myös poimivat mielenkiintoisia yksityiskohtia tarinoista, ja nostavat niitä esille lukemisen aikana ja sen jälkeen.

Erittäin tärkeää roolia lastenkirjoissa näyttelevät myös kirjojen kuvat. Lähes joka kerta lapsille kirjoja lukiessa, tulee esille kommentit: ”Näytä kuva!” ”Hei, mä en nää kunnolla!” Kuvat ovat lapselle hyvin merkityksellisiä ja kiehtovia. Ne toimivat mielikuvituksen tukena ja antavat lisää informaatiota tarinan juonesta. Kuvia voitaisiin tutkailla pitkiäkin aikoja yhdessä. Omien

kokemustemme mukaan, lapset muistavat tarinoita ja niiden juonenkäänteitä pitkäänkin. He kyselevät, ihmettelevät ja tarinoiden hahmot saattavat siirtyä leikkeihin ja piirustuksiin. On niin siis ehdottoman selvää, että kirjojen teksteillä ja kuvituksilla on suuri, merkittävä roolinsa lapsen kehityksessä. Tämä herätti myös ajatuksen siitä, kuinka huolella lastenkirja pitäisi valita ennen sen lukemista lapsille.

Oli kiinnostavaa huomata, kuinka suuria ja vaikeitakin asioita lastenkirjoissa voidaan läpikäydä, kunhan ne vain esitetään lapselle sopivalla tavalla. Yhdessä lastenkirjassa esiintyi hyvin poissaoleva isä, joka keskittyi enemmän työhönsä kuin perheeseensä. Lapsi ei tunnustanut tätä enää isäkseen. Jäimme pohtimaan, miten tärkeää ylipäätään on, että lapsille on omaa kirjallisuutta. Uskomme, että tällä tuoreella tutkimustiedolla on merkitystä ajatellen niin vanhempia kuin muitakin kasvattajia. Kirjat voivat toimia hyvinkin suurena apuna työstettäessä jotakin tiettyä asiaa. Kirjoilla voi olla myös parantava ja terapeuttinen vaikutus. Kirjojen avulla lasten kanssa voi käydä läpi hyvin monenlaisia asioita. Ne voivat toimia niin keskustelun tukena kuin sen herättäjänäkin.

Isyydessä riittää edelleen tutkittavaa. Me tutkimme nimenomaan lasten kuvakirjoja, mutta voisi olla mielenkiintoista tutkia myös lasten romaaneja, joita vanhemmat lapset lukevat. Lisäksi lastenohjelmat ja elokuvat tarjoavat hedelmällisen tutkimuskentän, myös isyyden kannalta. Isän ja tyttären välinen suhde olisi myös hyvin mielenkiintoinen tutkimuskohde, samoin kuin ero- ja yksinhuoltajaisien tutkiminen.

LÄHTEET:

- Airola, M. & Tarsalainen, A. (2003). Perheessä on voimaa. Lasten keskus. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Alasuutari, M. (2003). Kuka lasta kasvattaa? Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.
- Anttila, R., Eronen, S., Kallio, M., Kanninen, K., Kauppinen, L., Paavilainen, P. & Salo, S. (2005). Persoona 2. Kehityopsykologia. Helsinki: Edita Prima.
- Apo, S. (2001). Klassinen satutraditio. Teoksessa: Karjalainen, M. & Suojala, M. (toim.) 2001. Avaa lastenkirja. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. *Child Development*. 37(4). 887-907.
- Baumrind, D. (1967). Child care practices anteceding three patterns of preschool behavior. *Genetic Psychology Monographs*. 75(1). 43-88.
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *Journal of Early Adolescence*. 11 (1). 56-95.
- Bowlby, J. (1979). The making and breaking of affectional bonds. London: Tavistock Publications.
- Boyce, W.T., Essex, M.J., Alkon, A., Goldsmith, H.H., Kraemer, H.C. & Kupfer, D.J. (2006). Early father involvement moderates biobehavioral susceptibility to mental health problems in middle childhood. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 45.
- Eräsaari, L. (1979). Lastenkirjallisuus ja sosialisatio. Tampereen yliopistopaino. Katsauksia ja keskustelua. n:o E 10/1979.
- Esko, M. (1984). Mies ja isyys. Juva: WSOY.

Eskola, T. & Vaijärvi, K. (1978). Kuvakirjat. Teoksessa: Ikonen, T., Marttila, S. & Vaijärvi, K. (toim.) (1978). Lue lapselle. Helsinki: Yhteiskirjapaino.

Giveans, D. & Robinson, M. (1985). Fathers and the Preschool-aged Child. Teoksessa: Hanson, S. & Bozett, F.W. (toim.) (1985). Dimension of Fatherhood. Beverly Hills: Sage, 115-140.

Gittins, D. (1994). The family question. Changing households and familiar ideologies. Hong Kong: Macmillian.

Grönfors M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Helsinki: WSOY.

Heinimaa, E. (2001). Kuvakirjat lapsen ja aikuisen maailmassa. Teoksessa: Karjalainen, M. & Suojala, M. (toim.) (2001). Avaa lastenkirja. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Hellsten, T. (1999). Vanhemmuus – vastuullista vallankäyttöä. Juva: WSOY.

Hellström, M. (2010). Sata sanaa kasvatuksesta. Juva: PS-kustannus.

Holden, G. W. & Buck, M. J. (2002). Parental attitudes toward childrearing. Teoksessa M. H. Bornstein (toim.) (2002). Handbook of parenting (Toinen painos). Mahwah, NJ: Erlbaum.

Huttunen, J. (1994). Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa: Virkki, J. (toim.) (1994). Ydinperheestä yksilöityviin perheisiin. Juva: WSOY.

Huttunen, J. (1998). Isästäkö äidin kaltainen vanhempi? Teoksessa: Laurinen, L. (toim.) (1998). Koti kasvattajana, elämä opettajana. Kasvatus ja oppimiskulttuurit tutkimuskohteina. Juva: WSOY.

Huttunen, J. (2001). Isänä olemisen uudet suunnat. Juva: PS-kustannus.

Hyväluoma, J., Kivijärvi, S & Rönkä, A. Teoksessa Malinen, K., Rönkä A & Lämsä T. (toim.) (2009). Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva. PS-kustannus.

Juntunen, T. (2007). Satu kasvattaa. Topeliuksen sadut ja kasvatuserittely. Juva: PS-kustannus.

Juvakka, E & Viljamaa, J. (2002). *Miehen mittainen isä*. Juva. WSOY.

Jyrkkä H., Lehtoranta, T & Strandén, T. (2010). From board books for babies to iPad apps. Finnish books for children and young readers.

<http://www.finlit.fi/fili/en/top-10/from-board-books-for-babies-to-ipad-apps>.

Inkinen, A & Poikkimäki, S. (2010). *Isän kanssa – arkena ja sunnuntaina*. Helsingin NMKY. Katharos Oy.

Kalliopuska, M. (2005). *Psykologian sanasto*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Karjalainen, M. (2001). Realistisen lastenkirjan lapsikuva. Teoksessa: Karjalainen, M. & Suojala, M. (toim.) (2001). *Avaa lastenkirja*. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Karlsson, L. (1999). *Saduttamalla lasten kulttuuriin. Verkostotyön tuloksia Kuperkeikkakyydissä*. Gummerus Kirjapaino Oy.

Kemppainen, J. (2001). *Kotikasvatus kolmessa sukupolvessa*. Jyväskylä Studies in education, Psychology and Social Research 190. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kokkonen, J. (2010). *Isänä lasten kanssa*. Teoksessa Inkinen, A. & Poikkimäki, S. (toim.) (2010). *Isän kanssa – arkena ja sunnuntaina*. Helsingin NMKY: Katharos Oy.

Korhonen, M. (2002). *Aina oli joku kotona*. Teoksessa Kolbe, L & Järvinen, K (toim.) (2002). *Onks ketään kotona? Kasvatuksen suuntaa etsimässä*. Helsinki: Tammi.

Kouvo, A & Silvén, M. (2008). *Onko läheisillä perhesuhteilla kauaskantoisia vaikutuksia lastemme elämään?*. Teoksessa: Lahikainen, A.R., Punamäki, R-L. & Tamminen, T. (2008). *Kulttuuri lapsen kasvattajana*. Helsinki: WSOY.

Krippendorff K. (1985). *Content analysis. An Introduction to Its Methodology*. Sage Publications.

Kyngäs & Vanhanen. (1999). Sisällönanalyysi. *Hoitotiede*. 1999:11(1), s.3-12.

Kåreland, L. (1994). *Möte med barnboken*. Tukholma: Bokförlaget Natur och Kultur.

Laakso, M-L. (1992). Isä ja tytön kehitys. Teoksessa: Manninen, V. (toim.) *Tyttö, nainen ja naisellisuus*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Laulajainen, L. (1998). *Tyyris Tyllerö* 4/1998.

Lee, N. & Lee, S. (2009). *Isän ja äidin käsikirja*. Porvoo: Bookwell.

Luoto, S & T. (2001). Satu ja tarina elää päiväkodissa. Teoksessa: Karjalainen, M. & Suojala, M. (toim.) 2001. *Avaa lastenkirja*. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Malinen, K., Rönkä A & Lämsä T. (toim.) (2009). *Perhe-elämän paletti*. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Juva. PS-kustannus.

Mäenpää, M. (2001). Satu ja vuorovaikutteinen media. Teoksessa: Karjalainen, M. & Suojala, M. (toim.) (2001). *Avaa lastenkirja*. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Nevalainen, V. (2005). *Aikuinen ja lapsi. Kasvatuksesta voi selvitä hengissä*. Helsinki: Edita Prima.

Paju, E. (2004). Lasten omat tarinat - toden, sadun, vuorovaikutuksen leikkiä. Teoksessa: Piironen, L. (toim.) (2004). *Leikin pikkujättiläinen*. Porvoo: WSOY.

Parke, Ross D. (1996). *Fatherhood*. London: Harvard University Press.

Rhedin, U. (1992). *Bilderboken på väg mot en teori*. Tukholma: Alfabeta bokförlag AB.

Schmitt, F. (2002). Riittävän hyvä vanhemmuus. Teoksessa: Sinkkonen, J. (2002). *Pesästä Lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle*. Vantaa: WSOY.

Seel, R. (1987). The uncertain father. Exploring modern fatherhood. USA: Slawson communications.

Sinkkonen, J. (1998). Yhdessä isän kanssa. Juva: WSOY.

Sinkkonen, J. (2002). Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Vantaa: WSOY.

Sinkkonen, J. (2008). Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Juva: WSOY.

Sinkkonen, J. (2012). Isäksi ensi kertaa. Helsinki: WSOY.

Suojala, M. (2001). Taidesatu elää ajassa ja ajattomana. Teoksessa: Karjalainen, M. & Suojala, M. (toim.) (2001). Avaa lastenkirja. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Suojala, M. (2010). Satu vuosituhannen vaihteessa. Teoksessa:

Kolu, K. (toim.) (2010). Suomalainen satu 1: kehittäjiä ja kehityslinjoja. Helsinki: BTJ Kustannus.

Tahkokallio, K. (2001). Kotipesän lämpöä etsimässä. Kirja vanhemmuudesta, rakkaudesta ja rajoista. Juva: WSOY.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2004). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (2005). Stakes. Saarijärvi: Gummerus kirjapaino.

Värri, V-M. (2010). Kasvatuksen ihanteista ja päämääristä tässä ajassa. Teoksessa: Jantunen, A. & Ojanen, E. (toim.) Arvot kasvatuksessa. (2010). Helsinki: Tammi.

Internet-lähteet:

http://www.devpsy.org/teaching/parent/baumrind_styles.html (Viitattu 4.12.2013)

KvaliMOTV: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_2.html (Viitattu 13.1.2014)

<http://mediametka.fi/oppimateriaalit/tarinat/kuvakirja/> (viitattu 20.1.2014)

Tammi:

<http://www.tammi.fi/kirjat/-/category/n%C3%A4yt%C3%A4/Lastenkuvakirjat> (Viitattu 27.2.2014).

WSOY:

<http://www.wsoy.fi/kirjat/-/category/n%C3%A4yt%C3%A4/Lapset2> (Viitattu 27.2.2014).

Info kirjakauppa:

<http://info.fi/tuote/a/9789512355839> (Viitattu 27.2.2014).

<http://info.fi/lastenkirjat> (Viitattu 27.2.2014).

Suuri suomalainen kirjakauppa:

<http://www.suomalainen.com/lapsille/ulk-lasten-ja-nuortenkirjat> (Viitattu 27.2.2014).

<http://www.suomalainen.com/lapsille/lasten-romaanit-lorut-ja-runot> (Viitattu 27.2.2014).

Seitamaa-Hakkarainen, P, 2000:

www.academia.edu/589363/Kvalitatiivinen_sisallon_analyysi (Viitattu 27.2.2014).

Laulun sanat:

Jokinen, V. 2013. Elämänhalu. Albumilla: Klamydia XXV.

LIITE 1

Aineisto:

Bright, P. & Chapman, J. 2008. Karhuperhe ja hurja myrsky. Karkkila: Kustannus-Mäkelä Oy.

Casta, S. & Tollerup Grkovic, M. 2005. Isän kanssa ongella. Karkkila: Kustannus-Mäkelä Oy.

Cederlund, G. & Jan-Olof Sandgren, J-O. 2006. Ei lantin lanttia, sanoi isä. Karkkila: Kustannus-Mäkelä Oy .

Juvonen, R. 2004. Niilo, pieni joutsenen poika. Juva: WSOY.

Lobel, G. & Cabban, V. 2005. Maailman paras isi. Karkkila: Kustannus-Mäkelä Oy.

Löhönen, V. & Laukkanen, J. 2010. Pietu ja isän ihmekänny. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Majaluoma, M. 2006. Isä, rakennetaan maja! Juva: WSOY.

Nopola, S., Nopola, T. & Majaluoma, M. 2010. Rauhallinen Erkki harrastaa. Helsinki: Tammi.

Robberecht, T. & Philippe Goossens, P. 2001. Isä kuninkaana. Helsinki: Lasten Keskus.

Smallman, S. & Julian, S. 2012. Oma isi. Karkkila: Kustannus-Mäkelä Oy.